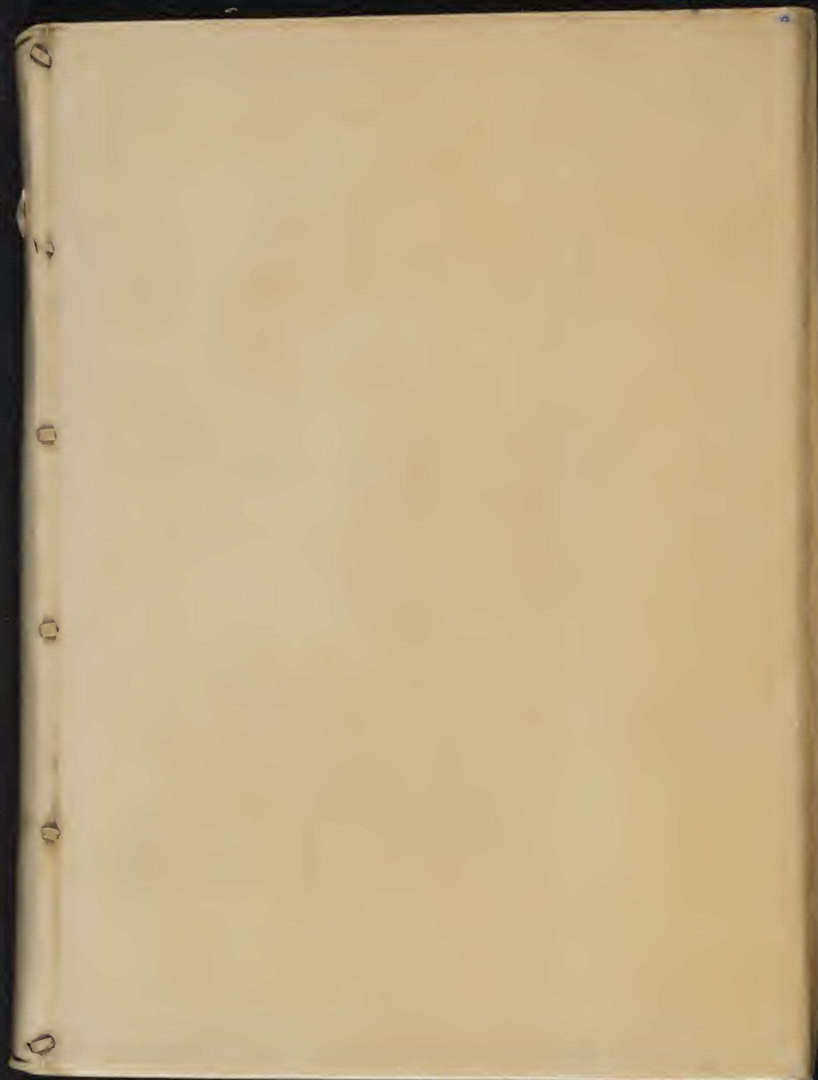

5

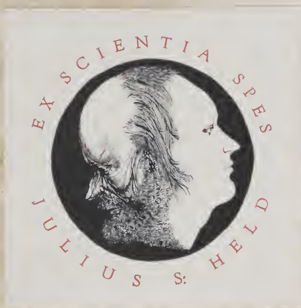
Schoonhoven Florenti

mor - 5 - 22

Fourth edition (First: 1618)

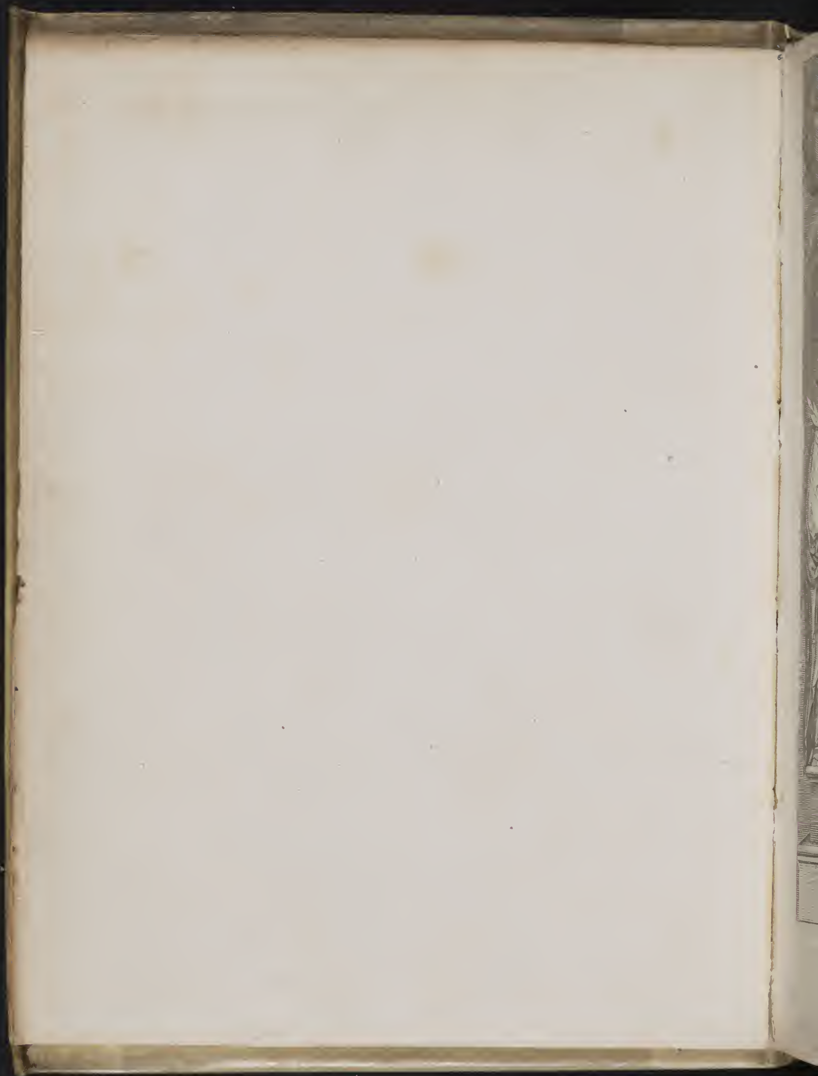
74 bilen ...

ax x4

Landwehr 607
Praz p. 493, note
Franken, van de Passe 1350, note

Fine copy

Emblemata FLORENTII SCHOON-HOVII I.C Goudani,

Partim Moralia partim etiam Civilia.

Cum latiori eorundem ejusdem Auctoris interpretatione.

Accedunt et alia quædam Poëmatia in alijs Poëmatum suorum libris non contenta.

AMSTELODAMI.
Apud
Joannem Jansonium. 1648.

Amplissimis, Prudentissimisque Viris,

D. Prætori, Consulibus,

Scabinis, ac universo Senatui inclytæ Civitatis Goudæ,

FLORENTIVS SCHOONHOVIVS

hæc

Dicat, Sacratque.

Ravissimè & prudenter à præstantissimo Philosopho litteris proditum est, Viri Amplissimi; Quales in Republicâ moderatores sunt, tales reliquos solere esse cives. Etenim cum vita Regentium publica censura sit, eaque perpetua, & generosis ingeniis non tam imperio opus sit, quàm exemplo, ipsi gubernatores factis suis præeuntibus, quæ sunt blandissimum jubendi genus, subditos suos in officio continent, ipsaque æquitas & ratio omnes bonos adhortatur, ut legitimam eorum potentiam, atque autoritatem, quibuscunque rebus possint, tueantur, ac revereantur. Videmus, ubi mens sana viget in sano corpore, vigere quoque, & effulgere admirandas ejus functiones: sic Civitates, si prudenti eorum, qui ad publicum clavum sedent, ductu & auspicio regantur, florent, & tantum ultrà reliquas urbes caput efferunt,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Græci quâ ratione evaserunt toto orbe tam laudabiles? nempe quòd cæteras, quas illi barbaras vocabant, nationes omnes Sapientiâ & ingenio anteirent?

Petronius. Vnde tantum nomen *Quà sidus currit utrumque,* sortitæ sunt Athenæ? hoc pacto scilicet, quòd haberent præstantes ingenio ac Sapientiâ viros. Parva denique oppida, si à prudentibus gubernentur, parvo temporis spatio maxima incrementa sumere possunt. Testis est, Viri Amplissimi, laudatissima vestra Respublica, quæ prudentissimo vestro ductu & auspiciis, veterem suum vigorem, aliis quibusdam ad interitum vergentibus, reservavit, & adhuc quotidie maximum status sui incrementum capit. Idque non aliis modis, quàm sapientiâ vestrâ, & fideli legum custodiâ, quæ Civitates (ut Euripides inquit) continent, quæ omnem societatem, & bonam reddunt, & stabilem conservant. Dicebat Dionysius senior, *Vi* atque *Metu*, tanquam adamantinis vinculis, magna imperia retineri; Quod scitè sanè & ex Patriæ suæ consuetudine Agesilaus refutavit; Ex eo enim quum quæsitum esset; Vtra esset Virtus præstantior, Iustitiane, an Fortitudo? Hæc, inquit, sine illâ, tantum ad perniciem valet: at illi si pareant omnes, hujus usus nullus futurus est. Suavissimè Horatius,

Lib.4.ode 5.

Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres, almaque faustitas,
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides.
Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos & Lex maculosum edomuit nefas,
Laudantur simili prole puerperæ,
Culpam pœna premit comes.

Idem vos pro sapientiâ vestrâ statuitis; Hæc potissima fulcra, fortissimos tibicines omnis politici status judicatis, Iustitiam, & concordem inter subditos vestros Relligionem. Quam (ut consentiens fama de vobis semper testabitur) hactenus ita estis tutati, ut, dum præcipuas Bataviæ urbes

(Heu fa-

(Heu facinus!) inteſtina odia agitarent, vos contrà maturum amuletum ei morbo adhibendo, tanquam in altiſſimo otio, atque alcedoniis, cum ſubditis veſtris beatiſſimè vixeritis, & pœnè uni firmi immotique ſteteritis, in communi illo motu. Videbatis ſcilicet, Ampliſſimi Viri, noxium hoc Religionis diſſidium, maximos rerumpublicarum nervos incidere; idcircò aut ei reſiſtendum, aut doctrinâ, & ſedulâ inſtitutione oportunè conſopiendum. Ne tantum illud audire cogeremini,

Quantum Relligio potuit ſuadere malorum! Lucret.

Porrò Viri Ampliſſimi quanquam innumera exiſtent in civitatem veſtram, Patriam mihi chariſſimam atque ſanctiſſimam merita, non ero tamen in iis commemorandis prolixior, neque reliqua virtutum veſtrarum præconia, (ne in publica commoda, quibus aſſiduò in majus provehendis ſtudetis, peccem) recenſebo, finitimorum veſtrorum tacitæ conſcientiæ interea judicandum relinquens, quam laudem mereamini. Illud me hercules tacere non poſſum, me, quoties hæc rumino, (rumino autem ſæpiſſimè) illicò in veſtri nominis amorem, ac venerationem incitari, & ſedulò evigilare, quo po tiſſimum pacto veſtros animos, quos naſcentis meæ laudis fautores experior, mihi dignè demereri queam. Et quidem in hoc rerum mearum ſtatu, non alia occurrit aptior occaſio vobis gratificandi, quàm ſi hunc Emblematum meorum libellum, jam per triennium, & quod excurrit, in ſcriniis meis ſervatum, tandem à bibliopolâ Andrea Burier multis precibus mihi extortum, ſub veſtro nomine, in Æde Muſarum conſecrarem. Non mercenariâ ſpe illectus, ut caput unctius referam, ſed ut oſtendam, quicquid poſſum, id ipſum, imò hunc ſpiritum in veſtræ ſpem gratiæ militare. Munus certè hoc noſtrum, ſi ex veſtrâ dignitate ſpectetur, perexiguum; ſi ex viribus meis, mediocre; ſi ex animo, magnum eſt. A quo ſolo, ut alia deſint, vobis gratum & acceptum eſſe velim, idque eo magis

futurum ſpero, quod non ab inquilino aliquo, ſed ejuſdem Reipublicæ municipe, eoque, cujus parens laudatiſſimi veſtri Collegii Conſularis, non ita pridem conſors fuit, profectum ſit. Et certè Viri Ampliſſ. (ſi qua bonis de ſe fiducia eſt) non in tam ſterili arvo ſementem ingenii noſtri fecimus: Edimus enim Emblemata, ſtudii genus fœliciter fallax, utpote quod plus Philoſophiæ in receſſu habeat, quàm quidem primâ fronte promittit. Hoc opus à paucis adhuc (quod citra jactantiam dictum) in Bataviâ veſtrâ tractatum eſt. Aliquot abhinc annis, Viri omni æternitate digniſſimi D. Hugo Grotius, & D. Daniel Heinſius quædam juvenilia, id eſt, Amatoria edidere Emblemata; opus me hercules & lepidum & venuſtum, ſed quod auctores illi magni vix tanti putant ut pro ſuo agnoſcant. Olim etiam Vir ſummus Alciatus, de cujus laudibus nihil tam magnificè dici poteſt, quod ad meritorum ſublimitatem aſſurgat, doctiſſimo Emblematum libello, omnibus palmam præripuiſſe videtur. Hunc ſequuti ſunt, Hadrianus Iunius, & Iohannes Sambucus, ſed an pari ſucceſſu, aliorum eſto judicium. Poſt hoſce Roſcios me in Orcheſtrâ ſaltare auſum, aliqui fortaſſis ut Suffenum ſugillabunt: Quibus ego reſponſum velim, nec mihi, nec alteri cuiquam præcluſum eſſe ad ſcribendum iter, meque non tam oſtentandi, quàm exercendi ingenii causâ, vel ut alios doctiores excitarem, id feciſſe. Sciant etiam,

——*(Si quis tamen hæc quoque, ſiquis*
Captus amore leget)

& nos aliquid inveniſſe, quod poſſit eſſe uſui, aut voluptati. Primā ſequentem, honeſtum eſt etiam in ſecundis, tertiiſque conſiſtere: Nam in Poëtis, non Homero ſoli locus eſt (ut de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: ſed vel ſecundis vel etiam infrà ſecundos. Idem aſſerit Romanæ fidicen Lyræ, (Cic. de Orat.)

Ne

Ne fortè credas interitura, quæ Lib. 4. Od. 9.
Longè ſonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis.
Non ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceæque, & Alcæi minaces,
Steſichorique graves camœnæ;
Nec ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas, ſpirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidelibus puellæ.

Hâc ſpe fretus, laudabile hoc ſtadium decurri, invitante me profunda illa Sapientiâ, quæ olim tota ferè, cum necdum opera Platonis, Carneadis, & Chryſippi, didiciſſet eſſe loquax, ſub minutulis hiſce notis latitabat. Ægyptii enim Sacerdotes, ſacrorum ſuorum myſteria, ſub obſcuris, & in ſpeciem penè ridiculis ceremoniis ſignificare ſolent, ut profanum vulgus à Sacris ſuis arcerent, & dumtaxat ab iis intelligerentur, qui ſacris iiſdem initiati eſſent. Hæc ut cognoſcerent, Plato, Pythagoras, aliique æterni nominis viri Ægyptum peragrarunt, ibique ex brevibus illis ſculpturis, eam ſapientiam apprehenderunt, quam tot tantiſque voluminibus poſtea tradidere. Hæc cum ita ſe habeant, quis conatus noſtros, in hoc planè divino ſtudio poſitos, vituperet? Quis non potius utrumque mihi pollicem premat? Ego ut rudiorum ingeniis conſulerem, & Emblematum originem oſtendi, & inſignium virorum exempla, dictaque, petita ex Morali Philoſophia, omnium ſtudiorum, in quibus ſe humanus labor exercet, optima, ſubjunxi. Sciens ea permagnam vim habere, ad ingenerandum animis benè natis amorem honeſtatis, atque Virtutis. Sic enim in atriis diſpoſitæ imagines, poſteriorum animos ad gloriam & verum decus excitent, quanto magis in mentibus noſtris ſuſcitari convenit

igniculos probitatis;ubi exempla illa dictaque, de quibus nunquam conticescet æternitas,ad vivum expressa videmus? Quem non vel gravissimo veterno sepultum expergefaciant, & altius in animum admissa, intrepidè ducant ad pulcherrimum illud Bonæ Mentis sacellum? Cæterùm non omnia, quæ in medium adferri poterant, attuli, sed ut Fabius inter Grammatici Virtutes collocat, *quædam nescire*, ita in his diligentiæ partem esse putavi, *quædam præterire*. Vos Ampliss. Viri, munus vestrum benevolè amplectimini pro quo vestrum nomen, velut amuletum, ad averruncandam invidiam, & placandam Nemesin excubabit, sub quo eodem, placeat, relegatur, ametur. Cicero in Somn. Scip. Valete, & Rempub. vestram periculosissimis hisce temporibus, fœliciter & providè regite, indubitatè scientes, omnibus qui patriam suam adjuverint, exiguam tenuemque auxerint, justitia, pace, bonis legibus ornaverint, iis suam certam mercedem, non in celebri loco Statuæ, sed ordinatum ac constitutum in cœlo locum, in quo extra omnem sortis vicissitudinem, cum æternis illis mentibus, quarum corpora naturæ concesserunt beatè, non aliquot annos, sed ævum immortale agant, cum summa & perpetua lætitia. Datum Goudæ, Ipsis Kalendis Martiis. A° cIɔ Iɔc xviii.

Lecto-

Lectori Benevolo S.

Res anni ſunt, benevole Lector, quòd Poëmata mea publici juris fecerim, in guſtum ſcilicet, & periculi faciendi cauſa, qui tuus in me meaque eſſet animus: Ea quia tum temporis doctis quibuſdam non diſplicuere, & à te obviis, quod dicitur, ulnis excepta ſunt, etiam hæc Emblemata, extemporali curâ effuſa, & jam tum apud me parata è fidis Silentii caſtris erumpere paſſus ſum. Quia (ut inquit ille) Spes alitur exemplis, & placiturum confidimus, quod aliis placuiſſe gaudemus. De illis autem (ſicut de aliis) ſeriò rogo, & obteſtor, uti amicè, non rigidè cenſeas; ut quam benevolentiam antehàc expertus ſum, eandem etiamnum in te ſentiam. Etenim, ut verum confitear, voluimus hîc aliquid, ſed impari cum aliis queis corculis eſſe datum eſt, ſucceſſu. Sufficit nobis, ſi ſolam invidiam deprecemur, quam quidem eò mihi æquiorem futuram ſpero, quòd infirmum & informem hunc fœtum, non ſapientior ætas, ſed adoleſcentia enixa ſit, & quidem ea, quæ propter alias curas, in hâc ſolâ curâ eſſe non potuerit. Hoc Lector ſi cognoſcis, ignoſce, ſi ea vitia non effugerim, quibus ut plurimum tales affines ſumus. Sin minus, me tamen conſolabor, omnium bonarum rerum conatum in laude, effectum in caſu eſſe.

Si desint viris, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse Deos.

Vltimum restat quod te precer, aut potius deprecer, ne scilicet mireris sententias quasdam Græcorum, Latinè hic à me esse expressas. Cum enim Typographus noster defectu illarum litterarum laboraret, mihique non aliud tempus ad corrigendum opus, quàm hoc dierum Canicularium Iustitium suppeteret, commodè illæ expectari non potuerunt. Verba autem auctorum Græca, si quis nostris Latinis non contentus, fortè desiderabit, ex ipsis, quorum loca fideliter & ex lege designamus, petat. Aliorum verò sententias, quas hic in morem Centonis conteximus, discriminibus verborum, aut litterarum figura disparare noluimus, ad minorem nimirum Typographi molestiam, & ut (quod mihi placebat) uniformis esset Scriptura. Vnicuique autem quod debeo, ingenuè addito è regione nomine, acceptum fero. Tu Lector have, & si merui, fave.

In com-

In commendationem Emblematum

FLORENTII SCHOONHOVII,

J.U.D. & Poëtæ eximii.

Vidimus Alciati benè doctum Emblema, nec illi
Edidit aut ſimile, aut doctius alter opus;
Hunc tamen ad vivum, Schoonhovius indolis altæ,
Exprimit; huic primo, jure ſecundus erit.
Sive quis inventum ſpectet, quis ſive Poëſin,
Seu videat proſâ planius omne datum:
Quis non tam varias ſimul uno in pectore dotes
Suſpiciat? quis non credat ineſſe Deum?
Quod dedit Alciatus Minoë interprete, ſolus
Schoonhovius vates hoc ſimul omne dedit.
Hunc igitur docti, quibus ex meliore metallo
Finxit Apollineus pectora dia calor,
Hunc avidâ verſate manu: legiſſe juvabit;
Vtile nam dulci miſcuit omne ſimul.
Philologus, vates Themidis, Phœbique ſacerdos,
Omne tulit punctum, & commoda multa feret.

GERARDVS TRAVDENIVS.

SAPERE AVDE
Florentius Schoonhovius I.C. Goudanus Ætatis suæ XXIV.
Quem sibi sancta Themis teneris sacravit ab annis,
Inq; suum pariter Musa vocavit opus,
Schoonhovius sic ora gerit; Iuvenilis imago est,
Mens tamen interius nil iuvenile sapit.
Gerardus Traudenius.

FLORENTII SCHOONHOVII.

EMBLEMATA.

Noſce te ipſum.

EMBLEMA I.

Ne meritum prælustre tuum, Digniſsima mundi
Pars Homo, ſervili conditione premas;
In te tota patet cœlorum atque orbis imago,
Hinc decus, hinc dotes noſcere diſce tuas.

COMMENTARIUS.

OMnis hominum vis ac præstantia in Animo & Corpore sita est: Utrumque autem habent egregium, nisi quod aliud alio sit præstantius. Hoc lustremus, atque in eo nos illustremus: Corpus quod attinet; videmus illud eis à Natura datum sublime, & quum cæteras animantes pronas, ventrique obedientes, ad pastum abjecisset; solum Hominem ad cœlum, quasi ad cognationis domiciliique pristini conspectum, erexit. Hinc Poëtarum ingeniosissimus:

Pronaque cum spectent animalia cætera terras,
Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Altius si indagemur; omnia, quæ mundus, eum habere comperiemus; quatuor scilicet Elementa, Spiritum aëreum, Cor igneum Corpus terreum, & Os aqueum. Præterea capitis quoddam cœlum, & in eo scintillantes oculos, ipsam formam rotundam cum brachia & pedes expandit, à quorum extremitatibus si lineam ducamus, rem habebimus autorem. Quibus rationibus moti philosophi Μικροκόσμον illum appellarunt. Testatur id Macrobius in Somnio Scipionis: Physici mundum magnum hominem dixerunt, & Hominem brevem mundum. Rectè; quia ut ille à Deo regitur, sic Homo ab Animo, alterâ illâ sui parte, immò toto; Nec enim nos ii sumus quos forma ista declarat, sed mens cujusque, is est quisque. Quare Socrates cum decorum adolescentem conspicaretur: Ut te videam, inquit, aliquid loquere. Etenim arbitrabatur hominem non oculorum, sed mentis acie, & animi obtutu esse considerandum. Ab hoc illud cæleste animal sumus quod divinæ in terris Providentiæ quandam quasi repræsentat imaginem; sagaces, multiplices, acuti, memores, pleni rationis & consilii, denique præclarâ quâdam conditione generati, nimirum ut cæteris animalibus imperemus:

Cicero in somn.

Ovid. in Metamorf.

Sanctius his Animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo, &c.

Divino semine inquit Poëta non poëticè; Anima enim rationalis ex ipso æternitatis gremio decerpta est, ab illo tradux, divinitatis

vinitatis originem initiumque accepit, ex hoc orta huic ſimilis eſt. Quid ei clauſum, quid invium? in Cœlum uſque penetrat; aſtrorum ortus, obitus, curſuſque cognoſcit; dies, menſes, annos finit, defectiones Solis & Lunæ & ſcit & prædicit in omne poſterum tempus, quæ, quantæ, quando futuræ ſint. Suo denique ingenio in rerum Naturâ, alteram quaſi naturam efficere conatur.

Quis dubitet poſt hæc Hominem conjungere Cœlo, Manil. 2. lib.
Eximiam Natura dedit linguamque, capaxque
Ingenium, volucremque Animum; quem denique in unum
Deſcendit Deus, atque habitat, ipſumque requirit.

Cum itaque, O Homo audaciſſimæ Naturæ artificium, tot tantæque tibi ſint dotes, eas cognoſce, & attollere, ne tanquam fungus in illuſtri hâc mundi machinâ ſedeas & cucurbitas pingas, excute coporearum cupiditatum cœnum, rumpe clavos quibus te, terrenas habitans Libido mentes, terræ affigere ſtudet, ne pejus tibi velle videaris quàm ipſa Natura voluit.

Hæc, niſi terrenus malè deſipis, admonet figura Boëtius.
Qui recto cœlum vultu petis, exeriſque frontem;
In ſublime feras Animam quoque, ne gravata peſſum
Inferior ſidat mens corpore celſius levato.

Sapiens ſupra Fortunam.

EMBLEMA II.

En quæ jura ſolet per Univerſum
Cunctis dicere Sors hîc illigatur:
Nimirum ſapientiâ recoctus
Extra ſe nihil expetens bonorum
Sortem ſub pedibus premit ſuperbam.

COMMENTARIUS.

IN nemine Deorum Dearumve tam prodiga ingeniorum fuit antiquitas, quàm in Fortunâ, ut quæ ſola utramque paginam facere (vel teſte Plinio) in ratione mortalium fuit credita. Hinc tot ejus cognomina, tot eam precibus ambiunt, quos eligantiſſimè Horatius noſter Lib. 1. Od. xxxv. deſcri-

descripsit. Enimverò cœci homines res mortalium nullo ordine, nullo alio rectore, quàm Fortunâ, fluitare existimabant. Divinos itaque ei tribuebant honores, litabant, cœlo denique eam collocabant. Testis Juvenalis Satyra x.

Nullum Numen abest si sit prudentia, sed te
Nos facimus Fortuna Deam, Cœloque locamus.

Et idem alio loco:

Si Fortuna volet, fies de Rethore Consul,
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rethor.

Hæc ille Ethnicus Poëta ethnicè de Fortuna. Pudet autem maximo cum Christianorum dedecore confiteri, tot etiamnum esse, qui non Deum Fortunæ rectorem, sed ipsam Fortunam propriâ suâ lege meantem agnoscunt, qui huic secunda & adversa sua accepta referunt. Pendent miseri ab eâ, nunc magni sunt, nunc pusilli, nunc elati, nunc supplices, ut cumque se mutarit Rhamnusia; non secus ac conchilia crescente Lunâ augescunt, decrescente decrescunt. Contra verò Sapiens, pedissequus ille ac imitator Dei, quem hic in scenam producimus; hâc Deâ altior & sublimior stat; utpote semetipso, & ex se nascentibus bonis contentus; hoc est iis, quæ casu non dantur, quale bonum est Virtus: Nam qui alia bona judicat, venit in Fortunæ potestatem, alieni arbitrii fit. Porrò in unoquoque Sapiente, Seneca.

Quis Deus incertum est, habitat Deus. Seneca.

Ille dat consilia magnifica & erecta, ille dat animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntem, quicquid timemus optamusque ridentem. Quem elegantissimè suis coloribus depinxit Horatius:

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus,
Quem non pauperies, neque mors, neque vincula terrent, Lib.2.Sat.7.
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari,
In quem manca ruit semper Fortuna.

O quàm magna quàm paucis? Examinemus, & caput Sapientiæ in istis habebimus. Liberum itaque Sapientem esse sic pro me probat Cicero in Paradoxis. Quid est Libertas? potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit ut vult? qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata atque provisa est, qui Sapiens liber.

legibus quidem non propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit, quòd id ſalutare maximè eſſe judicet. Soli autem id contingit Sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus.

Sibi imperans.

Confitendum itaque eſt, niſi qui ita ſit affectus, eſſe liberum neminem. Sibi imperat Sapiens, quia non attollitur proſperis nec mergitur infœlicibus. Teſtis ille à Porticu Sapiens, clamans altum & intonans: Ego ſolus rex ſum, ſolus dives: & interim conſpicitur ad alienas fores muſſitans;

Da tegmen Hipponacti, namque frigeo
Totuſque contremiſco.

Nec morti cedens.

Nec morti nec vinculis Sapientem cedere; videre eſt in innocentiſſimo Socrate, cujus animum triginta Tyranni circumſiſtentes infringere non potuerunt. Quemadmodum enim nihil incommodi adfert nimbus in mare decidens, utque grando illiſa tectis magno quidem fragore, verùm nullâ novâ deſultat, ſic inanis ille terror mortis nihil in Sapientem poteſt. Ad omnem incurſum invictus & interritus eſt, non ſi paupertas, non ſi luctus, ignominia aut dolor impetus faciant, pedem referet, ſecurus contra illa ibit, plenus gaudio domeſtico. Verè Boëtius. Lib. I. Metro. IV.

Quiſquis compoſito ſerenus ævo
Fatum ſub pedibus dedit ſuperbum
Fortunamque tuens utramque rectus
Invictum potuit tenere vultum,
Non illum rabies, minæve ponti
Verſum funditus excitantis æſtum,
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torquet fumificos Veſevus ignes,
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis movebit.
Quid tantum miſeri feros Tyrannos
Mirantur ſine viribus furentes?
Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas;
Exarmaveris impotentis iram.

Seneca Epiſt. 59.

En tibi duo rivuli ex turbidiſſimo Affectuum fonte deducti; nimirum ſpes & timor, qui etiam in Sapientis animum non influunt, utpote in quo nil niſi tranquillitas, non ſecus ac ſtatus mundi ſuper Lunam.

Perpe-

Perpetuum nullâ temeratum nube serenum.

Nam illa mundi pars superior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur. Eodem modo sublimis ille animus, quietus semper & in statione tranquillâ collocatus, modestus, venerabilis & compositus est. Venio ad Honores. quos quàm facile sit Sapienti contemnere testatus est Diogenes, qui maluit in dolio suo volutari quàm Alexander esse: Scivit scilicet; Honores contemnens.

Regnum & Diadema tutum

solam deferre virtutem;

Quum tamen invitam blandè vestigat, & ultrò Claud.
Ambit honos, docuit toties à rure profectus
Lictor, & in mediis Consul quæsitus aratris.

Denique (quod fons est Emblematis) Sapientem esse totum ex se aptum, ex se pendentem, & supra Fortunam; paucis pro me docebit Epictetus: Sicut Jupiter secum est atque agit, & in se acquiescit, fruiturque cogitationibus se dignis: Sic & Sapiens sibi ipse sufficit & secum esse potest, fruiturque puriore illâ & sublimiore meditatione; quâ fœlicitate (secundum Senecam) nulla Deo est propior. Porrò cum vera magnanimitas atque libertas duabus potissimum rebus constet; in contemnendis cùm prosperis tum adversis; quis hoc melius potest quàm Sapiens? qui totum Fortunæ regnum despicit, & animosè cum Horatio exclamat; Fortunam Ex se pendens.

Laudo manentem, si celeres quatit
Pennas; resigno quæ dedit, & meâ
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.

Habeamus aquam & polentam, & Jovi ipsi de fœlicitate moveamus controversiam. Age nunc Seneca.

Sæviat, atque novos moveat Fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet?

O muros quos construendos in animi nostri sensibus monebat Antisthenes nullâ vi expugnabiles. Quàm alta hîc (sine quâ nihil dulce) securitas! Quantus hîc tollendus risus, quantâ voluptate implendus animus ex hâc sublimi, & tutâ arce contemplantium aliorum errores, suam autem quietem.

Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas Lucret.

Sed

Sed quibus ipse malis careas quia cernere suave est,

Hi planè juxta Græcorum proverbium

ἀπὸ πύργου κρίνουσιν ἀχαίους.

Seneca. Ipsi stantes in littore navigantis artem & discrimen spectant otiosi. Exurgamus, exurgamus & nos aliquando ex hâc fæce, ut evadamus in illud sublime & excelsum, ubi tranquilitas nos manet, & expulsis terroribus vera Libertas. Certe

Lucret. lib. I.

Nil dulcius, benè quàm munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa serenâ,
Despicere unde queas alios, paßimque videre
Certare ingenio, contendere Nobilitate,
Noctes atque dies miti præstante labore
Ad summas emergere opes, rerumque poteiri.

Altum

Altum ſapere periculoſum.

EMBLEMA III.

Icarus & Phaëton nimium dum magna capeſſunt
Occidit hic flammis, ille peremptus aquis:
Mens infirma hominum cœli perrumpere clauſtra
Cum ſtudet; in tenebras præcipitata ruit.

COMMENTARIUS.

NOta eſt omnibus Phaëtontis & Iſcari fabula, quæ in eos potiſſimum à Poëtis prudentum primis excogitata eſt; qui inſanientis ſapientię conſulti περιεργάζονται ζητοῦντες τά τε ὑπὸ γῆν καὶ τὰ ἐπουράνια; Satagunt inquirentes & quæ terram infra, & quæ Cœlum ſupra ſunt. Res certè quam nec

ſcire

ſcire datum, nec ſcitari permiſſum, nec ſcrutari religioſum. Cum enim Deus regnum ſuum, ſeque ſine arbitris regat; ſanctius & reverentius eſt de eo credere, quàm ſcire; mirari, quàm rimari. Plura de hoc

Scire nefas homini.

Tangere vis cœleſtes illos ignes? cum Icaro liqueſces. Scandere in Providentiæ arcem? cum Phaëtone temerario cades. Una & quidem maximè laudabilis audacia hîc, nihil audere; unum acumen, nihil cernere; una ſcientia, nihil ſcire. Quia

Horat.

Prudens futuri temporis exitum,
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridetque ſi mortalis ultrà
Fas trepidet.

Quid itaque animum æternis conſiliis minorem fatigamus? Quid nos homulli, nos terra, pulvis, ſomnium. immò ſomnij fugacis umbra: anguſto ſinu illum claudere volumus, quem nec cœlum ipſum? quid cœleſtia ejus decreta capere, quos nunquam cœpit cœleſtis Curia? Tamen

——— Nos pravum & debile vulgus
Scrutamur penitus Superos. hinc pallor, & iræ.
Hinc ſcelus, inſidiæque, & nulla modeſtia voti.

Nos ij ſumus qui ſecreta Cœli inquirere ſudamus, qui curiosâ mente mentis æternæ receſſus tentamus, & in ipſa ipſius Decreta irrumpimus. Nos de divinâ Prædeſtinatione, de Libero Arbitrio, de Lapſo primorum parentum, aliiſque, quæ otioſæ mentes ſemper quærunt, & nunquam inveniunt, diſputare audemus, ſimplicemque Scripturam quæſtionum ambagibus implicamus; cum tamen Veritas hæreat ſub ictu, immò amittatur nimium altercando.

Prudentius.

Idcircò mundi ſtulta delegit Deus,
Vt concidant Sophiſtica.

In his ſi quis ſeorſim à ſenſu noſtro ſenſerit; in eum ſtatim arietamus, crimenque ducitur luſtralibus februis expiandum. Pro his,

Lucan.

Bella geri placeat nullos habitura triumphos.

Peſtis certè & hujus, & jam olim plurium Rerumpublicarum, nec facile excutienda ſi aut ipſa potens, aut obſedit potentes. Nonne hodie hanc ob cauſam, provinciam provinciæ, civem civi infeſtum videmus? nonne hoc

Pr

Procudit enses,
Et socias inimicat urbes? Horat.

Accedunt concionales turbæ, quæ undique gladiatorio animo classicum canunt, quæque pax deberent esse mundo, fax sunt, & πῦρ ἐπὶ πῦρ addunt, quum tamen omnis modestia atque moderatio eas deceat; quam si non habeant, sumerent saltem sibi hoc tempore mutuam.

Sed frustrà est hæc quærela; quisque regnum sibi vi, atque factionibus munit; hinc castra ex unâ parte contraria, & parentum liberorumque sacramenta diversa:

Diditur incertum studia in contraria vulgus

Verè incertum; quia, non aliter quàm pecorum ritu, sequitur antecedentium gregem, pergens non quà eundum, sed quà itur; nec ad rationem, sed ad similitudinem componitur. Libertas quidem, & speciosa nomina prætexuntur; sed ut imperium evertant, libertatem præferunt; si everterint, ipsam aggredientur. Sub hoc mantili & everriculo multarum fraudum, fervida ingenia violentiam naturæ, & profundam ambitionem velare student. Relligio passim in ore, improbitas in corde, cui nisi frena maturè injiciantur, & veteres artes, per quas Batavum nomen, & illius crevêre vires, revocentur; ita in nervum erumpet, ut non nisi Vi Majore ejus motus componendi sint. Quod si fit, conclamatum est, & exequias Belgicæ quibus commodum est ite. Non desunt nobis exempla istarum quas patimur cladium, sed ipsi nobis. Nonne Græcia, & quod recentius, Flandria, hâc immodicâ libertate & licentiâ concionum periit? Nonne speciosi hi religionis prætextus,

Seneca de vita beata.
Tacit. 4. Annal.
Idem 16. Annal.

Altis urbibus ultimæ
Stetêre causæ cur perirent
Funditus. imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens?

Certè nimis quàm verum. Sed quid? Ita se res habet ut plerumque qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpat. Iam rebus omnibus florentissimi, Regibus, Principibus, Rebus publicis suspiciendi, immò (dicere hoc liceat) adorandi; nosmet ipsos perdere, & in nostra viscera victricem dextram convertere studemus: palàm alioqui beati, nisi unum hoc desit, animus qui modestè istæc ferat, At vix est ut queamus; opes enim, Vell. Paterc. lib. 3.

divitiæ, nimiaque fœlicitas afflixêre seculi nostri mores: hinc illæ lachrymæ, hæc una fundi nostri calamitas. Philosophus quidam interrogatus, quidnam esset, Fortuna? respondit; Malus medicus; plerosque enim quos curat, cœcos facit. In nobis id verum, quibus hostis in latere, & tantum non ad portas Hannibal, & tamen dulci Fortuna ebrii litigamus; Syracusæ nostræ capiuntur, & nos in pulvere pingimus, sperantes amoto metu & intereà oscitantes opprimendi. At quantò satius erat, id operam dare, ut sapientiam cum modo habentes, Consilia quibus impares sumus fato permittamus, &, pestilente hâc fruge in herba oppressa, tutam rebus adstruamus securitatem. Animos commune periculum jungat, simultas post sit: Ne tum denique nostra intelligamus bona, cum quæ in potestate habuimus ea amiserimus, Serum est mortua re verba facere; Optimum autem aliena insania frui.

Plautus.

At vos:

Sed calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus.

Nos qui nihil præter vota in commune conferre possumus, Deum intimè precamur, ut pura simplexque Religio in patria nostra restauretur; ut nova commenta, & cœtera ludificandis animis per otium callidè excogitata, aboleantur; tandemque, sublata scissura, pax in domo ejus, in Conscientiis quies, securitas in Republica constituatur.

In

In publico malo fœlices.

EMBLEMA.

In ſua victrici dum ſævit viſcera ferro
Patria, & innocuo terra cruore rubet;
Vultur adeſt ſubitò, defuncta cadavera paſcens,
Quodque aliis damno eſt, hinc ſibi lucra petit:
Graſſari quò tuta queat ad munia opeſque
Civica depoſcit prælia ſeditio.

COMMENTARIUS.

ARiſtophanes in Equitibus ait.
Feciſti ut is qui captat anguillas facit.
Quieta quum ſunt ſtagna venatur nihil,

Sed cœnum ubi omne illac & hac ſubverterit,
Captura magna eſt; Tu quoque ubi perturbaveris
Hinc civitatem & inde; plurimum capis.

Similitudo mehercules optimè quadrans in ſeditioſos, qui honores quos quietâ republicâ deſperant, perturbatâ ſe conſequi poſſe arbitrantur. Itaque miſcent omnia ſurſum & deorſum, certis ſuis conatibus oportuniſſimos eſſe illos tranſitus rerum. His ducibus comites ſeſe adjungunt ij qui ex conſcientia ſcelerum nihil ſpei ſibi reliquum fecerunt, niſi in ſumma rerum omnium deſperatione: hi privata vulnera Reipublicæ malis operire ſtatuunt. Præterea obærati, quibus afflicta fides in pace, qui rebus turbatis alacres, & per incerta tutiſſimi ſunt. Hinc apud Suetonium Iulius Cæſar inquit; ijs quos gravior criminum, inopiæ, luxuriæve vis urgeret; bello civili opus eſſe. Quemadmodum enim pulegium ipſo brumæ tempore floret, quum marcent omnia: ita mali, quorum in pace nullus eſt reſpectus, rebus peſſimè vexatis regnum tenent. Sed id pro tempore ſaltem; parum enim diuturna eſt fœlicitas quæ his fundamentis innititur. Et rarò magna illa Reipublicæ moles convelli ſine exitio convellentium poteſt. Qui igne immiſſo ſylvam incenderit, non poteſt eventum reliquum arbitrio ſuo moderari, ſed ignis quocunque impetus fert, pabulum quærit, & in ipſum incendii auctorem ſæpe ruit: haud aliter qui malo conſilio patriam inteſtinis bellis incendit, cum illâ conflagrante conflagrat, pereunte perit, & æquales cum victis victoris conditiones accepit.

Cic. 2. in Cat.

Ni-

Nihil ignavis votis.

EMBLEMA.

Rebus in humanis nostrum solamen opemque
Nil juvat ignavâ sollicitare prece:
Audentes Fortuna juvo: conamina vestra
Iungite, & hoc nostrum præsto erit auxilium.

COMMENTARIUS.

PRoverbio celebratum est apud Lacedæmonios: Admota manu Fortunam esse invocandam: Quo significabant sic esse invocandos Deos ut simul & manuum apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustrâ invocari. Non enim votis neque supplicationibus muliebribus auxilia Deorum parantur; sed vigilando, agendo, bene consulendo omnia Salust.

pro-

prosperè cedunt. Vbi socordiæ atque ignaviæ te traddideris nequicquam Deos imploras, irati infestique sunt. Gubernator videns insurgere tempestatem Deorum auxilium petit; nihilo segnius interim clavum moderans & antennam detrahens. Miles, invocatâ ope Divinâ, armatur. Arator ab Hesiodo jubetur Diis sacrificare, deinde aggredi. Nec Ægyptius Colonus solo Nili fretas flumine semen suum spargit, nisi prius aratro bovem junxerit, sulcum duxerit, multum laborarit. Tum demum flumen vocat, opus suum illi commendat: Ita fluvius miscetur cum labore agricolæ, cum labore spes, cum molestia fructus. Quod si autem omnia nobis quæ ad victum cultumque pertinent, quasi virgulâ Divina (ut ajunt) suppeditarentur, tam optimo quisque jure se negotiis omnibus omissis otio daret. Sed

Max. Tyrius.

Cicero in Offic.

Horat.

——— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Et

Ovid. in Metam.

—— Ignavis precibus fortuna repugnat.

Manil. Astr. Lib. 4.

Pro pretio labor est, nec sunt immunia tanta,
At nisi perfossis fugiet te montibus aurum.
Impendendus homo est, Deus esse ut possit in ipso.

Xenophon.

Pindar. Pyth. Ode 12

Quæcunque bona sunt ac præclara, eorum nihil sine labore ac studio Dii hominibus largiti sunt. Si qua fœlicitas inter eos est, non sine iis existet, sed eam ad exitum perducet aut hodie, aut posteà Deus. Ait alicubi Hesiodus:

Agmine cum multo facilis se ignavia cuivis
Offert, plana via est aditus levis ejus ad ædes:
Ac virtutis iter sudore Dii obvallarunt,
Longa quidem pariter, viaque ardua ducit ad ipsum,
Asperitate graves aditus quæ fronte recludit
Prima sed levis est superato vertice tandem.

Si itaque delectant præmia quæ promittuntur, ne deterreant certamina quæ jubentur. Nam (ut Plautus inquit)

Qui è nuce nucleum vult, frangat nucem.

Claud. in Epithal. Honorii.

Non quisquam fruitur Veris odoribus,
Hyblæis latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos:

Ar-

Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Si Doctrinam amas, dormienti tibi eam Dii non conficiunt, non enim lata (ut ait Propertius) via ad eam currere datur. Nec frustra Musas antiqui in arduo atque edito monte habitare dixerunt; Laborem enim, sudorem, & vigilias in earum atrio excubare voluit Deus; hæ earum matres sunt, negligentia autem iis noverca est. Si mercuriales artes, hoc est mercaturam, exercere tibi animus est; nequicquam tibi ignavo faculam lucrificam allucebit Fortuna. Plaut. in Persa.

Nimis homo nihil est, qui piger est, Idem in Rudente.

Vigilare decet hominem qui vult sua tempori conficere officia.

Denique si bello inclarescere studes, quernamque coronam mereri; non ex plano & facili hæc gloria petitur, nec segnibus animis sibique indormientibus ad eam aspiratur:

Non flantibus austris, Claud. de 4 Hon. Cons.

Neu pluviis cedes.

Inventis utêre cibis, solabere partes

Æquali sudore tuas. Si collis iniquus;

Primus ini, sylvam si cædere provocat usus;

Ne pudeat sumpta quercum stravisse bipenni.

Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum

Prætentet sonipes, fluvios tu protere curru

Hærentes glacie, liquidos tu scinde natatu.

Nunc eques in medias equitum te consere turmas,

Nunc pedes assistas pediti, tum promptius ibunt

Te socio: tum conspicuus gratusque geretur

Sub te teste labor.

Cogit (scilicet) *tantos tolerare labores* Lucan. lib. 9. bel. Civ.

Summa ducis virtus, qui nudâ fusus arenâ

Excubat, atque omni Fortunam provocat horâ.

Sunt tamen quidam hoc astro, ut iis ad amplitudinem & gloriam, & ad res magnas bene gerendas divinitus adjuncta Fortuna videatur, quibus venti, tempestatesque obsecundant: homines scilicet majore Fortunâ quàm Sapientiâ; quæ quia deest, ad temeritatem sæpius invitantur, cum pravo consilio illa propitia arridet, quæ ita prodesse nonnunquam vult, ut vehementius noceat. Itaque Cæsareum illud probemus; Virtute duce, comite Fortunâ. Cicero.

In Ambitiosos.

EMBLEMA VI.

Ecce viatores adverso, Sole nitente;
Tramite qui peragrant perficiuntque vias,
Hic sequitur, fugit ille suam quam sedulus umbram,
Qui sequitur, fugit hunc, qui fugit, hunc sequitur.
Gloria sic humiles amplectitur, at sibi quisquis
Hanc nimiâ poscit ambitione fugit.

COMMENTARIVS.

NOn abs re quidam Ixionis fabulam adversus inanis gloriæ sectatores excogitam esse existimant: nam ut ille, pro Junone, cum nebeculâ concubuisse, atque ita Cen-

Centauros aliaque monstra procreasse fertur, sic hi gloriam, veluti quandam Virtutis umbram, amplexi, nihil sincerum aut laude constanti dignum, sed adulterina pleraque edunt, homines scilicet ineptissimi, quorum ambitio

——Vestibulis, foribusque potentum
Excubat, & pretiis commercia poscit honorum,

Quorum vota per fas nefasque ad fasces & secures quàm improbissimè festinant, quæ quidem, jam adeptæ, gratæ non sunt, si aliquid majus restet, ultra quod se avara cupiditas porrigat, quæ non quos vincat, sed à quibus vincatur aspicit, cuique non tam jucundum est multos videre post se, quàm grave aliquem ante se. Unde usu venit, ut illos vera constansque gloria, tanquam turpissimos sui lenones deserat, aut immoderatus ardor pessum dejiciat, majores alioqui futuros, si minores esse voluissent. Testes mearum sententiarum ambo Gracchi, infelix par fratrum, qui si civilem dignitatis concupissent modum, quicquid per tumultum, ac seditionem, adipisci conabantur, quietis respublica obtulisset. Etenim ambitiosis hisce ingeniis, alioqui ad imperia gerenda non ineptis, quòd æqualibus gloriæ causa inviderent, eosque de statu suo dimovere conarentur, id non exiguo in rebus præclarè gerendis impedimento fuit, eos enim virtutis suæ adversarios reddiderunt quibus adjutoribus uti potuissent. Prætereà id hominibus ingenium est, ut qui improbe eniti, & ad honores grassari conantur, eos deprimant, contra, qui nihil sibi vindicant, & infra aliorum æstimationes sese metiuntur, omnia adsequantur. Atque hæc de apertá ambitione: restat ut dicamus de tacitá, quæ ideo periculosior, quia occultius, & per majores cuniculos fallit. Hæc est, quæ, quemadmodum remiges, puppim intuentes, proram tamen ulterius promovent & impellunt; sic fugere videtur, quod persequitur, vituperare, quod quam maximè laudat: non secus ac Philoxenus nasi muccum in catinum emungere solitus fuit, quo, reliquis convivis deterritis, ipse solus cibis appositis frueretur. Interea autem hæc intimè apud sese precatur,

————Pulchra Laverna Horat.
Da mihi fallere, da justum, sanctumque videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Cæterum gloria ne ab iis quidem, qui contemptum ejus intro- Val. Maximus.

ducere conantur, negligitur; quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adjiciunt, ut quod professione elevant, usurpatione memoriæ consequantur. Quam vanitatem omnium Philosophorum divinissimus Socrates quam optimè derisit: Cum enim Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idque obvertens fissuram omnibus daret inspiciendam; Per fissuram, inquit pallii tui video tuam inanitatem. Adeò nihil simulatio proficit, paucis imponit leviter extrinsecus inducta facies, veritas in omnem partem sui semper eadem est. Tenue est mendacium, perlucet si diligenter inspexeris. Porro nulli non Virtus & vivo & mortuo retulit gratiam, si modo illam bona fide secutus est, si se non exornavit & pinxit, sed idem fuit sive ex denunciato videbatur, sive imparatus ac subito. Exemplum dabit M. Cato homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio Diis quàm hominibus propior; qui nunquam rectè fecit ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat; qui omnibus humanis vitiis immunis semper Fortunam in sua potestate habuit, quæ ipsum in Prætura postponens Strumæ Vatinio, optime ab ipso derisa est; non enim Cato repulsam tulit, sed ipsa dignitas eam passa est; Non secus ac Anaxagoras ab Atheniensibus exilio mulctatus, non privabatur Athenis, sed illæ illo. Roma Vejis erat qua tempestate maximus illæ patriæ liberator Camillus exulabat pulsus ab ingrata urbe. Quicunque Rempub. salvam volunt sunt cives Romani.

Seneca. Vell. Patere.

Ennius.

Qui rectè consulat, consul fuat.

Hostem qui feriet mihi erit Carthaginiensis.

Horat.

Virtus repulsæ nescia sordidæ, in-
contaminatis fulget honoribus,
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

Enimvero non purpura aut aureis virgis, sed utilitate publica adductus, Cato Præturam petiit, ut amicis propinquisque, & omnibus civibus, omnibus deinde mortalibus paratior utiliorque esset propius positus: Idque laudabili morum suorum fiducia, quæ quia in animis bonorum de affectu simplici surgit, genus est virtutis. Nec certe caruit heroicus ille conatus, vel, laude vel præmio, etiamsi ei non responderit eventus. Rectè enim facto-

factorum verus fructus est fecisse, nec ullum virtutum pretium dignum illis, extra ipsas est. Quod probè callebat idem Cato, cordate affirmans, se malle ut homines querantur cur ipsi non esset posita statua, quam statuta esset quærant. Arcus enim & statuas, aras etiam templaque demolitur æats, obscurat oblivio, negligit carpitque posteritas; contra contemptor ambitionis & infinitæ potestatis domitor ac frænator animus, ipsa vetustate florescit, nec ab ullis magis laudatur quam quibus minimè necesse est. Magnum est non expetere quod merêris, immo majus quàm mereri. Pædaretus Lacon cum in numerum trecentorum non esset allectus, vultu hilari surgens è Senatu discessit, hoc dicto; Gratias vobis ago Dii immortales, quod urbi huic tam multos dederitis me meliores. Nimirum vir hic, meritorum suorum securus interpres, patriæ suæ, vel se è Senatu excluso, bene esse gaudebat, nec ob id virtus ei demptá gloriâ amara fuit, quæ sequi debet non appeti, nec, si casu aliquo non sequatur; idcirco quod gloriam meruit minus pulchrum est. Socratis gemmâ hæc consigno, qui dicebat expedita & compendiaria via eos ad gloriam pervenire, qui id agerent, ut quales videri vellent, tales etiam essent: quâ quidem prædicatione apertè monebat, ut homines ipsam potius virtutem, quàm ipsius umbram consectarentur.

Pl. in Paneg.

Sat citò, si sat benè.

EMBLEMA VII.

Vt orbium diversus in contraria
Nisus coërcet fervidum motum rotæ,
Sic & senectæ providens cunctatio
Calidos juventæ frenat ausus, & regit.
Idcircò Princeps eligat sibi senes
Ad consulendum; Iuniores comparet
Ad exequendum jussa Prudentum senum.

COMMENTARIVS.

HÆc duo boni Status fulcra sunt; Consilium & Vis; Sed conjuncta, quia (ut testatur Cicero) nihil vis valet foris; nisi con-

consilium sit domi; nihil consilium domi, nisi vis sit foris. Consilium, secundum omnes Politicos, à senibus, (quos quia capite sunt candido, sapere oportet) petendum est; vis autem à juvenibus, Plaut. in Mostell.

Queis integer ævi
Sanguis adest, solidæque suo stant robore vires. Virgil.

Fecerunt id Romani; qui semper Senes, quibus corpus annis infirmum, ingenium verò Sapientiâ validum erat; Reipublicæ clavo admovebant, eosque, à curâ, Patres dicebant. Asserit Val. Maximus: Validior ætas imperium Romanum rexit, & duplicavit; senectus, excellentissimis ornamentis decorata, in altissimo majestatis fastigio fulsit. Et Ovidius in fastis:

Magna fuit quondam capitis reverentia cani, Lib. 5.
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus juvenes, animosaque bella gerebant,
Et pro Diis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis:
Consilio Patriæ sæpè ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Sciebant autem viri prudentissimi; Adolescentum animos plerumque parum providos, eosque molles, & ætate fluxos, quique haud difficulter dolis capiantur:

Iuvenilis ardor impetu primo furit: Seneca in Octavia.
Languescit idem subitò nec durat diu.

Contrà Senes cunctatores natura sunt, quibus cauta consilia, cum ratione magis, quàm fœlicia ex casu placeant. His (quod olim aptissimè de se Mithridates profitebatur) Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit benè suadendi. Horum senectus (ut Philto apud Comicum loquitur) Historiam veterem atque antiquam sustinet. Juvenes fidunt Fortunæ, tanquam cum eâ fidem stare oporteat, eorum calida sunt consilia, quæ quidem specie læta, sed tractatu dura, eventu aspera sunt. Prudenter Plutarchus, (margin: Tacitus. Sall. in frag. Livius lib. 35.)

οὐ γάρ ἐστι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος.
Cursus haud est finis idem & consilii,

Quia nihil magni discriminis consiliis tam inimicum, quàm præcipitantia. Callidi itaque, non calidi in consilium adhibendi sunt, qui,

Quicquid

Quicquid est incoctum, non promunt,
Bone coctum duunt;

Plaut. in Mil.Ger. Qui quum cogitarint facere audent, & prius cogitare, quàm facere consueverunt. Legimus ducem illum Græciæ Agamemnonem unum Hestorem decem Ajaci similibus prætulisse: Et quidem jure; quia unius viri Sapientis consilio fruuntur omnes, fortitudine autem viri fortis pauci. Et apud Homerum Nestor in consiliis præcipuus, bello utilis. Darius etiam tot Zopyros sibi exoptat, quot grana insunt Punico malo. Hi autem fuerunt senes, qui non viribus, aut celeritate corporum res magnas gessere, sed consilio, authoritate, & Sapientiâ, quibus non modo non orbari, sed augeri etiam senectus solet.

Virgil.
Nec tarda senectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem.

Et Ovid. in Metamorph.

Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, seris venit usus ab annis.

Hinc ea verba Agamemnonis ad Nestorem Iliad. δ. O senex utinam ut animus in pectoribus amicis, sic tibi genua responderent, visque tibi firma esset. Porrò quanquam Sapientia canis non sit æstimanda; & plurimi in vestimento hoc Comici meritò proferre possint;

Spectare noli simne juvenis qui loquor,
Viri sed utrum verba prudentis loquor;

Tamen;

Terent.
Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit;
Quin res, ætas, usus, semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Quia ut alius Comicus inquit;

Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati cibus.

Et; *Multâ est operâ opùs fictura qui se fictorem probum*
Vitæ esse agendæ expetit.

Itaque Plutarchi sententiâ hæc finio: Maximè servatur Civitas, ubi consilia senum, & juvenum virorum præcellunt lanciæ.

Miser-

Miſerrima ſervitus, ſervire voluptati.

EMBLEMA VIII.

Imbelli digito dum carpis fila, columque,
Fœmineos inter Sardanapale greges;
Servus es infamis. Quid enim ſervilius illo,
Quem premit imperiis fœda libido ſuis?

COMMENTARIUS.

HIc error hominum animos invaſit, ut illos in purpurâ & Diademate fulgentes; quibus undique lictor populum circumfuſum arcet, quos ſupra capita hominum, ſupraque turbam delicatos Lectica ſuſpendit; magnos fœliceſque exiſtimet; quorum tamen ſuperficiariam fœlicitatem ſi diligentius introſpiciamus; non reges, liberos, aut fœli-

Boët. lib. 4. Met. 2. ces, ſed miſerrimos ſervos eſſe comperiemus:

Quos vides ſedere celſo
Solii culmine Reges
Purpura claros nitente
Septos triſtibus armis:
Detrahat ſi quis ſuperbis
Vani tegmine cultus
Iam videbit intus arctas
Dominos ferre catenas.

Seneca. Nemo quidem illis venientibus reſiſtit; ſed nec ipſi ambitioni crudelitatique reſiſtunt. Tunc quum agere viſi ſunt, aguntur. Quis Tarquinium vitiis affectibuſque ſervientem Regem dicat? Cic. in Parad. An Sardanapalus mihi rex erit, cui muliercula imperat? cui leges imponit, præſcribit, jubet, vetat quod videtur? qui nihil imperanti recuſari poteſt, nihil negare audet? Si poſcit, dandum eſt; ſi vocat, veniendum; ſi ejicit abeundum; ſi minatur, extimiſcendum eſt. Ego vero iſtum non ſervum, ſed nequiſſimum ſervum exiſtimo. Quomodo, aut cui tandem hic libero imperabit, qui non poteſt cupiditatibus ſuis imperare? Refrenet prius libidines, ſpernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat avaritiam, cæteraſque animi labes. Tunc incipiat aliis imperare, cum ipſe improbiſſimus Dominus dedecori ac turpidini parêre deſierit. Talem In Thyeſt. Regem tibi Tragicus depingit.

Rex eſt qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris,
Qui tuto poſitus loco
Infrà ſe videt omnia.
Occurritque ſuo libens
Fato, nec queritur mori,
Mens regnum bona poßidet,
Rex eſt, qui metuit nihil.
Hoc regnum ſibi quiſque dat.

En tibi Regem, non vitiis, non caſibus, non morti ipſi ſubjectum, omne denique gaudium ex Bona ſua mente promentem. Et an non pulchrius ampliuſque hoc regnum;

Quàm ſi Lybiam remotis
Gadibus jungas; & uterque Pœnus
Serviat uni.

Mihi certe cum Claudiano videtur, dum inquit,

Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent;
Si metuis, si prava cupis, si duceris irâ;
Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges tunc omnia jura tenebris,
Cum poteris rex esse tui. Proclivior usus
In pejora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet, tunc vivere castè
Asperius, cum prompta Venus; tunc durius iræ
Consulitur, cum pœna patet. Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit
Occurrat.

Non abludit ab hoc illud Senecæ; Si vis exercere tibi utile, nulli autem grave imperium; submove vitia. Favet etiam Boëtius;

Qui se volet esse potentem, Lib. 3. Met. 5.
Animos domet ille feroces
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis;
Etenim licet Indica tellus
Longe tua jura tremiscat,
Et serviat ultima Thule;
Tamen atras pellere curas,
Miseraque fugare querelas
Non posse; potentia non est.

Futura latent.

EMBLEMA IX.

Dum gravis apricis in collibus Æſchylus errat,
Concipens cedro carmina digna lini;
Decidit ex Aquilæ roſtris Teſtudo; ſacrumque,
Heu, miſeri Vatis contudit illa caput:
Neſcia mens hominum Fati, dum plurima fingit
Sæcula, mors ipſas ſæpe ſtat ante fores.

COMMENTARIUS.

NArrant ij, qui Hiſtoriam Naturalem conſcripſerunt, Aquilæ tantum eſſe ingenii, ut Teſtitudinem raptam, ex alto aptum ſpeculata locum, in ſaxum aliquod demittat, ut

ut ad eum modum ruptâ teſtâ carnibus veſci poſſit, Verum in Æſchylo parum aquilinis oculis fuit, quum in hujus albicantem calvariem, ſaxum eſſe rata, dimiſsâ Teſtitudine miſerum occiderit, ut vel ob hanc unam cauſam optimo jure Poëtis omnibus conveniat eſſe inviſam. Hujus autem Æſchyli improviſus caſus admonet nos fragilitatis vitæ humanæ, noſtraſque conceptiones inanes eſſe, utpote quæ puſillo temporis ſpatio ſæpe franguntur & corruunt, & in ipſo curſu ante obruuntur, quàm portum conſpicere valeant: ita ut veriſſime cecinerit Tragicus.

Gens hominum fertur rapidis obvia fatis In Herc. furent.
Incerta ſui, ſtygiaſque ultrò quærimus umbras.

Omnis dies, omnis hora vitam noſtram carpit, omne denique momentum quàm nihil ſimus oſtendit, & aliquo argumento recenti admonet nos fragilitatis noſtræ oblitos, & æterna cogitantes, reſpicere cogit ad mortem. Seneca ad Lucil. Quod animadvertens Ariſtoteles, vere nos imbecillitatis exemplum, temporis ſpolium, Fortunæ luſus, & calamitatis trutinam appellavit. Et ille dixit: Hominem eſſe lutum ſcitè mixtum, vitam, hæminam unam ſanguinis, quam quilibet levis caſus rumpit, quælibet febricula corrumpit. Quid Lucianos in Charonte? vitas hominum bullis hujusmodi ſimiles facit, quarum aliæ ſimul ac natæ ſunt protinus evaneſcunt, aliæ paulo diutius durant, omnes breviſſimis quibuſdam intervallis aliæ ſuccedunt aliis. Plautus in Pſeudolo.

Quaſi herba ſolſtitialis pauliſper fui:
Repente exortus ſum, repentinò occidi.

Huc etiam reſpexit Pindarus, cum dixit, τί δὲ τίς, τί δ᾽ οὔτις σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. i. Quid eſt aliquis? quid eſt nullus? umbræ ſomnium homo. Et verè; punctum enim eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus, ſed hoc minimum ſpecie quadam longioris ſpatii natura deriſit. Seneca. Aliud ex hoc infantia terit, aliud pueritia, aliud adoleſcentia, aliud inclinatio ad ſenectutem, aliud ipſa ſenectus. Et ſic

Feſtinat decurrere velox Iuvenal.
Floſculus anguſtæ, miſeræque breviſſima vitæ
Portio, dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.

Immò & mors: Sed in hoc errore verſamur omnes, ut non putemus niſi ſenes inclinatoſque ad eam vergere, quum illò in- Seneca in Conſul.

fan-

fantia ſtatim, & juventa, omniſque ætas ferat. Agunt opus ſuum fata, nobis ſenſum noſtræ necis auferunt, quoque facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Tragicus. Et prima quæ vitam dedit hora carpſit. Hæc quum ita ſeſe habeant quum tantulum ſit quod vivimus, quantis tamen illud circumſcriptum eſt anguſtiis? Sexcenta morborum genera quotidie infeſtant, nec pauciores impetunt caſus, & ruinæ, venena, naufragium, lapſus, fulmen, & quid non? Ait non falſus Vates,

Stat *Quid craſtina volverit ætas*
Scire nefas homini.

Et Lyricorum Princeps,

Quid ſit futurum nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas, navita Boſphorum
Pœnus perhorreſcit, neque ultrâ
Cæca timet aliunde fata:
Miles ſagittas, & celerem fugam
Parthi, ſagittas Parthus & Italum
Robur, ſed improviſa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.

Alium acini granum glutientem, ſuffocatum accipimus; Alium potus cum lacte pilus ſtrangulavit. Illum Bellantem arma decipiunt. Illum Diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit. Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Si bene Petron. calculum ponas; ubique mors præſto eſt. Et tamen nos hoc animal ſumus, quod tantos molitur tumultus, cujuſque cupiditatibus hic orbis anguſtus. Cujus rei clariſſimum ſpecimen præbuit Alexander, qui Philoſopho quodam de pluribus mundis differente ploraſſe dicitur, quod unum tantum ſubegiſſet, eòque inſaniæ tandem devenit, ut Deus appellari voluerit. O turgidum putrentis vermis votum! neſciebat ſcilicet ſe ſperma fœtidum, ſaccum ſtercorum, animal denique eſſe ἡμερόβιον, cui vitæ menſura dies. Sed quid hoc in Alexandro Monarcha totius univerſi miramur? Cum inter tot Fortunæ obſequia parum ſobria ſit mortalitas? In nos deſcendamus, idem & nobis objicii poſſe comperiemus. Quanto ſtudio, quantaque contentione miſelli homunciones honori & ambitioni velificamur? quàm ſolliciti in

in titulum ſepulchri laboramus? quum tamen omnia mortalium ſtudia mortalitate damnata ſint. In quam longinquum cogitationes noſtras ordinamus? ignari nullam fidem vitæ eſſe, maximam mori. Providus certè, & in poſterum proſpiciens mihi ſit; qui collectis ſarcinis ſuis, & ex hac vitâ tanquam hoſpitio, migrare paratus; craſtinum ſecurus expectet, quem ſi Deus concedat, in lucrum ſuum deputet.

Deſpe-

Deſperatio audaces reddit.

EMBLEMATA X.

Actum eſt, interii, niſi Deſperatio præceps,
Per medias cæcam concitet ire ſudes.

COMMENTARIUS.

PEſſimè meâ ſententiâ Imperatores duceſque ij agunt, qui hoſtes ſuos ad extremos uſque fines perſequuntur; Nam quemadmodum felis undique cincta fuſtibus

Fortis virtute coactâ (Lucan.)

Per eos ruit, & ſœpiſſimè evadit: ſic hoſtibus locorum anguſtijs, & armatorum multitudine circumventis, ex deſperatione creſcit audacia, & quum ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. Quod probè intelligens Scipio; dicebat hoſtibus viam, quâ fu-

fugiant, aperiendam esse. Sæpè enim qui mortem evadere non potest, ultro pericula sequitur. Eique (ut Statius asserit)

Vires fiducia lethi
Suggerit. Lib.7 Thebaid.

Ita ut illud Virgilii audiatur;

Moriamur, & in media arma ruamus;
Vna salus victis nullam sperare salutem.

Et, ut Seneca in Medea inquit;

Qui nil potest potest sperare, desperet nihil.

Valerius Maximus ait; Humanæ imbecillitatis fortissimum duramentum esse necessitatem. Lib.2. De hoc si antea dubitabatur, nostris temporibus ingenti documento, adversus Hispanos, compertum est; nulli scilicet populo, ad decus ac libertatem nato, tam degenerem animum esse, ut velit, tam afflictas vires ut cogatur permanere in eâ vivendi conditione, cujus eum pœniteat. Hinc enim dolor, & indignatio, eruptura tandem in nervos, ubi graviora sunt quæ patiuntur homines, quàm quæ ultra formidare queant. Damindas, quum Philippus irrupisset in Peloponesum, & quidam ita loqueretur; Periculum est ne acerba patiantur Lacedæmonii, nisi Philippo reconcilientur; O semiviri inquit, quid nobis poterit acerbi accidere, qui mortem contemnimus? Crotoniensium (ut ait Justinus) centum & viginti millia armatorum erant, quum Locrenses paucitatem suam conspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omissâ spe victoriæ in destinatam mortem conspirant, tantusque ardor ex desperatione singulos cœpit, ut victores sese putarent, si non inulti morerentur. Hi quum mori honestè quærunt, victores exstiterunt. Tantum scilicet effecit mistus timori pudor, spesque desperatione quæsita. Proinde altè sedeat Imperatorum animis, quod Pyrrhus, inter cætera militaria præcepta, memoriæ prodidit: Non esse pertinaciter instandum hosti fugienti. Sed secundum Guicciardinum, *All' inimico quando voleva andersene, non si doveva chiudere la strada, ma più presto, secundo il vulgato proverbio, fabricarli il ponte d'argento.*

Quia fortior ultima virtus. Lucanus.

Et acerbissimi sunt morsus morientium ferarum.

In ſtatuam Bacchi.

EMBLEMA XI.

Cur ferulam Bacchus manibus gerit atque papaver?
Dic mihi cur veteres hæc voluëre Patres?
Scilicet ut vino plenus, det corpora ſomno,
Poſtridie pœnas ſe meruiſſe ſciat.

COMMENTARIUS.

VEteres illi quorum auctoritas & Sapientia adhæc uſque tempora provecta eſt; Bacchi ſtatuam ita depingebant, ut ferulam dextrâ, papaver verò ſiniſtrâ geſtaret, innuentes per ferulam, ebrioſum pœnâ dignum, per papaver, nihil ei eſſe utilius ſomno. Egregium certè commentum: Nam quum

Hodie

Hodie est magnum hoc vitium in vino, ut Plautus.
Pedes captet & linguam luctator dolosus:

cumque ebrius, ignoratione sui, dubia, & parum explanata verba proferat, & vertigine capitis laboranti, tota domus, velut aliquo turbine, circumagi videatur, quid illi consultius quàm crapulam illam, stomachi tormentum, quum effervescit merum, & viscera distendit, edormire? Postero autem die, quum sibi redditus intelligit omnia vitia sua detecta, pœnitentiam agit. Etenim quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in summam partem, vi caloris ejicitur: sic vino exæstuante, quicquid in imo est abditum, effertur. Tunc injusta prodeunt certamina, & nullis existentibus causis, aspera rixa excitatur, quia ebrius, interponendo verba sua vana, aliorùm sana dicta non audit, sed in contumeliam erigitur, in convivarum & proximornm crimina, & cœdes. Ne longè exempla petamus, offert se nobis Alexander, qui Clitum, charissimum sibi ac fidelissimum, inter pocula transfodit, & intellecto facinore mori voluit. Denique

Ne quis modici transiliat munera Liberi Horat.
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata, monet Sithoniis non levis Evius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi.

Certè

Nox, & amor, vinumque nihil moderabile suadent,
Illa pudore vacat, Liber Amorque metu.

Hinc Hegio, apud Terentium in Adelphis, docens Sostraæ filiam inique ab Æschyno tractatam, ac tandem vitiatam esse, sic ait;

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia.

Et Plautus in Bacchidib.

Istoc illecebrosius
Fieri nihil potest, nox, mulier, vinum, homini adulescentulo.

Hoc intelligens Pittacus Mitylenæus, legem tulit, ut, qui per temulentiam sceleris quid commisisset, duplo plecteretur. Solet enim vulgus hominum, ebrietatis obtentu crimen extenuare, & omnem offensam in vinum conjicere. Hoc videre est in Dinarcho adolescente apud Plautum, dum inquit;

Per tua obsecro genua, ut tu istuc insipienter factum sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi impos, vini vitio fecerim:

Cui Callicles senex;

Non places, in mutum culpam confers, quod nequit loqui,
Nam vinum si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Qui quidem probi sunt, verum qui improbus est, aquam si bibit,
Sive adeo caret temeto; tamen ab ingenio est improbus.

Certe vinum si effundendum est, aliter effundi potest quam per corpus humanum, in quo consilia impedit, & vigilantiam aufert. Leotychidas quodam rogante quam ob causam parum biberent Spartiatæ; Respondit; ne pro nobis alii consultent, sed nos pro aliis. Nam, ut Menander inquit, multum meri nefaria cogit sapere. Vini usum præscribet tibi Anacharsis, qui dicebat vitem ferre tres botros, primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ: Sentiens parcum vini usum esse jucundum, quia sedat sitim, largiorem gignere temulentiam, largissimum parere rixas, cœdes, & morbos.

Medio tutiſſimus ibis.

EMBLEMA XII.

In medio fueram tutus; dum prendere ſummæ
Nitor, in adverſum culmine dejicior.

COMMENTARIUS.

DOcet hoc Emblema; Fortunam reverenter, & cum modo eſſe habendam, ne dum ad culmen pervenire contendimus, unâcum ipſis ramis, quos comprehendimus, decidamus. Teſtudo ubi collecta in ſuum tegmen eſt, tuta ſtat ad omnes ictus; ubi exerit partes aliqua; quodcunque nudavit; obnoxium atque infirmum habet: ſic nos, apud nos tuti ſumus. Cum autem Cæſareum illud, *Plus ultrà*; cogitantes, Fortunæ nos exponimus; ex alto in imum ſæpe præcipitamur.

Quoniam ad ultimum exire, nisi lenta fœlicitas non solet. Appetitus autem, dum longius evagantur, & tanquam exulantes cupiendo atque appetendo, non satis à Ratione cohibentur, finem & modum transeunt; quem ubi semel reliquerunt; actum est:

Quisquis (enim) *medium defugit iter;*
Seneca. *Stabili nunquam tramite currit.*

Et secundum Aristotelem; quantò magis aliquid accedit ad medium, tantò melius; quantò magis distat à medio, tanto pejus est. Hoc unum itaque cum Plauto cogitemus;

In Prænulo. *Modum omnibus rebus optimum esse habitum,*
Nimiaque omnia, nimium exhibere negotium hominibus ex se.

Prudenter Tragicus;

In Oedipo. *Fata si liceat mihi*
Fingere arbitrio meo;
Temperem Zephyro levi
Vela; ne pressæ gravi
Strepitu antennæ tremant.
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Quicquid excessit modum
Pendet instabili loco.

Probavit hoc insolens ille puer, patriæ cautionis immemor, qui

Gnosium Regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens novis,
Certat & auras leves
Vincere, & falsis nimis
Imperat pennis Puer;
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Dædalus librans iter:
Nube sub mediá stetit
Alitem spectans suum.

Hinc ita Horatius ad Licinium,

Ode. 10. lib. 2. *Rectius vives Licini, neque altum*
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horrescis nimirum premendo
Littus iniquum.

Auream

Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidendâ
Sobrius aulâ.
Vivitur parvo benè, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum,
Nec leves ſumnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Munera iſta quæ fallax Rhamnuſia dat inſidiæ ſunt,&,quod Demoſthenes de donis hoſtium dicebat; δῶρα ἄδωρα.

Quicquid in altum Fortuna tulit, ruitura levat. Tragicus.

Licet enim pullis ſuis aſpirare aliquando videatur, tamen ad ultimum temeritati non ſufficit, quoſque diu proſecuta eſt, repente velut fatigata deſtituit. Deſtituit? immò abjicit. Soletque,quos plurimis beneficiis ornavit, ad duriſſimos caſus reſervare. Vell. Paterc. lib. 2.

Et longi pœnas Fortuna favoris
Exigit à miſeris. Lucanus.

Itaque adverſus hujus fallacias, hoc ſcuto & ſcito, cum Senecâ te munio & moneo; Ut ſcilicet ad parva te redigas, ex quibus cadere non poſſis; & Fortunam, ut tunicam, magis concinnam quàm longam probes. Epiſt. 20.

In Deo lætandum.

EMBLEMA XIII.

Cynthius igniferâ contingit lampade terram.
Et tamen æthereo ſervat in axe locum:
Sic Animus, quanquam ſit noſtri corporis hoſpes,
Aſsiduò auctori debet adeſſe Deo.

COMMENTARIUS.

Senecæ locus.

QUamquam ſimus incluſi his corporis compagibus, ubi munere quodam neceſſitatis, & gravi opere perfungimur; Animus tamen, illa Divina particula auræ, altius ſurgere debet; Nulli enim ei poſiti ſunt termini niſi communes propemodum cum Deo. Ad quem à corporis ſui habitu vocatur, qui in Cœlum erigitur, quò ipſum initia ſua

ſua, & origo trahunt. Maximum autem argumentum eſt divinitatis; ſi hæc, in quibus verſatur, humilia judicet & anguſta, ſi exire non metuat, unde venit. Erit autem illîc, etiam antequam hâc cuſtodiâ exolvatur, ſi vitia, ad quæ, à carnali corpore, malo ſuo hoſpitio, impellitur, deſerat; puruſque ac levis in cogitationes divinas emicet. Quarum ducem ſibi habebit cœleſtem illam Philoſophiam, quum ſecutus; oculis ſuis per cœli plagas, & aſſiduo lucentes globos peregrinabitur, iis itineribus, quæ exploratione acuminis ſui, pervia ſunt ſolis mediatationibus. Audi Vatem;

Mente Deos adiit, & quæ Natura negavit Ovid.
Viſibus humanis; oculis ea pectoris hauſit.

In hac ſublimitate collocato, nihil videbitur magnum in rebus humanis, utpote cui æternitas omnis totiuſque mundi nota erit magnitudo. Aurum argentumque, in quibus jacuêre tenebris, digniſſima non hoc æſtimabit ſplendore, quo imperitorum verberant oculos, ſed irretortis luminibus præteribit, & tamen Orientem, Occidentemque plagam ſuam faciet. Cum verò veniet dies ille decretorius, qui mixtum hoc divini humanique ſecernat; non illum tanquam extremum reformidabit, ſed tanquam æterni natalem, lætus aſpiciet. Corpus hoc ubi invenerat relinquet, nec quis deinde reliquus ejus futurus ſit exitus quæret. Et cum cordatiſſimo illo Sene hilaris exclamabit; Non me pœnitet vixiſſe, quoniam ita vixi, ut fruſtra me natum non exiſtimem; diſcedo autem ex hâc vitâ, tanquam ex hoſpitio.

Ingratis ſervire nefas.

EMBLEMA XIV.

Serpentes hederæ nequeunt conſiſtere per ſe,
Sed duce Populeo ſtemmate ſumma petunt.
Et tamen hoc vitâ tandem complexibus orbant,
Obſequiis vinci mens malè grata nequit.

COMMENTARIUS.

HEdera herba eſt perpetuò virens; quæ quum per ſe ſtare non poſſit a boribus & muris adhæret. Hinc ab hærendo eam dictam putant. Sed veriſimilius ejus nominis originem ab Edo deducemus quod arbores, atque parietes edat, & conſumat. Adſtipulatur Feſtus: Hedera dicta,

dicta, quod hæreat, vel quod edita petat, vel quia, id cui adhæserit, edat. Et vetus Poëta Laberius;

Vt hadera serpens vires aboreas necat;
Ita me vetustas amplexu annorum enecat;
Sepulchris similis, nil nisi nomen retineo.

Hujus herbæ exemplo, quidam primam & facillimam ad gloriam viam ineunt, per notitiam clarorum, & illustrium virorum, deq; Republicâ benè merentium, ut non aliter quàm hedera, validam amplexu arborem, unâ cùm eâ se erigit atque attollit; sic illorum hominum consortio innotescant. Tamen quemadmodum hædera, vires, & vitalem illum arboris succum ac spiritum arctis suis amplexibus impedit, atq; enecat: sic sæpissime videmus illos qui cum talibus simul & surgunt & crescunt; eò tandem insolentiæ devenire, ut per quos profecerunt, & quibus omnia incrementa sua, vitam denique ipsam debent; eos de statu dejiciant. Ut alia omittam; insigne maximæ ingratitudinis exemplum præbuit impius ille Sextilius, qui L. Cæsarem; à quo tum studiose, tum etiam fœliciter, gravissimi criminis reus fuerat defensus; Cinnamæ profectionis tempore profugum, à sacris perfidæ mensæ & altaribus nefandorum penatum avulsum, truculento victori tradere jugulandum non exhorruit. Themistocles olim se platanis similem haberi conquestus est; sub quarum ramos, ubi tempestas & pluviæ ingruunt, confugitur; ubi verò serenitas oboritur, rami earum amputantur, & conteruntur pedibus: Idem de illo actum; cum enim patriam incolumem, claram, opulentam, principem denique Græciæ reddidisset, eousque illam inimicam sensit, vt ad Xerxis, quem paulo ante destruxerat, misericordiam perfugere necesse habuerit. Egregiam certè ingratitudinem! quid aliud hoc, quam cum ariete iniquam nutricationis mercedem persolvere? Anaxogoras Philosophus, quum à Pericle, curis publicis occupato, jam senex negligeretur, capite obvoluto, vitam inediâ finire decrevit; Periclem itaque casu adventantem, & serio, sed sero lamentantem, quod talem in Republicâ gerendâ consiliarium amitteret; hâc vocce allocutus est; Quibus lumine opus est, hi oleum lucernæ affundant. Verum hercle effatum, & optime quadrans in ingratos, quos diversis locis ita perstringit Comicus,

Plutarc. Polit.

Val. Max.

Nihil amas, cum ingratum amas, neque tipulæ levius pondus,
quam fides ejus;
Si quid benefacias, levior pluma est gratia.
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerit.

Ad Demon. Iſocrates eos canibus alienis comparat, quibus licet benefiat, tamen in poſterum admordent, & allatrant. Quarè ironicè Theocritus inquit;

In Hodæpor. *Paſce canes, qui te lanient, catuloſque luporum.*

ſentiens ſcilicet minimè eos eſſe favendos, ne miſeri Actæones à privatis diſcerpamur canibus, quoniam, ut teſtatur Mimus;

Malevolus ſemper ſuâ naturâ veſcitur.

Æſchylus;

Catulum Leonis alere in orbe non juvat,
Magis cavendum ne Leones nutrias,
Quos qui educarit; ejus & mores ferat.

A mi-

A minimis quoque ſibi timendum.

EMBLEMA XV.

En ego qui terror cunctis incedo per orbem ;
Solius culicis ſpicula dira tremo :
Ne nervis confide tuis ; Nam parvula quæque ,
Dum minimè credis, quo perimamur habent.

COMMENTARIUS.

MOnemur hoc Emblemate; nihil tam firmum eſſe, cui periculum non ſit ab invalido. Sic Leo aliquando minimarum avium pabulam fit, & ferrum rubigo conſumit. Arbores magnæ diu creſcunt; momento extirpantur. Sylva multarum ætatum unâ horâ fit cinis. Xiphus piſcis, Latinis Gladius, ipſis Balænis (teſte Æliano & Plinio) formi-

dabilis; Oestro, sive Asylo, insecto vix aranei magnitudinis, percitus in furorem adigitur; ita ut sæpè in terram, vel naves exsiliat, donec tandem immensos cruciatus cum morte commutet. Quod animadvertentes, nimiam nostri fiduciam paululum ponamus, & cogitemus, eum qui jam in rerum est cumulo, cras posse esse in tumulo:

Seneca.

Vos quibus Rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis, atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosque vultus,
Quicquid à vobis minor extimescit;
Major hoc vobis Dominus minatur:
Omne sub regno graviore regnum est.

Horatius,

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis.

Olim hi versus contra Imperatoris Maximini senioris crudelitatem prolati sunt:

Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur,
Elephas quidem grandis est, & occiditur,
Leo fortis est, & tamen occiditur:
Tigris acerrimus est, & occiditur:
Cave multos, si singulos non times.

Una enim cervix Regis est, ac plurimæ sunt subditorum manus; & qui suam negligit, in cujuslibet vitam jus habet. Hæc exempla Principes moneant, ut humanitatis gloriam accupentur, amentque cum nomine Maximi; jungere etiam nomen Optimi, certi certissimum esse munimentum, munimento non egere, sed solo subditorum amore stipari. Quia,

Claud.

Non sic excubiæ, nec circumstantia tela;
Quam tutatur amor.

For-

Fortitudine jungendus aſtus.

EMBLEMA XVI.

Quid ſibi vult rabido Vulpes conjuncta Leoni?
Scilicet ut Vires adjuvet uſque Dolus.

COMMENTARIUS.

DIcebat olim Lyſander; ſi Leonis exuvium non ſufficit; adde vulpinum: Innuere volens; quum res viribus obtineri non poſſit, adhibendum eſſe Dolum; Et quum contendi nequitum eſt; clam tendendum eſſe plagam. Pacuvius. Hic Lyſander quemadmodum in ejus vitâ memorat Plutarchus irridere ſolitus eſt eos qui veluti ab Hercule prognati, bella apertis viribus citraque dolum, gerenda eſſe cenſerent. Simile huic Lyſandri, Maro etiam approbare videtur, cum inquit;

Mu-

Lib. 2. Æneid.

Mutemus clypæos, Danaumque insignia nobis
Aptemus; dolus an virtus quis in hoste requirat.

Plutarch. in Vit. Syll.

Carbo olim Syllæ dixisse memoratur, se bellum gerere cum Vulpe & Leone; quorum uterque habitabat in animo Syllæ, sed magis se à Vulpe timere sibi quàm à Leone. Et hodie videmus, magis astutiam in bello, quàm vires exerceri, cùm ingentibus illis & exsecrandis machinis bellicis atque bombardis, fortissimi quique, & Homeri verbo, θυμολέοντες ab imbellissimo timidissimoque homuncione sæpe tollantur.

Ab imbellibus nulla victoria.

EMBLEMA XVII.

Iacentem Leporem Canis laceſſet
Rarò; ſternere poſſe curſitantem
Gaudet : Sic generoſus ardor ille
Heroûm, modò ſtrenuos fatigat;
Vires pectoris incitat fovetque
Æmulatio; quóque perſtat hoſtis
Magis; hoc magis incitatur ardor.

COMMENTARIUS.

DOcemur hoc Emblemate
Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos: Virg. Æneid.6.

Exemplo Canis, qui (ut Pierius in Hieroglyphicis suis de Cane ait, prostratum Leporem rarissimè lacessit, sed fugientem ex naturali illa ἀντιπαθείᾳ quam ocissimè insequitur. Leones prostratis parcunt, & in viros potius quàm fœminas sæviunt, non perimunt infantes, nisi magnâ fame coacti. De his sic Ovidius;

Lib. 3. Trist. Eleg. 4.

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni,
Pugna suum finem, quum jacet hostis, habet;
At lupus, & tristes instant morientibus ursæ;
Et quæcunque minor nobilitate fera est.

Et à Lucano dicitur

Nobilis ira Leonum.

Quibus ferarum exemplis monemur, in eâ victoriâ, quæ de vilibus reportatur hostibus, nullam inesse dignitatem, verùm cum præstantibus susceptam contentionem esse in utramque partem tutam. Nam ejus victoria insignem habet gloriam, & si quid secus acciderit, præsto est consolatio. Præterea monemur alieno sanguini tanquam nostro parcendum, & homine non esse prodige abutendum, sed potius clementiam exercendam; quâ virtute nihil magno & præclaro viro dignius, nihil laudabilius,

Claud.

—— Nam quum vincamur ab omni
Munere; sola Deos æquat clementia nobis.

Terentius in Adelphis:

Reipsa repperi
Facilitate nihil esse homini melius neque clementiâ.

Nullum ornamentum Principis fastigio dignius, quàm illa Corona, quæ datur *Ob Cives servatos.*

Seneca in Media.

Hoc Reges habent
Magnificum, & ingens, nulla quod rapiat dies;
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere.

Seneca de Clement.

Hæc autem gloria servandi, nemini competit, nisi majori. Legimus apum Regem non aculeo, sed ipsa majestate armari. Voluit scilicet illum, Naturæ opifex Deus, nec sævum esse, nec ultionem magno constituram petere; telumque detraxit, & iram ejus inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens, quos non laurus, nec duces catenati, non bracteatus lictor, non fremor Quiritum, aut arma perduellibus erepta, spoliave, queis

Feretrium

Feretrium Jovem mactare solet, æque clarant, quàm hæc clementiæ laus. Uti itaque animose debent tanto munere Deorum, dandi auferendique vitam potentes: in his præsertim, quos sciunt aliquando suo fastigio obstitisse, hoc arbitrium adepti, ultionem impleverunt, perfeceruntque, quantum veræ pœnæ satis erat. Perdidit enim vitam qui debet: & quisquis ex alto ad inimici pedes abjectus, alienam de capite suo sententiam expectavit, in servatoris sui gloriam vivet, plusque nomini ejus conferet incolumis, quam si ex oculis ejus ablatus esset. Novit hoc probè Antigonus, qui hostibus victis omnem libertatem concessit, & Philippus, qui Athenienses sine pretio dimisit incolumes. Cæsar etiam laudatus olim fuit, quod bellum aliorum pace mollius gessisset. Magni scilicet animi est injurias in summa potentia pati, nec quicquam gloriosius Principe impune læso. Illud non venit in dubium, quin se exemerit turbæ, & altius steterit, quisquis despexit lacessentes. Sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat. Sic immanis fera latratus canum minimorum lenta respicit, nec unquam fando auditum, aut lectum est bubones cecidisse Pœanis arcu. Timidi & imbelles Damæ non possunt mereri iram nobiliorum ferarum, & Αετὸς ȣ̓ θηρεύει τὰς μυῖας, id est, aquila non captat muscas: quod si autem à Cornice provocetur, negligit illam, sciens sibi ab illà noceri non posse.

Senec. eodem.

Ide

Adag.

Noctua Minervæ ſacra.

EMBLEMA XVIII.

Nocte vigent ſenſus; hinc eſt ſacrata Minervæ
Noctua, quæ triplici lumine nocte videt.

COMMENTARIUS.

Ovid. 2. Metamorp.

DUabus de cauſis Noctua Minervæ ſacra eſt; tum quia pauciloqua (quæ cauſa fuit cur in Cornicis locum ſuccederet) tum quia nocte acutiſſimè videt. Minerva autem Dea ſapientiæ, ſapientes ſibi quærit conſiliarios. Nullum vero ſapientius conſilium quàm nocturnum, quale ſemper eſt Noctuæ. Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate nono, citat Platonem, qui ſcripſerit, apud Lacedæmonios fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, id eſt nocturnum conventum graviſſimorum virorum; ad quem graviſſimæ cauſæ rejiciebantur. Addit apud

apud Veteres noctem εὐφρόνην fuiſſe vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, id eſt, à bene ſapiendo. Enimverò propter ſolitudinem, altumque illud ſilentium, vel maxime ad conſiderandum & conſultandum de rebus gravibus nox eſt idonea. Nulla enim acrior, nulla altior cogitatio, quàm nocturna: quia illa mentis vis vehementior eſt, quum per oculorum meatus non exſpirat. Scopelianus Sophiſta, quoniam ſomni parciſſimus erat, noctem exiſtimabat ſtudiis & exercitationi mentis accommodam. Hinc ſubinde exclamabat: O nox, tu ſanè maximâ ex parte conſors es ſapientiæ Deorum! Habet enim homines mens, in alto illo ſilentio, corporis ſenſibus jam feriatis, aliquid divinitatis, ſi ſeſe intenderit ad rerum ſublimium ſpeculationem. Plautus in Epidico:

De die ſæpè ſtultividi ſumus, contra noctu
Licet ſenatum in corde convocare conſiliarium.

Audi Plinium Epiſt. Lib. IX. Mire ſilentio & tenebris animus alitur, ab iis quæ avocant abductus, & liber, & mihi relictus. Non oculos animo, ſed animum oculis ſequor, qui eadem, quæ mens, vident; quoties non vident alia. Cur Philoſophum illum oculos ſibi erui curaſſe putabimus, niſi quia aut melius philoſopharetur, aut ut vitiis viam, quæ per oculos eſt, eriperet? Ut enim ad Lucernæ flammam, pyralles, culicies, & id genus alia inſecta convolant; ſic ad oculos alati iſti cupidines vitiorum. Homerus utroque quidem oculo captus fuit, at mentis oculis ita uſus eſt, ut non modò Poëtis & pictoribus, ſed omnibus omninò doctis faciem & lucernam accenderit.

Vinum acuit ingenium.

EMBLEMA XIX.

Pegaſus, & Bacchus tabulâ junguntur in unâ;
Huic latus, huic ſacrum circuit ala caput:
Mens humana calens modico perfuſa Lyæo
Surgit, & ignavam deſerit ales humum.

COMMENTARIVS.

NEmo ita perfunctoriè in Poëtis verſatus eſt, ut ignoret Pegaſum Equum eſſe alatum, è Meduſæ ſanguine procreatum, & ita dictum ἀπὸ τῆς πηγῆς, id eſt, à fonte. Cum enim in Helicona evolaſſet, ſaxum ungulâ feriens, aperuit. Qui ex eo *Hippocrene*, id eſt, fons equinus appellatus eſt. Huic Pegaſo, ſicuti & Baccho, ideo alas tribuit vetuſtas, quod ſcilicet

ſcilicet Vinum modicè ſumptum ingenium reddat agile & alacre, &, quemadmodum verſus ille apud Athenæum innuit,

Οινός τι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ

Plutarchus auctor doctiſſimus, inventionem & facundiam Vino tribuit; dum ſic in Sympoſiacis loquitur: Quidam inter bibendum inventionis acrimoniâ & linguæ facundiâ, quæ in ſobriis jejuna & contracta erat, ſeipſos ſuperant, iique vini fervore, ceu odore quodam thureo ſuffiri, atque expleri ſe ſentiunt, metu, qui ſpiritus generoſos cohibebat, exploſo. Quamobrem Homerus ſuos Heroas, ipſumque Ulyſſem de rebus graviſſimis & quam maxime ſeriis inter pocula facit differentes, non illa quidem (ut veriſimile eſt) pleno auro ſpumantia, quibus ſapientia obumbratur; ſed parva & rorantia, quæ quum in Venas animumque manare & illabi cœperunt, mandragoræ adinſtar curas omnes ſopiunt & componunt, & non obnoxiè, ac proinde vere loquendi facultatem, ſine quâ nullus ingenii aut induſtriæ uſus eſt, adſerunt. Hæc ſunt

Quæ lene tormentum ingenio admovent
Plerumque duro,

Quæ nos hilari ludibundaque mente ad feſtivitatis portum perducunt, quæque ex ſententia Platonis ingenii fomites, virtutumque incitamenta ſunt. Videmus quod plantis, idem etiam evenire nobis. illæ enim ſi paulatim, quantumque ſatis eſt bibant, ſeſe erigunt, & tepentis halitum favonii admittunt: Nos, ſi modice flore illo Liberi Patris adſpergamur, animo adſurgentes, magnum quippiam & ſupra reliquorum mediocritatem meditamur. Hoc ſi alibi, in Poëtis certe dilucide videre eſt, hominibus integris vitæ, ſceleriſque puris, quorum animæ cum verum illum & non fictum Pegaſi liquorem largiuſcule admiſerint, ab omni verborum (ut ita dicam) vilitate effugiunt, & ſumunt voces à plebe ſummotas. Itaque Horatius, cum iis qui Gratiis ſacrificant, tres tantum cyathos haurire permittat; Muſarum ſacris operatos novenum debere numerum ſupplere edicit.

Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petat
Vates: tres prohibet ſuprà
Rixarum metuens tangere Gratia.

Quantò

Apulejus lib.4. Flor.

Quanto enim Musarum cratera crebrior, quantoque meracior, tanto propior ad animi sanitatem est. Tunc per exuberans sententiarum tormentum præcipitatur liber spiritus, ut Poëtarum scripta, potius furentis animi vaticinatio appareant, quàm religiosæ orationis sub testibus fides. Narrant Ennium bella, Æschylum tragœdias, non nisi inter calices scripsisse: quos partus concipere, & ita omninbus numeris absolutos edere non potuissent, si potius Nymphis, quàm Baccho se devovissent:

Petron Arbit.

Ὕδωρ γὰρ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκῃς:

Et ut Flaccus inquit,

Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Hoc de sese Martialis profitetur,

Possum nil ego sobrius, bibenti
Occurrunt mihi quindecim Poëtæ.

Seneca de Tranquil. Anim.

Nam sive Græco Vati credimus; aliquando & insanire jucundum est: sive Platoni; frustra Poëticas fores compos sui pepulit: sive Aristoteli; nullum magnum ingenium sine mixturâ dementiæ fuit. Non potest grande aliquid, nec supra cæteros loqui, nisi mota mens. Cum vulgaria & solita contempsit, instinctuque sacro surrexit excelsior, tunc demum aliquid cecinit grandius ore mortali. Non potest sublime quicquam & in arduo positum contingere, quamdiu apud se est. Desciscat oportet à solito & efferatur, & mordeat frenos, & rectorem rapiat suum, eòque ferat, quò per se timuisset ascendere. Quod non aliter, quam modici vini beneficio fiet. Ita ut valde mihi Dircæus ille Cygnus, quamvis multa aura illum levet, errasse videatur; dum cantus suos sic auspicatur; Ἄριστον μὲν ὕδωρ: Nisi forte Ismenus patriæ suæ Fluvius, non aquâ, sed vino decurrerit. Aliter certè ille vatum pater Homerus sensit, qui nimium decantandis vini laudibus à plerisque *vinosus* arguitur. Et quidem si verum excutiamus, re ipsâ hoc comprobavit: Ita enim vitam suam, in morem Cicadæ, instituit, ita obiit, ut nec Codicillos, nec Legatum facere necesse habuerit, sed sibi ipse hæres extiterit. Et cum septem urbes de Natalibus ejus certarunt, vix duo mendici propter baculum, & peram digladiati sunt. A Poëtis ad gravissimos illos Romuli nepotes transeo, qui, ut est ingenium humanitatis, etiam plusculum innoxiæ hilaritati indulgere non dubitarunt

tarunt

tarunt. Scimus priscā illam intonsi Catonis virtutem sæpè mero caluisse, & virum illum durissimum, coram quo Romam peccare puduit, frontem severam & rugas inter amicos quibus sese dabat explicuisse. Probè enim callebat cordatus vir, hominem publicis negotiis occupatissimum, remissum quidem aliquando animum posse habere, nunquam solutum, Horat.

Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Zeno interrogatus cur quum esset severus, tamen in convivio hilaresceret, lepide respondit: Et lupinum quum sit suâ naturâ amarum, tamen aquâ maceratum dulcescere. Hinc ille omnium leporum & facetiarum pater Anacreon inquit:

Πίωμεν οὖν τ᾽ οἶνον
Τὸν τοῦ καλοῦ Λυαίου
Σὺν τῷ δὲ πίνειν ἡμᾶς
Εὕδουσιν αἱ μέριμναι.

Ergo merum bibamus,
Pulchrum merum Lyæi;
Bibendo namque vinum
Ærumna dormit omnis.

Indegeneres magnorum patrum filios.

EMBLEMATA XX.

Aſpice latrinas, nitido quas lumine Titan
Luſtrat, & in tenebris non latuiſſe ſinit:
Talis is eſt; qnisquis, nullâ laudabilis arte,
Patriciâ cautum nobilitate tumet.

COMMENTARIUS.

VEriſſimè Marius apud Saluſtium inquit; Quanto vita majorum præclarior, tantò poſterorum ſocordia flagitioſior eſt. Ut enim, turpitudo objectu lucis inſignior, atque conſpectior fit; ſic illa Parentum merita, & ſplendor, degenerantium filiorum notas detegunt. Patet hoc in Scipionis Africani, Quinti Fabii Maximi Allobrogici, & Marci Tul-

Tullii Ciceronis; non Filiis sed teterrimis portentis, & (ut ille dicebat) benè natis asinis, quos heroum illorum Parentum facta, non illustrarunt; sed prodiderunt, & ridendos toti orbi propinarunt: ita ut satius fuisset illos latuisse; quàm in tam clarâ luce à parentibus suis collocatos esse. Quia (ut Juvenalis inquit)

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò major qui peccat habetur.

Cicero in Officiis; Si quis ab ineunte ætate habet causam celebritatis, & nominis, aut à patre acceptam, aut aliquo casu à Fortuna; in hunc oculi omnium conjiciuntur, atque in eum, quid agat, quomodò vivat, inquiritur, & tanquam in clarissima luce versetur; ita nullum potest esse illius obscurum dictum, aut factum. Et sic in maximâ Fortunâ minimum licentiæ est. Scivit hoc Pindarus quum aurea hæc dicta, ad Hieronem Siciliæ Regem proferret;

Attamen (melior enim miseratione invidia)
Ne omitte honesta; guberna
Iusto clavo populum,
Veracemque ad incudem
Fabrica linguam,
Si enim vel leve eruperit;
Magnum feretur
Abs te; multorum dispensator
Es: multi testes utrisque fidi.

Claudianus ad Honorium;

Hoc te præterea crebro sermone monebo
Vt te totius medio telluris in orbe.
Vivere cognoscas; cunctis tua gentibus esse
Facta palam, nec posse dari regalibus unquam
Secretum vitiis; nam lux altissima Fati
Occultum nihil esse sinit, latebrasque per omnes
Intrat, & abstrusos explorat Fama recessus.

Videant nunc Heroum Filii, in excelso ætatem agentes, quam honorifica necessitas illis incumbat, insistendi vestigiis majorum benè præcedentium. Videant quod oculis immo potius quàm toti mundo satisfaciendum sit; procul dubio quod vis animi non daret, conferet vis pudoris, & ad ignaviam profligandam, quod propria virtus non valeret, valebit spectator. Apud Plautum ille sic ait; quamvis alio sensu;

Eo ſum genere natus, magna me facinora decet efficere,
Quæ poſt mihi clara, & diu clueant.

Ita ſtatuamus; incitamenta nobis eſſe debere, faces, & geſta noſtrorum parentum; non deſidiæ tibicines, & (ut ille dicebat) velamenta nequitiæ. Ne ſancti eorum manes, noſtro vitio, probroſum illud dictum audire cogantur;

Fuêre quondam ſtrenui Mileſij.

Bene monet Lyſiteles apud Comicum:

In Trinummo.

Itane tandem Majores famam tibi tradiderunt tui,
Vt, virtute eorum anteparta, per flagitium perderes?
Atque honori poſterorum tuorum ut vindex fieres?
Tibi Paterque Avusque facilem fecit, & planam viam
Ad quærendum honorem, tu feciſti ut difficilis foret,
Culpâ maximè & deſidiâ, tuiſque ſtultis moribus,
Præoptaviſti amorem tuum ut virtuti præponeres,
Nunc te hoc pacto credis poſſe obtegere errata:
Cape ſis Virtutem animo, & corde expelle deſidiam,
In foro operam amicis da, haud in lecto amicæ, ut ſolitus es;
Si iſtuc ut conare, facis indicium, tuum incendes genus,
Tum igitur tibi aque erit Cupido. genus quî reſtinguas tuum,
Ne ſcintillam quidem relinques, genus quî congliſcat tuum,
Is eſt honos homini pudico; meminiſſe officium ſuum.

Reperatum urbi præfectum; Rex Athalaricus, quondam ita hortatus fuit; Redde laudes poſteris tuis, quas tu à majoribus accepiſti. At, proh inverſi mores, quotus quiſque eſt, qui id cogitet? Partæ quiſque gloriæ potius ſecurè indormit, quam de amplificandâ laboret. Hinc Nobiles multos videmus, & paucos, multi cinguli jus habent; pauci meritum. Satis beatos, ſatis illuſtres ſeſe exiſtimant, virtute patrum, non ſecus ac ſi fama eorum legari poſſet, & non quæri debeat. Hi ſunt qui alios, omnia incrementa ſua ſibi debentes, præ ſe contemnunt: quos appoſitè hoc heroico dicto percutiemus: Meum genus à me incipit, tuum in te deſinit. Olim Anacharſis, exprobanti ſibi Attico cuidam, quod Schyta eſſet; reſpondit Mihi quidem probro eſt patria mea, ſed tu patriæ tuæ. Bradeæ etiam, jactanti apud populum nobilitatem ſuam, in calceis eam tantum habere fuit exprobratum. Antigonus; quum quidam fortiſſimi patris ignaviſſimus filius, ſtipendia patris rogaret, Ego, inquit, adoleſcens pro-

propter cujusque fortitudinem, non propter paternam, stipendia numero Et certè quum in omni laude, vel existimatione, illa propriè excutienda sint, quæ cujusque sunt; & quum magnos homines non Fortunâ, sed virtute metiri debeamus; quis tam perversi animi ut Catonem Vatinio præferre dubitet? Quis fortem illum Iphicratem, & magnum bellatorem, cui nobiles non erunt avi, nec fulgidum titulis genus, sed clara virtus; Harmodio non præferat? Iuvenalis ita sensit;

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis Stat. 8.
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas;
Quam te Thersitæ, similem producat Achilles.

Idem in eadem Satyrâ;

Hæc satis ad Iuvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, & elatum, plenumque Nerone propinquo:
——— *Sed te censeri laude tuorum*
Pontice noluerim; sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas; Miserum est alienæ incumbere Famæ.

Plutarchus; Τίς πατέρ' αἰνήσει; εἰ μὴ ἐυδαίμονες υἱοί? quis patrem laudabit, nisi infœlices filii? Ut itaque finiam, & ad alia me conferam; hoc à Vellejo Paterculo, tanquam ex Apollinis tripode accipe; Optimus quisque nobilissimus, & in cujuscunque animo virtus est, ei plurimum est tribuendum;

Virtute decet, non sanguine niti, Claud.

Et non si magnus eris, bonus eris; sed magnus, si bonus. Nemo igitur desperet; Bona enim mens omnibus patet, omnes hâc sumus nobiles, &

Nullus degener exstat, Zeno.
Ni vitiis pejora fovens,
Proprium deserat ortum.

Quia autem Salustii Marium, in principio hujus commentarii citare cœpi, non potui non totam ejus orationem, in quâ vera Nobilitatis origo deducitur, hîc addere. Tu Lector lege, & intellige.

Scio, ego, Quirites, plerosque non îsdem artibus imperium à vobis petere, &, postquam adepti sunt, gerere: primò industrios, supplices, modicos esse, dein per ignaviam & superbiam ætatem agere, sed mihi contrà videtur: nam, quo pluris est Resp. quàm consulatus, aut prætura, eò majore curâ ad-

ministrari, quam hæc peti debere. neque me fallit, quantum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam. bellum parare, simul & ærario parcere, cogere ad militiam eos, quos nolis offendere, domi forisque omnia curare, & ea agere inter invidos, occursantes, factiosos; opinione, Quirites asperius est. Adhoc, alii si deliquere, vetus nobilitas, majorum facta fortia, cognatorum & affinium opes, clietenlæ multæ, omnia hæc præsidio adsunt. mihi spes omnes in memet sitæ: quas necesse est, & innocentiâ, & virtute tutari: nam alia infirma sunt. Et illud intellego, Quirites, omnium ora in me conversa esse; æquos bonosque favere: quippe benefacta mea Reip. procedunt: nobilitatem locum invadendi quærere. quò mihi acrius adnitendum est, uti neque vos capiamini, & illi frustra sint. ita ad hoc ætatis à pueritiâ fui, ut omnes labores, pericula consueta habeam. quæ ante vestra beneficia gratuitò faciebã, ea uti, acceptâ mercede, deseram, non est consilium, Quirites. Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulavere: mihi, qui omnem ætatem in optimis artibus egi, benè facere jam ex consuetudine in naturam vertit. Bellũ me gerere cum Iugurthâ jußistis: quã rem nobilitas ægerrimè tulit, quæso, reputate cum animis vestris, nũ id mutari melius sit si quem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale munus mittatis hominẽ veteris prosapiæ, ac multarũ imaginũ, & nullius stipendii; scil. uti tantâ in re ignarus omnium trepidet, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officii sui, ita plerumque evenit, uti quem vos imperare jußistis, is sibi imperatorem alium quærat. At ego scio, Quirites, qui postquã consules facti sunt, acta majorum, & Græcorum militaria præcepta legere cœperint, homines præposteri. nam gerere quam fieri, tempore posterius, re atque usu prius est. Comparate nunc, Quirites, cum illorum superbiâ me hominem novum. Quæ illi audire & legere solent, eorum partem vidi, alia egomet geßi. quæ illi literis, ea ego militando didici. nunc vos existimate, dicta an facta pluris sint. Contemnunt novitatem meam, ego illorum ignaviam. mihi fortuna, illis probra objectantur. quanquam ego naturã unam, & communem omnibus existumo, sed fortißimum quemque generosißimum esse. ac si jam ex patribus Albini, ac Bestiæ quæri posset, mene, an illos ex se gigni maluerint: quid responsuros credibitis, nisi, sese liberos quàm optimos voluisse? Quod si jure despiciunt me; faciãt idem majoribus suis: quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas cœpit. invident honori meo: ergo invideant labori, innocentiæ, periculis etiam meis, quoniam per hæc illum cepi. verùm homines corrupti superbiâ, ita ætatem agunt, quasi honores vestros contemnant: ita hos petunt, quasi honeste vixerint. ne illi falsi sunt, qui diversißimas res pariter exspectant, ignaviæ voluptatem, & præmia virtutis. Atque etiam,

cùm

cùm apud vos, aut in Senatu verba faciunt, majores suos extollunt eorum fortia facta memorando clariores sese putant: quod contrà est. nam, quantò vita illorum præclarior, tantò horum socordia flagitiosior. & profectò ita se res habet. Majorum gloria posteris lumen est, neque bona eorum neque mala in occulto patitur. Hujusce rei ego inopiam patior, Quirites; verum, id quod multò præclarius est, meamet facta mihi dicere licet. nunc videte quàm iniqui sint. quod ex alienâ virtute sibi arrogant, id mihi ex meâ non concedunt. scilicet quia imagines non habeo, & quia mihi nova nobilitas est. Quam certè peperisse melius est, quàm acceptam corrupisse. Equidem ego non ignoro, si jam mihi respondere velint abundè illis facundã, & compositam orationem fore. sed in maxumo vestro beneficio cum omnibus locis me, vosque maledictis lacerent, non placuit reticere: ne quis modestiam in conscientiam duceret. nam me quidem, ex animi sententiâ, nulla oratio lædere potest. quippe vera, necesse est bene prædicet: falsam vita, moresque mei superant. sed quoniam vestra consilia accusantur, qui mihi summum honorem, & maxumum negotium imposuistis: etiam atque etiam reputate, num id pœnitendum sit. Non possum, fidei causa imagines, neque triumphos, aut consulatus majorum meorum ostentare: at, si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, alia dona militaria, præterea cicatrices adverso corpore. hæ sunt meæ imagines, hæc nobilitas, non hæreditate relicta, ut illa illis, sed quæ ego plurimis meis laboribus & periculis quæsivi. Non sunt composita verba mea: parum id facio. ipsa se virtus satis ostendit: illis artificio opus est, ut turpia facta oratione tegant. neque litteras Græcas didici. parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. at illa multò optuma reip. doctus sum hostes ferire, præsidia agitare, nihil metuere, nisi turpem famam; Hiemem & æstatem juxtà pati, humi requiescere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare. his ego præceptis milites hortabor: neque illos arctè colam, me opulenter, neque gloriam meã laborem illorum faciam, hoc est utile, hoc civile imperium. namque, cum tute per mollitiem agas, exercitum supplicio cogere, hoc est, dominum, non imperatorem esse. hæc, atque talia majores vestri faciundo, seque remque publicam celebravêre. quîs nobilitas freta, ipsa dissimilis moribus, nos illorum æmulos contemnit, & omnes honores non ex merito. sed quasi debitos à vobis repetit. cæterùm homines superbissimi procul errant. Majores eorum omnia, quæ licebat, reliquêre, divitias, imagines, memoriam sui præclaram: virtutem non reliquere, neque poterant: ea sola neque datur dono, neque accipitur. Sordidum me, & incultis moribus ajunt, quia parum scite convivium exorno, neque histrionem ullum, neque pluris

pre-

pretii cocum, quàm villicum habeo, quæ mihi lubet confiteri, Quirites. nam & ex parente meo, & ex aliis ſanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire omnibuſque bonis oportere plus gloriæ, quàm divitiarum eſſe. Quin ergo, quod juvat, quod carum æſtimant, id ſemper faciant: ament, potent: ubi adoleſcentiam habuere, ibi ſenectutem agant, in conviviis, dediti ventri, & turpiſſimæ parti corporis: ſudorem, pulverem, & alia talia relinquant nobis, quibus ea epulis jucundiora ſunt.

Quod

Quod citò fit, citò perit.

EMBLEMA XXI.

Quo flamma fumo clarius sese exerit;
Hoc est minus vivacior;
Namque imminentis finis, est maturitas
Præcursor, atque nuncius:
Rarò perennat ingenî præcox vigor,
Puerque qui spirat virum.

COMMENTARIUS.

QUintilianus inquit; præcox illud ingeniorum genus rarissimè pervenire ad frugem: & vulgò asserunt; qui pueri adhuc, & usque à cunalibus sapiunt, scientiasque

ad ſuorum menſium calculos numerant; eos vel citò occidere, vel in illam ſtultitiam, quam infantes declinarunt; ſenes incurrere. Quod Actius approbare videtur, qui apud Aulum Gellium ait; ſibi in juvenilibus ingeniis, itidem ut in pomis immaturis, placere acerbitatem; nam hæc demum matureſcunt. Porrò maturitas tempeſtivam adfert ſuavitatem, reliqua antè tempus putreſcunt. Fœminæ quæ maturius pariunt, citius ſeneſcunt: Velut in Calignis, Indiæ gente, quinquennes pariunt, & octavum annum non excedunt. Floret prima Amygdalus, poſtrema parit. Salix cito ſemen profert, & perdit. Itidem nimis præcocia illa ingenia, quæ animalibus iſtis, quæ ἡμερόβια vocamus, penè ſunt ſimilia; tam properè occidunt, quàm naſcuntur. Leonis catuli informes naſcuntur, vix egrediuntur ſemeſtres, non moventur, niſi bimeſtres; ita etiam, quæ egregia futura ſunt, ſerò proveniunt, & lentis auctibus abſolvuntur. Scivit hoc Apulejus, quum diceret; odi puerulum præcoci ſapientiâ, quem cum Sophocle ἀνδρόπαιδα vocare poſſumus. Cur autem præcocia illa ingenia raro diuturna ſint; hæc (ni fallor) cauſa eſt; quia, quicquid ad ſummum pervenit, tendit ad exitum. Nec ultimum tempus expectant, quæ primo Vere maturuerunt; In rerum natura celer, nimiſque præcox cucurbita ſe in altum cacumen brevi admodum temporis ſpatio effert, & quum de ſe quid magni promittere videtur, deficit. Sic ingenia quo illuſtriora ſunt, eò breviora; Nam ubi incremento locus non eſt, vicinus adeſt occaſus. Difficilis in perfecto mora eſt, naturaliterque, quod procedere non poteſt, recidit.

In Apol.2.

Typus

Typus Regis.

EMBLEMA XXII.

Ex cubias grus sola gerit, pars cætera dormit
Tuta, nec infidos sperat ab hoste dolos:
Grus notat hæc Regem vigilantem pro grege, qui si
Dormiat; incautum vastet ovile lupus.

COMMENTARIUS.

PLinius Naturalis Historiæ Lib.x. Cap.xxiii. hæc sequentia de Gruibus commemorat: Inducias habet gens Pygmea, abscessu Gruum cum iis dimicantium. Immensus est tractus quò veniunt, si quis reputet, à mari Eoo. Quandò proficiscantur consentiunt; volant ad prospiciendum altè; Ducem, quem sequantur, eligunt; in extremo agmine, per vices qui

exclament dispositos habent, ut gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus. Excubitor lapillum pede sustinet, qui laxatus somno, & decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite infra alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto providet collo & prædicit. Hæc ille: Quibus typum nobis, & subditorum, & veri Regis, proponit. Ut enim Dux ille Gruum, aliis dormientibus, erecto collo providet: sic verum Regem, pro subditis vigilantem, & oculatum πρόσσω, καὶ ὀπίσσω, id est, à fronte, & à tergo (secundum Homerum) esse oportet: & (ut Plautus in Aululariâ inquit) in occipitio quoque habere oculos debet. Plutarchus in Commentario de Iside & Osiride refert; in Hieroglyphicis Ægyptorum picturis, Regis simulachrum fuisse Oculum: quo scilicet vigilantia, cum rectâ, justâque rerum administratione, significabatur. Hinc Græci ἀνάκτας reges dixerunt, ut Plutarchus interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἀνακῶς ἔχειν, quod est curam gerere: Imperator Justinianus memor fuit; dum ait se noctes ducere insomnes; ut quietem posteris præparet. Et Silius Italicus inquit;

In præfat. Novell. 8. in princ.

Lib. 3.

Turpe duci totam somno traducere noctem,
O Rector Lybiæ vigili stant bella magistro.

Est enim Rex, quemadmodum Plato in Politicis asserit ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπων, id est, Deus quispiam humanus, qui eligitur, non ut se molliter curet, sed ut per ipsum, ii qui elegerunt, benè beatéque agant. Malè ille se gerit, qui ex magnâ Fortunâ licentiam tantum usurpat; qui non curis intentus, sed stupris, & adulteriis principem agit, at verus bonusque, sciat, maximo imperio maximam curam inesse. Cumque sit ποιμένα λαῶν; scire debet; civium non servitutem sibi traditam, sed tutelam, nec Rempublicam suam esse, sed se Reipublicæ. Manet hoc Poëta:

Homerus.

Lucanus lib. 9.

Tu civem, Patremque geras, tu consule cunctis,
Non tibi; nec tua te moveant, sed publica damna.

Claud.

Ille vitâ suâ & moribus aliis præeat; quia

Non sic inflectere sensus
Humanos Edicta valent, quàm vita regentis.

Exemplo Catonis, qui

Ipse manu sua pila gerens, præcedit anheli
Militis ora pedes, monstrat tolerare labores;
Non jubet, & nullâ vehitur cervice supinus,

Carpen-

Carpentoque ſedens, ſomni parciſsimus ipſe eſt,
Vltimus hauſtor aquæ, quum tandem fonte reperto,
Indiga cogatur latices potare juventus,
Stat dum lixa bibat:

Benè me hercules: Facta enim Regum, & principum, juſſa ſunt: Tacita hæc lex eſt, hæc conditio Principum, ut quicquid faciant, præcipere videantur, & recte facere cives ſuos, faciendo doceant. Sit itaque continuis laboribus intentus; Nocte omnes, dieſque perpeti ſollicitudine pro ſalute omnium cogitet, quod breviter illius munus eſt, & in fine finis. Quintilianus Decl.4.

Sapiens, quò fœlicior; eò modeſtior.

EMBLEMA XXIII.

Quò ſe quadrigis altius tollit ſuis,
Diale lumen Cynthii;
Hoc & vagantum de ſuis rotis jacit
Vmbras minores corporum.
Benè præparatum pectus, & prudentiæ
Succis recoctum; quò magis
Fortuna vultu lubrico favet, catè
Hoc ſe gerit ſubmiſſius.

COM-

COMMENTARIUS.

Hoc Emblemate proponitur veri Sapientis animus; qui, quemadmodum Sol, dum in meditullio cœli consistit, exiguas jacit tenebras, ita etiam, quo altius eum Fortuna evexit, hoc magis se reprimit, sciens omnium extrinsecus advenientium bonorum lubricam, & incertam esse possessionem, sæpeque Dominum suum mutantem. Cautus gubernator in tranquillitate tempestatem, in tempestate tranquillitatem exspectat; hunc etiam imitatur Sapiens, qui

Rebus angustis animosus, atque Horat. in Odis.
Fortis apparet; sapienter idem
Contrahit vento nimium secundo
Turgida vela.

Contrà insolentes illi, &, dulci Fortunâ ebrii, cum Pindarico illo Tantalo μέγαν ὄλβον καταπέψαι οὐ δύνανται, id est, magnam fœlicitatem concoquere non possunt. Et ut quivis non facile multum vini fert; sic hi non abundantem Fortunam. Quicquid leve est in animo; secundâ se aurâ sustollit. Statuunt cum Plautino illo Olymp. ode 1.

Secundas Fortunas decere superbias. In Sticho.

Talem animum sic perstrinxit Archidamus Agesilai filius, qui cum post conflictum apud Cheronæam habitum litteras à Philippo Macedonum Rege acerbius scriptas accepisset Respondit; Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam majorem, quàm erat ante victoriam. Sapiens longe aliter, qui in hac rerum affluentiâ modesto, composito, & bene ordinato est animo, altè sibi hoc Terentii imprimens,

Ah Demea, hoc tu facito, ut tecum animo cogites; In Adelph.
Quam vos facillimè agitis, quum estis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tum maximè vos æquo animo æqua noscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos.

Etenim habet has vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, secunda ex adversis nascantur: Si quis lætioris Fortunæ radius effulget, ecce minantis & novercantis simul umbra adest, & vestigia premit, aut excipit,

Ita Diis placitum, voluptati ut Mœror comes consequatur,
Quin incommodi plus, malique illicò adsit, boni si quid obtigit.

Quid

Boëtius lib. 2. Prof 2.

Quid Tragœdiarum clamor aliud deflet, nisi indiscreto ictu Fortunam fœlicia regna evertentem? Hinc plerosque veterum Sapientum, memoriæ proditum est exoptasse, ut inter secundos prosperosque successus, nonnihil adversi sibi eveniret. Quod nequaquam ratione caruit: tum ne elato nimis animo pellacissimi monstri Fortunæ mole corruerent; tum quod ita judicarent ejus vitæ, cujus tractus nullam habuisset offensionem, miserrimum exitum aliquando esse reservatum. Cujus rei Homerum quoque testem habemus, qui eo in cœli limine, unde animas nostras ad decurrendum ætatis hujus spatium dimitti putavit, duas constituit urnas: alteram bonis omnibus refertam, alteram malis: Quæ pro beneplacito mixta, Jupiter distribuit, cuicunque Bonoque Maloque. Et Chilon dicere solebat, Deum, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν, id est, erecta dejicere, dejecta erigere. Hodie magnus es, cras alius, aut nullus. Jugurtham in carcere, Perseum in custodiâ obiisse scimus. Quæ denique potentia est, cui non parata sit ruina, proculcatio, dominus, & carnifex? Nec magnis ista intervallis divisa, horæ momentum interest, inter solium & aliena genua.

Seneca de Tranq. Animi.

Locuples es? nunquid ditior Pompejo? cui cum Cajus vetus cognatus, novus hospes, aperuisset Cæsaris domum, ut suam clauderet, defuit panis & aqua, quum tot flumina possideret in suo orientia, in suo cadentia, mendicavit stillicidia; fame ac siti periit in palatio cognati, dum illi hæres publicum funus esurienti locat. Honoribus summis functus es? nunquid aut tam magnis aut tam insperatis quam Sejanus? Quo die illum Senatus deduxerat, populus in frusta divisit: in quem quicquid congeri poterat Dii hominesque contulerant, ex eo nihil superfuit, quod Carnifex traheret. Rex es? non ad Crœsum te mittam, qui rogum suum & accendi & extingui vidit; factus non regno tantum, sed etiam morti suæ superstes Ptolomæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem, inter Caianas custodias vidimus, alter in exsilium missus est, alter ut meliori fide mitteretur optabat. In tantâ rerum sursum ac deorsum euntium versatione, si non quicquid fieri potest, pro futuro habes; das in te vires rebus adversis, quas infregit quisquis prior vidit. Idcircò

Claud. lib. 2. in Ruff.

Desinat elatis quisquam confidere rebus,
Instabilesque Deos ac lubrica Numina discat.

Illa

Ille manus, quâ sceptra sibi gestanda parabat,
Cujus se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu miseroque revulsa
Corpore, feralem quæstum post fata poposcit.
Aspiciat, ne quis nimium sublata secundis
Colla gerat, triviis calcandus spargitur ecce,
Qui sibi Pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura suos exstruxit culmina manes.
Et qui Sydonio velari credidit ostro.
Nudas pascit aves: jacet en, qui possidit orbem,
Exiguæ telluris inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam, totiesque sepultus.

Ars Naturam juvat.

EMBLEMA XXIV.

Sponte suâ unigenum fert tantum Arbuscula fructum;
Ast eadem varios insitione parit:
Naturam quicunque rudem non excolit, ille
Semper idem est, cultu sit sibi dissimilis.

COMMENTARIUS.

CUm tota ratio fœlicitatis humanæ, his tribus potissimum rebus constet; Naturâ Ratione, & Exercitatione: & Natura sit docilitas ac propensio nobis insita, ad res honestas; Ratio, doctrina quæ monitis constat, & præceptis; Exercitatio, usus ejus habitus, quem Natura sive Deus nobis insevit; vehementer medius fidius mihi errare videntur;

qui

qui ſatis eſſe putant naſci, cœcamque naturam in tenebris ſuis marcere, & torpere ſinunt. Ut enim fructus aut unius tantum generis, ut aut plurimnm inſipidos gignit arbor, citra curam inſitionis; ut agri non ſolum nullas fruges, ſed tribulos, carduos & lolium producunt, ſi non excolantur, exculti verò innumera & varii generis frumenta pariunt; ſic homo, niſi Naturam, nobile illud Dei depoſitum, doctrinâ excolat, tanquam rudis maſſa, & cui nulla forma eſt inducta, in hoc mundi theatro verſatur: ſecus in ſe uno omnia habet, nullaque eſt diſciplina quam non apprehendat, ſi præceptionibus & exercitatione inſtiterit. Omnibus enim Deus (ut Seneca inquit) fundamenta dedit, ſemenque virtutum, quod doctrinâ ſuſcitatur, non ſecus ac ſcintilla, levi flatu adjuta, ignem ſuum explicat. Teſtatur id Boëtius,

Intus eſt hominum vigor
Arce conditus abditâ.

Et alio loco idem,

Hæret profectò ſemen introrſum Veri
Quod excitatur ventilante doctrinâ,
Nam cur rogati ſponte recta cenſetis
Ni merſus alto viveret fomes corde?
Et ſi Platonis Muſa perſonat verum,
Quod quiſque diſcit, immemor recordatur.

Libet hîc addere elegantiſſimos magni illius Scaligeri verſus:

Iſtos animi igniculos, ſeminaria iſta,
Queis ſevit agros ingenî, beata rerum
Natura parens, ſtudiis augeſcere par eſt,
Aut ſplendor abit perditus ærugine tetrâ.

Indigni certè tantis Dei muneribus qui hæc negligunt & putreſcere ſinunt, quum alioqui, ſi bonus cultor ea excepiſſet, ſimilia origini ſuæ divinæ prodiiſſent, & paria his, ex quibus orta ſunt, excreviſſent: nunc, quia colonum negligentem ſortita ſunt, necantur, & purgamenta pro frugibus pariunt. Apulejus aſſerit hominem nec perfectè bonum, nec malum naſci, ſed utriuſque ſemina ei à naturà indita, quæ inſtitutione in hanc, vel illam partem emicant. Vide quantum valeat ille cultus, cui (quod Demoſthenes de Pronuntiatione dicebat) prima, ſecunda, & tertia debentur. Quamvis autem Natura quoſdam à ſe im-

impetus ſumat; excolendo tamen perficienda eſt. Dicet hoc Romanæ fidicen Lyræ;

Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant.

Animadvertit & hoc Vegetius in militari ſuâ doctrinâ, dum ait; Paucos viros fortes natura procreat, bona inſtitutione plures reddet induſtria. Hæc eſt, quæ Elephantem faciat funambulum, morionem Aſinum. Et ad quid non fingat hominem, animal omnis Diſciplinæ capax? vincamus itaque, ant ſaltem adjuvemus Naturam diligentiâ, excludamus torporis ſomnium.

Ra-

Rationis cum Affectibus bellum.

EMBLEMA XXV.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens,
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba Mentis, Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

COMMENTARIUS.

EX hieroglyphicis ſculpturis petitum Emblema. Ægyptii enim, quum internum illud affectuum cum tatione bellum deſignarent; Serpentem cum Ciconia belligerantem depingebant. Scribit autem Plinius Naturalis Hiſtoriæ Lib. X. Cap. XXIII. Ciconias eſſe Serpentum exitium, eâque de causâ tantum eis honoris haberi ſolitum, ut in Theſſaliâ capi-

tale fuerit occidisse Ciconiam. Notamus verò & nos, cum Ægyptiis, per hoc Emblema, affectuum cum Ratione prælium; quo nec periculosius aliud, quia occultum & domesticum; nec sævius, quia cum plus quàm Cadmeis hostibus; nec unde major gloria, quia nobiscum est. Etenim voluptatem vicisse, voluptas maxima est, nec ulla major est victoria, quam ea, quæ de cupiditatibus nostris refertur. Qui hostem vicerit, illo fortior fuit; qui libidinem repressit, se ipso fortior fuit. Porrò nemini ignotum est, Hominem esse prodigiosum quoddam animal, constans duabus partibus, Animâ scilicet, & corpore, illâ velut numine quodam, hoc tanquam vili pecude. Siquidem corpore usque adeò reliquo brutorum generi non præstamus ut omnibus dotibus non inveniamur inferiores; Animâ verò, adeo divinitatis sumus capaces, ut ipsas etiam Anglicas mentes liceat prætervolare. Iunctæ hæ inter se sunt partes, sed concordiâ quâdam discordi nec facile inter eas convenit, utique de imperio agitur, aut servitute; regere enim utraque vult, & magis illa, quæ non debet. Terra attollere se supra ignem suum conatur, & cœnum hoc, supra cœlum. Anima generis ætherei memor, contra stat, *Et secretam gannit in aurem.* Hinc perplexa inter se tumultuantium seditio. Neque verò hanc discordiam, fabulosus ille Poetarum Prometheus, nobis inseruit, adjunctâ menti nostræ, de quoque auimante particulâ; ut sensit Horatius quum inquit,

Eras. in Milit. Christ.

Lips. in Const.

Persius Satyr. 5.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Dissectam & insani Leonis
Vim stomacho apposuisse nostro;

Neque primitiva conditio hæc indidit; sed peccatum, quod benè conditum erat, malè depravavit. Anteà Mens corpori sine negotio imperabat, illud verò promptissimè parebat; nunc inverso ordine, quod parere debet, regere instituit, mirasque tragœdias ac pugnas ciet. Quarum domitorem summus ille Imperator, dedit Rationem cui origo à Cœlo est; ut meritò ita magnificè eam Seneca celebrarit; Partem in homine divini spiritus mersam: Et Augustinus; Aspectum mentis, qui bonum, malumq; discernit, virtutes eligit, Deum diligit. Hæc tanquam Regina supremam capitis arcem tenet, nihil sordidum, nihil humile volvens;

Lib. de Spirit. & Anim.

Hanc

Hanc summâ capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, prospectricemque laborum. Claud.

Habetque, ita constitutus ille Dictator, sub se Rempublicam, constantem ex variis subditorum generibus. Quos Affectus licebit intelligas. Hi sunt Irascentia, quam procul à Ratione, ad domicilium cordis deduxerunt Filii Deorum, obsequique eam, & respondere in loco sapientiæ jusserunt; prætereà Cupido, atque Appetitus, quos infernas abdominis sedes tenere, ut popinas quasdam, & latrinarum latebras diversoria nequitiæ atque luxuriæ, præceperunt; ideoque longius hos à sapientiâ relegatos voluerunt, ne importuna vicinitas Rationem constitutam cunctorum saluti; in ipsâ cogitationum utilitate turbaret. Quod si fiat (ut sæpissime per cuniculos tentant) ilicet actum est, periimus. Quicunque enim rationem abjecerit, & hæc præsentia secutus, in humum se ipse prostraverit, ut desertor Domini, Imperatoris, & Patris sui punitur. Resistamus itaque huic hosti Ratione, quæ nos inseparabilis comes ad Deum sola perducet; &,

Apul. lib. de Dogmat. Plat.

Lactant.

Dum spiritus hos reget artus Virgil.

infatigabili militiâ Deo militemus, stationes vigiliasque celebremus. Congrediamur cum hoste quem novimus fortiter ut victores, ac devicto adversario triumphantes, præmium Virtutis, quod ipse promisit, à Deo consequamur.

In

In miserrimam Tyrannorum vitam.

EMBLEMA XXVI.

Miser Tyrannus, cujus ensis imminet
Dependulus cervicibus;
Mediis in undis aret & plumæ leves
Non elaborant somnulum.
Mentis tumultus submovere turbidos,
Non gaza, nec lictor valet.

COMMENTARIUS.

Tul. Tusc. cul. lib. 5.

DIonysius Tyrannus, olim aliquo admirante fœlicitatem regiam, & copias, opes, majestatem illius dominatus prædicante: aureum lectum sterni curavit, & in eo ho-

hominem poni; abacosque complures ornavit argento, auroque cœlato, tum ad mensam eximiâ formâ pueros delectos jussit consistere, aderant unguenta, coronæ, incendebantur odores, mensæ conquisitissimis epulis instruebantur: Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari, setâ equinâ appensum, dimitti jussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Ille nec pulchros illos administratores adspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam: jam ipsæ defluebant coronæ, denique exoravit Tyrannum, ut abire liceret, quod jam beatus nollet esse. De quo sic Persius,

Et magis auratis pendens laquearibus ensis Satyr.
Purpureas subter cervices terruit:

Et Horat.

Districtus ensis cui super impiâ
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt soporem,
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent, somnus agrestium
Lenis virorum.

Hoc pacto docuit Tyrannus quàm misera, quamque omnibus periculis exposita sit Tyrannorum vita; quorum si mentes (ut Tacitus inquit) recludantur, possent aspici laniatus & ictus; si quidem ad omnes suspiciones pavidi sunt, ut qui 6. Annal. Claud.

Muniti gladiis vivunt septique venenis.

Hanc ob rem suibus similes esse Tyrannos Ælianus scribit, quas si quis tetigerit, protinus clamare incipiunt, mortem scilicet somniantes, cum nec vellera habeant, nec lac, nec aliud quicquam præter carnes: Sic Tyranni omnia metuunt, scientes, quod sicuti sues, ita & ipsi omnibus vitam debeant. Dicebat ille, neminem tantæ futurum dementiæ, qui diadema humi projectum tolleret, si sciret quantum curarum agmen secum traheret. Asserit hoc Seneca Trag. In Hist. Anima.

O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa loco,
Nunquam placidam Sceptra quietem
Certumve sui tenuere diem,

Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas,
Non sic Lybicis Syrtibus æquor
Fuerit alternos volvere fluctus;
Vt præcipites Regum casus
Fortuna rotat. Metui cupiunt
Metuique timent. Non nox illis
Alma recessus præbet tutos,
Non curarum somnus domitor
Pectora solvit.

Et idem in Oedipo,

Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quàm blandâ tegis?
Vt alta ventos semper excipiunt juga:
Imperia sic excelsa Fortunæ subjacent.

Pers. Ad dicat aliquis; Pulchrum est monstrari, & dicier *Hic est*, stipari servis, vehi aureâ lecticâ, gentibus denique omnibus Fortunam dare: O miser, nescis quantum illa bona, per omnes terras fulgentia, sudoris habenti exprimant, quantum occultarum sollicitudinum tegant. Bonus Rex (ut dicebat ille) servus publicus est. Seneca. Cumque omnium occupatio sit misera, Regum tamen est miserrima, utpote qui non modò suis occupationibus laborant, sed ad alienam quoque servitutem excubant. Stipantur à servis, hominibus ut plurimum infidis, qui, quia eos timent, etiam oderunt:

Seneca.

Tu quicunque es qui sceptra tenes,
Licet omne tuâ vulgus in aulâ
Centum pariter limina pulset,
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.

Meritoria salutatio eis adfertur à clientibus, purpuræ cultoribus, In Trinummo. muscis unctum comitantibus, siccum Regem destituentibus. Accedunt eos fallaces parasiti, qui (ut Plautus ait) illos intrà dentes conclusos gerunt. Timentur à subditis, sed hos interea etiam timent. Ita enim natura constituit; ut quicquid alieno Boët. lib.2. de Consf.Ph. metu magnum est, à suo non vacet. Quæ autem est hæc potestas, quæ sollicitudinum morsus, formidinumque aculeos vitare nequit? Vellet Rex securus vivere, sed nequit. An verò potentem censes,

censes, quem vides velle, quod non potest efficere? qui satellite latus cingit? qui, quos terret, plus ipse temet? qui ut potens esse videatur, in servientium manu situs est? Hæc Regnantium plurimi adverterunt, inter quos Alexander, qui eximius Monarcha ad Diogenem, doliarem vitam agentem, ita dixisse fertur: Nisi Alexander essem, Diogenes esse vellem: Iuvenalis Satyr. 14.

Sensit Alexander testâ cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò fœlicior hic qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem.

Vidit & hoc Tiberius, cum diceret, experiendo se didicisse, quàm arduum, quamque Fortunæ subjectum esset regendi onus. Divus Augustus, cui Dii plura quàm ulli præstiterunt, non desiit quietem sibi precari, vacationem à Repub. petere. Omnis ejus sermo ad hoc semper revolutus est, ut sibi speraret otium. Quod illi, tam eximia res, visum fuit, ut, quia usu non poterat, cogitatione præsumeret. Seneca de brevit. vit. cap. 5.

O vitæ tuta facultas Lucan. lib. 5.
Pauperis, angustique laris! O munera nondum
Intellecta Deûm.

Semper pueri.

EMBLEMA XXVII.

Rixantur pueri, si quis lapidesve nucesve
Auferat, & semper vilia quæque stupent;
Nos etiam pueri, qui, donec vita superstes,
Propter opes luteas digladiamur humi.

COMMENTARIVS.

VErissimè Seneca inquit, Non bis pueri sumus, ut vulgò dicitur, sed semper, verùm hoc interest quod majora nos ludimus. Majora? immò minus ferenda. Quis enim post juventam, gravesque annos, tantam animi cœcitatem, & dementiam, quantam circumferimus, in nobis toleret? Quis non naturæ monstra, pueros cum rugis & canis, nos appellet?

Pueris

Pueris crepundiorum, talorum, nucum, & æris minuti avarita est, pro his levibus inter sese quàm gravissimas iras gerunt. Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus infirmum gerunt: Itidem nos pro auro argentoque maximum sæpe bellum suscipimus. Hæc vires nostras atque opes vocamus, hæc sunt quæ nos senescere cogunt, opinione nostrâ cara, pretio suo vilia. Subito enim, si bene expendimus, effluunt, repentè dilabuntur, nullo in loco, nullâ in personâ stabilibus nixa radicibus consistunt. Hæc sunt quæ in aliena littora impingunt, quæ nos mittunt ad longinqua loca, & errantia, cum possimus fœlicitatem domi promere. Ergo par pueris, longiusque progressis, sed in aliis, majori- Boëtius. busque error est. Sic rerum versa conditio est, ut nos divinum, merito Rationis, animal, non aliter nobis splendere, nisi inanimatæ supellectilis possessione videamur. Aurum argentumque, Seneca. & propter ista nunquam pacem agens ferrum, quæ naturæ conditor Deus, tanquam malè nobis committeret, abscondidit, nos in lucem proferimus, certissima auctoramenta nostrarum servitutum, nec erubescimus summa apud nos habere, quæ ima terrarum fuerant. Ah quàm non intelligimus quantam Conditori nostro faciamus injuriam? Ille genus humanum terrenis omnibus præstare voluit, nos dignitatem nostram infrà quæque infima detrudimus. Quique cœli amorem professi sumus, tanto tamque pere- Boëtius. grino fasce gravamur, ut dum in altum niti volumus, incurvemur, & pro cœlo terra nobis sit. I nunc, & præclaram opum mortalium beatitudinem dicas, quam cum adeptus fueris, immortalium fœlicitatem amittis. Quin potius intende oculos mentis, ut appareat quæ bona, quæ mala sint. Sepone reginam mundi stultitiam, cui familiare est, ut quarum rerum minor est fructus, earum & cupiditas, & delectatio sit major. Ut verè dixerit Socrates; Ridere semper Deos, cum vana hæc cupiditatum inspiciunt.

Mora nocet.

EMBLEMA XXVIII.

Natura Echini talis eſt, ut indies
Differre tentet horridum partus diem,
Tandemque ſpinis prolis excreſcentibus
Magno graVique cum dolore parturit:
IgnaVa mens mortalium & cœli ſui
Oblita; differt indies Vitam ſuam,
Sibique ſemper blandiens, malis mala
CoacerVat, & ſic preſſa diffidit ſibi,
Aut cum labore maximo ſeſe explicat.

COM-

COMMENTARIUS.

Ajunt Echinum terreſtrem ſimulatâ alvo remorari partum, deinde jam aſperiore ac duriore facto fœtu morâ temporis, majora cum cruciatu parere. Huic animali non abſimilis eſt humani ingenii perverſitas, & voluntarius furor, qui quamvis ſit brevis vitæ, & ipſa brevitas ſemper incerta, indies tamen pœnitentiam (quam divus Auguſtinus definit, quandam dolentis vindictam, punientem in ſe quod dolet commiſiſſe) differt, ſemperque peccata peccatis accumulat, adjungens etiam iis, quod plus quam conclamatæ nequitiæ eſt, patrocinia defenſionis. Intereà autem fit, ut hominem in iis ſeneſcentem, quando jam peccare amplius non poteſt, peccata ipſum dimittant, non ipſe ipſa, & ſic mors imparatum opprimat, aut innumero malorum numero gravatus, deſperet, aut ægerrimè cum Echino ſeſe exoneret & explicet. Auctor Suidas.

Facilis (enim) *deſcenſus Averni*, Virgil.
Sed revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.

Benè Auguſtinus infert, Ex voluntate perversâ eſt libido, & dum ſervimus libidini, fit conſuetudo, conſuetudo autem cui non reſiſtitur fit neceſſitas, quibus quaſi anſulis ſibimet connexis inſtar catenæ, tenet nos dura ſervitus. Quam tamen, ut idem monet, excutere debemus. Quia pejus eſt nunquam, quam ad veſperam expergiſci & quicquid male differtur, pejus omittitur. Ultimum autem malorum omnium eſt deſperatio, ad quam nemo niſi ante tempus acceſſit. Nullum eſt tam magnum peccatum, quin major ſit miſericordia Dei:

Seneca, *Quem pœnitet peccaſſe, pœnè eſt innocens,*
Nam ſera numquam eſt ad bonos mores via.
Ovid. *Numen confeßis aliquod patet.* Lib. 10. Metamorph.

Principiis autem obſtare Sapientis eſt.

Ovid. *Utile propoſitum eſt ſævas extinguere flammas,* De Rem. Am.
Nec ſervum vitiis pectus habere ſuum:
Principiis obſta, ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.
Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Poteſt

Aliò tortum Emblema.

Poteſt & hoc Emblema ad omnes humanas actiones torqueri, in quibus, præterquam in ira (ſecundum Senecam) nimia mora damnoſa eſt, contrà maturitas utiliſſima Alexander interrogatus, quo pacto tam brevi ſpatio orbem ſubegiſſet, rectè reſpondit

ὀυδὲν ἀναβαλλόμενος, id eſt,

Nihil cunctando, aut differendo. Audendo, atque agendo Romani res ſuas auxerunt. Cæſarem disjunctiſſimas terras citius victoriis ſuis illuſtraſſe legimus, quàm cujuſquam paſſibus peragrari potuiſſent. Unde illud de ſe ſummo jure profitetur; Veni. vidi, vici. Hic, cum Pompejus inſtructam aciem apud Pharſaliam inibi conſiſtere, & hoſtem operiri juſſiſſet; dixit, illum erraſſe, qui vim, impetum, ac divinum afflatum animorum, ad incurſionem paratorum, morâ relaxaſſet. Scivit ſcilicet illud Lucani,

Plutarch. in Cæſ.

Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis:

Et Manilii,

Lib 4. Aſtron.

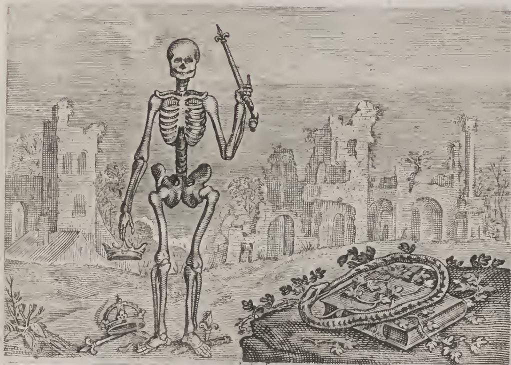
Mora ſæpè malorum
Dat cauſas.

Et capitur Saguntus dum Romanus ſedendo tempus terit.

Vivi-

Vivitur ingenio.

EMBLEMA XXIX

Regna cadunt, urbes pereunt, nec quæ fuit olim
Roma manet, præter nomen inane, nihil.
Sola tamen rerum, doctis quæsita libellis,
Effugiunt structos Fama decusque rogos.

COMMENTARIUS.

OVidius quodam loco inquit,

Tabida consumit ferrum lapidesque Vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet,
Scripta ferunt annos, scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra vel simul arma tulit.

Fit vivax ſcriptis virtus experſque ſepulchri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Quibus verſibus indicatur, cum omnium humanorum operum confectrix ſit Vetuſtas, cum Oppida, Reſpublicas, Regna evertat; ferrum denique, lapides, atque adeò ipſum adamanta, quem duriſſimum perhibent, & in quo Fatalia Parcarum decreta, propter ſummum rigorem ejus, inciſa eſſe perhibent Poëtæ, conſumat; ſolam tamen Eruditionem, omnium annorum ac Libitinæ Domitricem, eſſe immortalem. Quod quàm verum ſit, re auctore patebit. Nonne ſeptem illa Miracula, & ſi qua his mirabiliora ſequentium annorum extruſit ambitio, ſola æquata ſunt? nonne tam mortalia fuerunt, quàm ii qui ea fecerunt? Negari certè non poteſt; quin etiam memoria eorum penitus ex animis deleta fuiſſet, ſi per ſcripta, humanarum actionum, & omnium ſæculorum conſervatricia, licuiſſet. Illa ipſa Terrarum Dea, gentiumque Roma, & falsò Æterna Urbs, ubi eſt? obruta, diruta, incenſa; & ambitiosè hodie quæritur nec invenitur in ſuo ſolo, ſolum autem nomen & majeſtatem ſuam in ſolis ſcriptis tuetur. His veteris Ægypti Thebas, his centum Cretæ urbes cognoſcimus. Quis, ut Theocritus inquit, unquam optimates Lyciorum, quis Priami filios, aut Cycnum noviſſet, niſi ſuperiora bella ceciniſſent Poëtæ. Neque verò Ulyſſes poſt errores decem annorum, per omnium ferè hominum urbes vagatus, etiam ad inferos profectus vivus, tot denique periculis perfunctus, atque ex antro Cyclopis ſalvus reverſus, diuturnam laudem conſecutus eſſet: Tum ſubulcus Eumæus ſilentio præteritus.

Seneca.

Lipſ. in Conſt.

Horat.

Paulum (enim) *ſepultæ diſtat inertiæ*
Celata virtus.

Litteræ Themiſtoclem, qui de Brevitate vitæ conquerebatur, litteræ Alexandrum immortalitate donarunt, aliquando alioqui perituros, niſi iſtæ famæ & æternitatis artes obſtitiſſent. Nam ut Pindarus inquit, ſermo factis diutius vivit, quem cum Gratiis volentibus lingua extulerit è profundâ mente. Quamobrem Eudamidas rogatus à quodam, quam ob cauſam Lacedæmonii, priuſquam irent in prælium, Muſis immolarent, cum Muſis nihil videretur cum Marte eſſe commercii; ut rebus, inquit, fortiter geſtis contingat honeſta commemoratio.

Enim-

Enimverò, *Non incisa notis marmora publicis* Horat.
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem Ducibus: non celeres fugæ
Rejectæque retrorsum Hannibalis minæ
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus qui domita nomen ab Africâ
Lucratus redit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides; neque
Si chartæ sileant, quod bene feceris
Mercedem tuleris. Quid foret Ilia
Mavortisque Puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli.
Ereptum stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat.

Quod & Pindarus egregiè, Nem. Carm. septimo, innuit, hoc modo; Magnæ corporis vires, magnæque animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelictæ, densis tenebris circumfunduntur. Unicum est autem rerum fortiter gestarum speculum, quo videlicet illæ posteritati prodantur, atque immortalitati commendentur & consecrentur, carmen à docto aliquo Poëta conscriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur. Idcirco elate & magnificè, sed tamen verè, hic idem Poëta, Statuarium se esse negat, qui mutas tantum statuas edolet, unâ defixas in basi, sed quos ipse cantibus suis celebret, eorum famam terrâ marique spargi, ac disseminari.

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus, Tibull.
Dum cælum stellas, dum vehet amnis aquas.

Videat Lector etiam se merito jactitantem Ovidium in fine Metamorphoseos, & Horatium in Odis,

Exegi monimentum ære perennius
Regalique situ Pyramidum altius
Quod non imber edax, aut Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei

Vitabit Libitinam. usque ego posterâ
Crescam laude recens dum Capitolium
Scandet cum tacitâ Virgine Pontifex.
Dicar quò violens obstrepit Aufidus,
Et quà pauper aquæ Daunus agrestium
Regnator populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos, sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphicâ
Lauro cinge volens Melpomene comam.

Iactura utilis.

EMBLEMA XXX.

Cum Tigrium catulos Venator repperit, unum
Projicit, ut matrem detinuisse queat;
Dum rapit hunc mater, nidumque revisit anhela,
Intereà pedibus consulit ille sibi:
Damna hominem quandoque juvant, dum copia rerum
Causa est latorni cur struat insidias.

COMMENTARIUS.

PLinius Naturalis Historiæ Lib. VIII. Cap. XVIII. refert, eos qui Tigrium catulos venantur, totum fœtum, qui semper numerosus est, rapere, deinde maximè pernici equo

abire. At ubi vacuum cubile repperit fœta (maribus enim cura sobolis non est) fertur præceps, odore vestigans. Raptor appropinquante fremitu abjicit unum è catulis. Tollit illa mortu, & turbine ocyor acta, remeat, iterumque insequitur, tandem ubi nulla spes recuperandæ prolis affulget, irrita feritate sævit in littore. Et sic raptor, qui alioqui cum omnibus catulis periisset, unico objecto, salvus evadit. Quo facto monemur, urgente necessitate, non magni esse ducendum nummorum jacturam, dummodo vitæ hoc pacto consuli possit. Quia pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. Fecit hoc Aristippus, qui quum in eadem navi, sese cum pyratis versari, cognovisset, omnes suos nummos in mare projecit. præviderat enim propter ipsos se à pyratis in mare projiciendum. Idem legimus apud Iuvenalem fecisse Catullum quendam, qui ingruente tempestate, omnium ferè bonorum faciebat jacturam. Versus sic sonant,

Satyra 12.

Accidit & nostro similis Fortuna *Catullo,*
Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere jactu
Cœpit cum ventis; imitatus Castora qui se
Eunuchum ipse facit cupiens evadere damno
Testiculorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Labor

Labor Amoris domitor.

EMBLEMA XXXI.

Omnia parve Puer, Veneris juſtiſsima proles,
Telorum duro cum premis imperio,
Sola Diana tamen veſtri vim deſpicit arcus,
Dum ſequitur fortes fortior illa feras:
Otia ſi tollas, periit veſana Libido,
Quam labor aſsiduus, duraque vita domat.

COMMENTARIUS.

A Poëtis memoriæ proditum eſt, Cupidinem, quum omnes Deos Deaſque ſub jugum ſuum mittat, & blandiſſimam illam vim, quæ nobis paulatim per pectora concu-

concutitur, sentire faciat, in solam tamen Dianam assidius venationibus intentam, nihil posse: Quo figmento homines acutissimi nihil aliud indicare voluerunt quàm perpetuis laboribus, vitæque asperitate, amorem & libidinem domari; otio autem, mollitie atque luxu eas animi passiones nutriri. Quare poëta Lucanus Lib. I, inquit,

Variam dant otia mentem.

Exemplum quærendi Sardanapalus Rex, quàm maximum dabit, qui dum sese otio devovit, usque adeò à blandâ illâ pellice, Libidine victus est, ut inter imbellissimas fœminas neret. Et,

Quæritur Ægisthus quarè sit factus adulter?
Ovid. *In promptu causa est, desidiosus erat.*
Catull. *Otium* (denique) *Reges prius, & beatas*
Perdidit urbes.

Hoc animadvertens Lycurgus, leges tulit, quibus juventutem ab otio ad labores, ad venandum, currendum, natandum, esuriendum, sitiendum, algendum, & æstuandum instigaret; Quia

Cum semel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
Debilibus pennis irritus exit amor,
Vel tu venandi studium pete, sæpe recessit
Turpiter à Phœbi victa Sorore Venus.

Seneca in Octavia;

Vis magna mentis blandus atque animi calor
Amor est, juventâ gignitur, luxu, otio
Nutritur, inter læta Fortunæ bona,
Quem si fovere, atque alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit exinctus suas.

Post victoriam Cannensem si Hannibal rectâ petiisset Romam, poterat in Capitolio prandere, sed frui, quàm uti victoriâ maluit, Campaniam ac Tarentum pergarans, ubi mox & ipse, & exercitus ardor adeò elanguit, ut verissimè dictum sit, Capuam Hannibali fuisse Cannas. Siquidem invictum Alpibus, indomitum armis virum, Campania sole, & Baiæ fontibus calidis tepentes subegerunt. Appium Claudium etiam sæpe solitum dicere accepimus, negotium populo Romano melius, quàm otium committi, non quod ignoraret quam jucundus tranquillitatis status esset, sed quod animadverteret, præpotentia imperia, agita-

Florus.

tatione rerum, ad virtutem capeſſendam excitati, nimiâ quiete in deſidiam reſolvi. Et ſanè negotium nomine horridum, imperii illius mores in ſuo ſtatu continuit, blandæ appellationis quies plurimis vitiis reſperſit. Quid furores ſæpius intra mœnia, provincias, & regna peperit, quàm nimia fœlicitas, nimiſque diuturnum otium? Aſſerit hoc Romanis ſuis Romanus ſcriptor; Syria prima nos victa corrupit, mox Aſiatica Pergameni Regis hæreditas. Illæ opes atque divitiæ afflixêre ſeculi noſtri mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentinâ, Rempublicam peſſundedêre. Naſica, quibuſdam dicentibus, res Romanas in tuto eſſe, extinctis Carthaginenſibus, & Græcis in ſervitutem redactis, immò, inquit, nunc demum in ſummo periculo ſumus, poſtquam nulli ſuperſunt vel quos timeamus, vel revereamur: Sentiens inimicos per occaſionem nobis utiles eſſe, per quos non licet impunè ſecuréque eſſe negligentibus.

Quiſquis ſecundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, ſemper inſolita appetens,
Hunc illa magnæ dira fortunæ comes
Sequitur Libido, non placent ſuetæ dapes,
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates tenues rarius ſubit
Hæc delicatas eligens peſtis domos?
Cur ſancta parvis habitat in tectis Venus
Mediumque ſanos vulgus affectus tenet?

Ideo ſcilicet, quia improbum iſtum amorem, & libidinem, per improbum laborem excludit,

πόνος δ' ἀρετὴν μέγ' ὀφέλλει, id eſt, Phocylides.

Labor virtutem valdè juvat. Cæterum talem laborem non requiram, qualem deſcribit Horatius in Lib. Epod.

Nullum à labore me reclinat otium,
Vrget diem nox, & dies noctem, neque eſt
Levare tenta ſpiritus præcordia:

Scimus illud Ovidii veriſſimum eſſe;

Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis Lib. I. De Ponto.
Fortia taurorum corpora frangat opus,
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus,

Occidet, ad Circi si quis certamina semper
Non intermissis cursibus ibit equus,
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa laborum,
Ante meum tempus cogor & esse senex.
Ocia corpus alunt, animus quoque pascitur istis,
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Atque hæc de moderato otio dicta sint, quo usi sunt etiam viri illi præstantissimi Scipio, & Lælius, qui rerumpublicarum curâ defessi, conchas & umbelicos, ad Cajetam & Lucrinum legere, & ad omnem animi remissionem, ludumque descendere consueverunt. Idque benè: Non enim in eâdem intentione æqualiter retinenda mens est, sed ad jocos revocanda. Cum pueris Socrates ludere non erubescebat: & Cato vino laxabat animum, curis publicis fatigatum. Ut fertilibus agris non est imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fœcunditas: ita animorum impetus, assiduus labor franget: vires recipient paulum resoluti & remissi. Nascitur ex assiduitate laborum, animorum hebetatio quædam, & languor. Legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publicè cogerentur, tanquam necessarium laboribus interponentes temperamentum. Lycurgus, quanquam alioqui severis rationibus institueret cives suos, tamen liberales lusus, & jocos, non solùm illis permisit, sed etiam præcepit. Instituit enim exercitamenti genus, quod λέσχας appellabat, ad quod conveniebant seniores, jam à publicis functionibus emeriti, lepidis dictis, liberalibusque jocis tempus transmittentes, sed quæ vel ad honesti laudem, vel ad vitiorum vituperationem conducerent. Quin & signum collocavit γέλωτι Deo, id est Risui: Quod utilissimum judicaret modestis facetiis animorum vigorem recreari, & ad honestos labores alacres reddi; quandoquidem in rebus humanis

Senecæ locus de Tranquil. Anim.

Quod caret alternâ requie durabile non est.

Verè ille olim dixit; Vegetæ & strenuæ mentes, quo plus recessus sumunt, hoc vehementiores impetus edunt. Quamobrem Pythagoras animum citharâ excitare solebat, ubi evigilasset; quò scilicet esset ad functiones obeundas, ac diuturna munia expeditior; & quum somnum peteret, rursus testudine mentem leniebat,

quò

quò affectus redderet ſedatiores. Dicebat Socrates, otium poſſeſſionum omnium optimum eſſe; otium autem ſenſit, non ignaviam, ſed à tumultuoſis negotiis, & cupiditatibus, animi tranquillitatem vitiantibus remiſſionem. Scipio etiam dicere ſolebat, ſe nunquam minus otioſum, quàm quum eſſet otioſus, nunquam minus ſolum, quàm quem eſſet ſolus: Innuens ſe cum animo ſemper plurima loqui ſolitum.Hoc eſt aptè otio & ſolitudine uti, hoc eſt otio multorum vincere negotia. Contra (ut prudenter Ennius inquit)

Otio qui neſcit uti, plus negotii habet,
Quàm quum eſt negotium in negotio:
Nam cui quid agat inſtitutum, nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi, mentemque animumque delectat ſuum
Otioſo initio animus neſcit quid velit,
Hoc idem eſt, neque domi nos, neque militiæ ſumus,
Imus huc, hinc illuc: cum illuc ventum eſt, ire illuc libet,
Incertè errat animus præter propter vitam vivitur.

Impotens malitia.

EMBLEMA XXXII.

Tempore brumali ſi calcibus urſeris anguem,
Non nocet, at mens eſt prona nocere tamen:
Si multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, ſed vi deficiente, boni.

COMMENTARIUS.

SErpentes hyberno tempore velut mortui ſunt; ita ut, ſi premantur, immoti jaceant. Non autem deſunt illis venena, ſed torpent. Narrant Porphyrium Serpentem, venenum quidem habere, ſed quoniam edentulus eſt, ſibi tantum habere: Ita quidem homines mala quidem meditantur, & animo volvunt, ſed quia deſunt facultates, non nocent, eas autem

autem adepti, omne virus ſuum evomunt. In hanc ſententiam ſic Epiſt.42.
Seneca: Multorum quia imbecilli ſunt, latent vitia, non minus auſura quum illis vires ſuæ placuerint, quàm illa, quæ jam fœlicitas aperuit. Et paulò poſt: Multorum crudelitas, ambitio, & luxuria, ne paria peſſimis audeat, Fortunæ favore deſtituitur: Eadem velle eos cognoſces, da poſſe quantum volunt. Sapienter itaque unuſquiſque ſibi ab illis cavebit, ut eorum inſidias evitando, gaudendi materiam eis eripiat. Hoc pacto fiet, ut ipſa malitia maximam partem veneni ſui abſorptura, & ut baſiliſcus vitrum ſpeculatus, virus ſuum in ſe retortura ſit.

Gloria poſt obitum major.

EMBLEMA XXXIII.

Sæpè comes radios per Solis euntibus umbra eſt,
Hæc etiam noſtræ dux aliquando viæ:
Gloria viventes etiam ſectatur, at illa
Major ab exequiis ſemper in ora venit.

COMMENTARIUS.

SEneca Philoſophus in Epiſtolis ſuis inquit; Gloria umbra virtutis eſt, etiam invitos comitabitur: Sed quemadmodum aliquando umbra antecedit, aliquando ſequitur; ita Gloria aliquando ante nos eſt, viſendamque ſe præbet, aliquando in adverſo eſt, majorque quò ſerior, ubi invidia ſeceſſit.

ceſſit. Quamdiu videbatur furere Domocritus? Vix recepit Socratem fama. Quamdiu Catonem civitas ignoravit, reſpuit, nec intellexit niſi cum perdidit. Enimvero ſic ſunt homines, præſentia invidiâ, præterita veneratione proſequuntur. Quod & Lyricus aſſerit,

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Vivos interdum Fortuna, ſæpè invidia fati fatigat, ubi anima naturæ ceſſit, demptis obtrectationibus, ipſa ſe virtus magis magiſque extollit. Cicero.

— Diram qui contudit Hydram Horatius.
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari;

dum ſcilicet igni Græcanico cœlum aſſequeretur. Ita certè eſt, Lippus Livor longinqua non aſpicit, præſentia obliquè intuetur;

— Nos noſtraque lividus odit,
— Et niſi qui terris ſummota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit:

eique tantum homines magni ſunt (ut Poëta loquitur) propter mille annos. Attamen viros illos illuſtres, & in exemplum natos, ab heroico ſuo propoſito movere non debet, ſed potius ὅλῳ ποδὶ, id eſt toto pede, adverſus illum ſtandum eſt; ne tanquam Scarabæi umbra (ut eſt in Adagio) nos terreat parum attentos. Sciat quilibet, nullum rectè factum in hâc vitâ præmio carere, cujus (ſapientibus placet) vel uberrimus fructus eſt, feciſſe, & in ſilentio meminiſſe; Quia

— Virtus pretium ſibi, ſolaque latè Claud.
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus ullis
Erigitur, plauſuve petit clareſcere vulgi,
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animoſa ſuis, immotaque cunctis
Caſibus, ex altâ mortalia deſpicit arce.

Mima illa apud Horatium, contempto multitudinis contemptu, ſatis habebat equitem ſibi plaudere. Et alte ac generoſe ille exclamat: Satis mihi pauci lectores, ſatis eſt unus, ſatis nullus. Volebat hic cordatiſſimus vir, gloriam ſequi, non appeti; nec, ſi caſu aliquo non ſequeretur, idcirco quod gloriam meruerat, minus

minus pulchrum ducebat, ſuo ſcilicet ſibi placens theatro Omnibus nimirum ad multa annorum millia reſpiciendum eſt, etiamſi cunctis tecum viventibus ſilentium livor indixerit, venient tamen, qui ſine offensâ, ſine gratiâ judicent.

Seneca.

In

In malos Causidicos.

EMBLEMA XXXIV.

Forenses Rabulas vocavit ille
Togatos benè Vultures; sed illud
Inter hos tamem interest, & illos,
Quòd cadavera Vultures morentur,
Hi vivis quoque detrahunt cruorem.

COMMENTARIUS.

VUlturum, ut Plinius testatur, ea est Natura, ut triduo ante aut biduo, eò advolent, ubi cadavera futura sunt. Hinc Dinarchus Adolescens apud Plautum, Natural. Hist. Lib. 10 Cap. 6.

Vide ut jam quasi Vulturii triduo In Truculento.

O *Prius*

Prius prædivinant, quo die esuri sient,
Illum inhiant omnes.

His avibus similes dicit esse Apulejus perfidos causidicos, quos appellat vultures togatos; homines illos; non modò insulsos & à Minervá alienos, verum vel maximè lingulaces, & à rabie non malè dictos rabulas. Eo autem pacto vulturibus sæviores sunt, quod hi cadavera expectent, illi vivos homines excorient. Unde eorum studium Columella caninum appellat; & haud temere quispiam confessum latrocinium dixit. Si naribus eorum afflaverit aura marsupii cujusdam, confestim illos videbis perjuria Laomedontis: Ulysses argutias, Simonis fallacias, & pietatem Pygmalionis adhibere, cumque non adest medulla sensuum, audies illos abundare spumá verborum. In tantum denique apud illos fames habendi incanduit, ut dialecticæ mutua sit subtilitas, Rethoricæ languescat civilitas ubi nummorum perorat pluritas. Hæc movere Columellam, ut diceret, sine causidicis satis fœlices fuisse, & futuras urbes: idque verè, Legibus enim fundatas civitates legibus evertunt. Conqueritur hoc etiam Plautus,

Lib. I.

In Trinummo

Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam,
Magis queis sunt obnoxiosi, quam parentes liberis,
Eæ miseræ etiam ad parietem sunt fixæ clavis ferreis
Vbi malos mores affligi nimio fuerat æquius.

Atque hæc de rabulis, in fas nefasque iras suas, ac verba locantibus: Veri antem Patroni & Causidici reverendi, atque suspiciendi sunt: Testatur hoc gravissimus Philosophus, τὸ βουλεύεσθαι, τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων θειότατόν ἐστι, id est consiliare, eorum quæ inter homines sunt, divinissimum est. Et Plato, ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία, id est, quiddam sacrum profecto est consultatio. Hi quoque urbibus maximè necessarii, periclitantem enim innocentiam præsidio suo sublevant, & ambigua causarum fata dirimunt, nec minus provident humano generi, quàm si manu militari patriam defenderent. Hi suo jure dicere possunt, quod apud Ennium inquit ille Pythius Apollo;

Arist. Rhet. ad Alex.

Se esse eos unde sibi non populi & Reges, at omnes sui
Cives consilium expectant,
Suarum rerum incerti, quos ego meâ ope ex

In-

Incertis, certos, compotesque consilii
Dimitto, ut ne res temerè tractant turbidas

Est enim sine dubio domus Jureconsulti, totius oraculum civitatis. Quare Salustius ad Cæsarem inquit; Ego ita comperi, omnia regna, civitates, nationes, usque eò prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera valuerunt consilia.

Lubricum Iuventutis

EMBLEMA XXXV.

Dum tener, & nondum fundarat in orbe columnas,
Monstraque delerat Amphytrioniades,
Apparent illi virtus hinc, inde Voluptas,
Et studet in partes flectere quaeque suas.
Blanda voluptatis, Virtutis dura videtur
Semita, dum primo limine quamque notat;
Hanc tamen invictae subiens certamine mentis
Ad Superos tandem vi sibi stravit iter:

Alcidae

Alcidæ ſimiles homines ſunt, dum levis ætas,
Et peragit curſus cœca juventa ſuos;
Fælix qui rectum potuit ſervare tenorem
Integer, & nullo crimine tactus obit.

COMMENTARIUS.

HAc Herculis Fabulâ, quam eleganter Libro decimoquinto deſcripſit Silius Italicus, & Xenophon ſub nomine Prodici Philoſophi, Libro ſecundo Memorabilium Socratis, nihil aliud innuitur, quàm Iuvenes in trivio & flexu vitæ poſitos, de eâ inſtituenda laborare, magnoque eſſe in periculo, ne à voluptatum blanditiis decepti, & à recto itinere abducti, in vada & ſcopulos deferantur, in quos cum impegerint, non ſit receptui locus. Etenim qui ætate illâ in omnia præcipiti non labitur, ſpes eſt illum, inoffenſo deinde curſu, pertingere poſſe ad Candidam metam. Hujus rei utile exemplar, Sapientiæ ille adumbrator Ulyſſes, nobis propoſuit,

Qui domitor Trojæ multorum providus urbes
Et mores hominum inſpexit, latumque per æquor,
Dum ſibi cum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces, & Circes pocula noſti.
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Quapropter parentibus nihil prius, aut antiquius eſſe debet, quàm ut religioſè caveant, ne quod deliquium morum puerilium integritas patiatur: Ineuntis enim ætatis inſcitia, ſenum conſtituenda & regenda prudentiâ eſt; qui tanquam alter Orpheus, vocem illam, quæ rupes & moraque traxit; explicent, hoc eſt, ſalutaria præcepta cereis illorum mentibus præponant, quæ illi ſequentes, per labores innumeros, aureum illud vellus, id eſt, virtutem cum immortali gloriâ conſequantur. Fœlices ter & amplius ſi audiant, ſi vitiorum omnium inimici exactum vitæ iter inſpiciant, & tanquam Alphæus mare Siculum ſubterlabi dicitur,

ſine mixtione undarum, ad ſuam Arethuſam; ſic per mundanas haſce vanitates, ad eas virtutes tendant, quibus omnem vitam tueri poſſint. Rarum hoc certè, ſed magnum exemplum continentiæ, quæ etiam in Liberi Patris ſacris (ut Ariſtippus, in purpurâ ſaltare coactus, referente Laërtio, dixiſſe fertur) non corrumpitur;

Cui mens circumflua Luxu
Noverat intactum vitio ſervare vigorem.

At quàm multi intereà, aut ſuo, aliorum vitio, ad pejora inclinant: Suo ſcilicet, dum vitæ habere modum ignari, ſe totos otio & voluptatibus devovent, quæ ubi animos illorum, ad magna alioqui ſurgentes, velut peſtilenti quodam ſidere afflarunt, capti ſunt, periëre; Iam inter meretrices, illecebras (ut Comicus ait) argentarias, ſepulchrum ſuum habent, totamque meliorem ætatem comburunt. Itaque re cum pulviſculo perditâ, nihil aliud illis reſtat, niſi ut fiant miſeri; non ſecus ac ille conclamatæ vitæ adoleſcens Lesbonicus apud Plautum, qui cum amicè ab imico in hunc modum admoneretur,

Niſi me aſcultas, atque hoc, ut dico, facis,
Tute ponè te latebis, facilè ne inveniat te Honor,
In occulto jacebis, cum te maximè clarum voles:

Ita reſpondit,

Sciebam ut eſſe me deceret, facere non quibam miſer:
Ita vi Veneris vinctus, otio captus in fraudem incidi.

Iuvenalis. Sic, dum juvenilis ætas adeſt, abſque labore nitidi victitant, cum labore ſquallidi ſenectam ætatem tranſigunt; anteactorum eos pudet, agendorum onus haud ſuſtinent; jucundis in juventute curſu quaſi peragratis, in ſenectutem moleſta reſervant. Accedunt ad hoc paraſiti, cummunis pernicies adoleſcentum, qui ita ſe comparant, ut omnia aſſententur, qui exulceratas iſtas mentes, ſi ſuâ ſponte non ſatis inſaniant, improbâ arte, quâ illas tractant, magis magiſque inſtigant, ita ut ipſa ſi cupiat Salus ſervare prorſus non poſſit. Venio ad parentes, qui ſæpè etiam ſuo exemplo peccant, libroſque malè agendo malè agere docent,

Xenophon. *Si* (Enim) *damnoſa ſenem juvat alea, ludit & hæres*
Bullatus, patrioque eadem movet arma fritillo.

Aut vehementes in utrumque partem ſunt, largitate nimiâ, aut parſi-

parſimoniâ, & ſic in eandem fraudem ex hâc re atque illâ incidunt. Si enim nimis contentè liberos habeant, nec ea que fert adoleſcentia iis indulgeant, ut eſt ingenium humanum, ſemper nitentur in vetitum, omneſque artes advocabunt ut id conſequantur. Si nimis laxè & lautè, idem erit. Nam qui adoleſcenti nimium indulget, ſive pecuniæ, aut alterius rei, is febricitanti miniſtrat vinum, bilioſo mel, cœliacis obſonia. Hinc Megaronides ſenex apud Plautum,

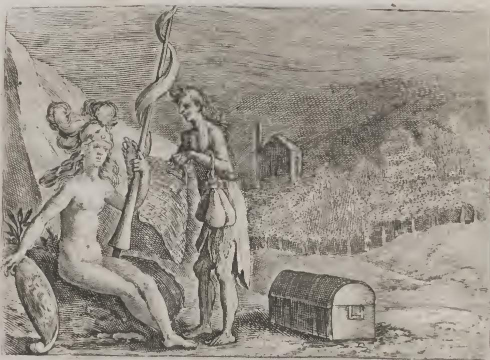
Dediſtine hoc pacto ei gladium qui ſe occideret?
Quid ſecus eſt, aut quid intereſt dare te in manus
Argentum amanti homini adoleſcenti, animi impoti
Qui exædificaret ſuam inchoatam ignaviam?

Itaque præceptum hoc Philoſophorum hîc valeat, μηδὲν ἄγαν id eſt, ne quid nimis, & modus teneatur, qui eſt ſal & anima virtutum.

Sa-

Sapientiæ deceptrix Avaritia.

EMBLEMA XXXVI.

Cauta licet ſis Diva, tamen te cautior, arctos
In caſſes Ratio tinnula ſæpè trahit.

COMMENTARIUS.

PAuſanias Corinthiacus memoriæ prodidit: Acriſium conſulto de liberis maſculis, ſi quos filia ſua pareret oraculo, reſponſum tuliſſe, ſe ab eo, qui è filiâ ſuâ naſceretur, interfectum iri. Hoc igitur metuens, extructo ſub terrâ æreo thalamo, Danaen acerrimâ cuſtodiâ ſeptam tenuit. Verumtamen Iuppiter in aurum converſus, per inpluvium in ſinum Danaes influxiſſe, atque ita cum eâ rem habuiſſe fertur. De quo Horatius Lib. tertii Ode XVI. & Ovid. Lib. 1. Amor. Eleg. 7.

Iup-

Iupiter admonitus nihil esse potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipse fuit.
Dum merces aberat, durus Pater, ipsa severa.
Ærati postes, ferrea turris erat.
Sed postquam sapiens in munere venit adulter,
Præbuit ipsa sinus, & dare jussa dedit.

Quo figmento adumbratur, Nihil esse tam sanctum, quod non violari; nihil tam munitum, quod non expugnari; nihil tam providum, quod non decipi à pecuniâ possit. Si dubitas quotidianam experientiam, ipsasque Historias tibi auctores dabo. Hæ Philippum oraculo fidentem, non ferreis, sed argentatis hastis Græciam subegisse testabuntur, bellumque (ut Ennius loquitur) cauponatum fuisse; iis scilicet corrumpendis, locupletandis, atque ornandis, qui in singulis urbibus, summæ rei præerant. Quid Lacedæmonii? nonne primi omnium hosti munera dare cœperunt, bellique victoriam auro vænalem effecerunt? Idcirco M. Tullius, Offic. secundo, scribit, Cajum Pontium Samnitem, optare solitum, ut ad illa tempora se Fortuna servasset, & tunc esset natus, quando Romani Dona accipere cœpissent, non fuisse passurum, eos diutius imperare. Adeo scilicet humana cupiditas, ad istas utriusque materiæ laminas caligat, quibus tamen terra ut noxiis rebus, maloque gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit. Resistit quis, aut obloquitur? os illi argento verbera, obstructur, & lucripetam istum, legirupam efficies; ignarum scilicet hoc pauxillum lucri quantum illi damni adportet.

[Margin: Cicero. — Demosth. — Pausan. — Seneca de Benef.]

Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam, strepitumque lucri suffragia vertunt.

[Margin: Petron.]

Porrò cum sacra hæc auri fames ubique perniciosa sit, omnium tamen malorum comprimis radix est, si judicium animis inhæreat. Quod tamen aliquando fit, ut ubi dos in linguâ est, ibi consilia corrupantur, lucroque Sapientia etiam irretiatur. Probos non tango, in quorum numero mihi Alcamenes ille; qui quodam rogante, cur à Messeniis oblata munera recusasset: Quoniam si recepissem, inquit, cum legibus pacem habere non poteram. O mentem regno dignam! quæ magno obvioque lucro, legum auctoritatem anteposuit. Quid ille egregius vir, cui cum Cæsar ducenta donaret, id est quinque millia Philippico-

[Margin: Iustin. Novell. ut præsid. absque ulla dat. pecun ad offic. mitt. Parag. Tametsi enim Const. 8. — Seneca.]

rum, an non ridens rejecit? ingenti ore efferens; Si tentare me conſtituerat, toto illi fui experiendus imperio. Quaſi dicat, nec dato quidem illo, ſe ceſſurum illis decretis, & vitâ. Et cur? Cum omnes cinis æquet, ſola autem Virtus diſtinguat?

Nos homunculi
Plaut. *Salillum animæ qui cum extemplò amiſimus,*
Æquo mendicus, atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acheruntem mortuus.

Vitium

Vitium Virtutis ſpecie citius fallit.

EMBLEMA XXXVII.

Blandius arridet pellaci flore Cicuta,
Et tamen interius, quo perimamur, habet.
Cum vitium ſpecie ſeſe Virtutis obumbrat,
Promptius in caſſes pectora noſtra rapit.

COMMENTARIUS.

DUo ſunt, inquit Seneca, propter quæ delinquimus; Aut ineſt animo pravis opinionibus malitia contracta, aut etiamſi non eſt falſis occupatus, ad falſa tamen proclivis eſt, & citò ſpecie, quo non oportet trahente, corrumpitur. Sic nulla vitia velocius citiuſque obrepunt animo, aut Epiſt.4.

majorem afferunt perniciem, quàm quæ Virtutis specie fucantur,

Fallit enim vitium specie Virtutis & Vmbrâ.

Horum de genere sunt Ambitio, quæ virtutem mentitur, ejusque nomen usurpans, honestâ quodammodo prætextâ ornata, oculis mortalium sese ingerit. Hinc ille Vates,

——— Habitat sub pectore cæco
Ambitio, & morbum virtutis nomine jactat.

Superbia libertatis loco ducitur. Sitis inexplebilis habendi vocatur providentia. Livor honesti Zelo personatur. Maledicentia fucat morbum titulo libertatis. Adulatio pro humilitate sese insinuat. Et tam callidè; & blandè hæc imponunt, ut internosci nisi difficulter non queant. Porrò quemadmodum venenum quò dulcius, eò periculosius est: sic hæc mala periculosissima sunt, cum delectant. Tum enim, quia amamus, defendimus, & malumus excusare, quàm excutere. Tandem eò insaniæ devenimus, ut laudemus, & gloriemur iis, quibus erubescere oportebat. Et quod unum habebamus in malis bonum, perdimus peccandi verecundiam. Benè ille, Miserum est peccare, miserius delectari, miserrimum excusare, & tum demum consummata amentia est, quum ad studium malum, opinio quædam honestatis accesserit. Medici nullum morborum genus putant formidabilius, quàm quod ægrotis mali sensum eripit. At hujusmodi ferè sunt omnes animorum morbi. Quo quisque gravius ægrotat, hoc minus admittit opem medicantis. Nec ægrotus de suis potest judicare malis, quibus laborat, propterea quod ægrotet ea pars, cujus erat judicare. Nunquam autem sanatur, nisi excusso hoc irrationali motu, puta Opinione, Rationem, quæ exultantes affectus temperet, & in angustiorem gyrum ducat, sibi adsciscat. Ut enim

Boë. lib. 1. Met. 7.

Nubibus atris
Condita nullum
Fundere possunt
Sidera lumen:
Sic quoque si vis
Lumine claro
Cernere verum,

Hanc

Hanc Bonæ mentis peturbatricem Opinionem disjice: quia

Nubila mens eſt
Vinctaque frenis
Hæc ubi regnat.

Itaque ex præcepto Horatii

— te ipſum,
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala; Namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Malum consilium consultori pessimum.

EMBLEMA XXXVIII.

Consilium auctori pravum nocet: Hoc benè quondam
Monstrasti exemplo sæve Perille tuo.

COMMENTARIUS.

Perillus Atheniensium faber ingeniosissimus, olim Phalaridi, Agrigentinorum Tyranno, taurum ex ære fabricavit, cui januam in latere posuit, ut cum inclusus reus subjectis ignibus torqueretur, mugitum, non hominis vocem videretur emittere: quo invento, cum munus & præmium à crudelissimo Tyranno, qui novis hominum tormentis delectabatur, postularet, in eo ipso, ut eam pœnam primus experiretur, includi jussus, ac suppositis ignibus exustus est. Vide Ovid. Plin. Lib. 34.

Lib.34.Cap.8. Quo exemplo monemur, malum conſilium conſultori eſſe peſsimum.

—— Neque (enim) lex æquior ulla eſt
Quam necis artifices arte perire ſuâ.

Polypus dum Conchæ carnem captat, ipſe capitur, ac tenetur. Et Baſiliſcus dum ſpeculum inſpicit, ſuo ipſius veneno, à ſpeculo repercuſſo, necatur. Sic ſemper malitia maximam partem veneni ſui bibit. Græci dicunt ἱερὸν ἡ βουλὴ, id eſt, ſacra quædam res eſt conſilium. Atque ut eſt libenter accipiendum, ita eſt religioſè citraque fraudem dandum, ſi quis egeat. Alioqui non defuturum eſt Numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo, qui rem ſacram perfidiâ violarit. Exſtat in hanc ſententiam Apologus Græcus non invenuſtus, qui ſic habet: Leonem ob ſenectam ægrotantem, & eâ de cauſa in luſtro ſe continentem, cætera quidem animantia officii cauſa, viſebant, exceptâ Vulpe. Proinde Lupus, nactus opportunitatem, accuſavit Vulpem, apud Leonem læſæ Majeſtatis, ut quæ pro nihilo haberet eum, penes quem rerum erat ſumma; nec ob contemptum ad viſendum acceſsiſſet. Intereà autem intervenit in Lupi fabulâ Vulpes, & extremam ſermonis partem audivit. Itaque Leo, conſpectâ Vulpe, protinus adverſus eam infremuit; at illa poſtulato ad purgandum ſeſe ſpatio: Et quis, inquit, omnium qui huc convenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego? quæ quoquo verſum circumcurſitavi, tibique morbi remedium à medicis reperi. Cumque Leo protinus edixiſſet, ut remedium aperiret, ſi vivum inquit Lupum excories, & illius pellem induas, convaleſces. Leo credulus, continuo Lupum invaſit, & interemit. Quo extincto, riſit aſtuta Vulpes calumniatoris malum conſilium in ipſius recidiſſe caput, ipſumque exediſſe quicquid mali intriverat.

Diffi-

Diffidendum.

EMBLEMA XXXIX.

Aspiciens hominem lachrymas Crocodilus acerbè
Fundit, & in casses fugiendo ducere tentat,
Huc ubi perduxit, conantem cedere retrò
Invadit, rostroque illum discerpit avaro:
Nusquam tuta fides, hosti diffidito semper,
Nam nihil utilius quàm diffidentia prudens.

COMMENTARIUS.

PEssimi hominum nunquam terribiliores sunt, quàm dum voce, & gestu sese lenissimos ostendunt. Publ. Mimus

Malus ubi se bonum fingit, tunc est pessimus.

Quod inprimis de Domitiano Principe lectum est, Bassianus etiam

etiam imperator (ut est apud Ælium Spartianum) lacrymabatur, quoties aut mentio fieret, aut magnos videret Getæ fratres, quem occiderat. Aranea (ut ajunt) antequam feriat titillat, Auceps, & mulier quem fallere vult, delinit. Polypus quem demergit, amplectitur. Hyena vocem humanam imitatur, & nomen alicujus edifcit, quem posteà devoret. Crocodilus denique Nili animal, terrà pariter ac flumine infestum, quem dilacerare statuit, insequentem fugit, fugientem sequitur: Sunt qui scribunt eum etiam lacrymas emittere, conspecto homine. Unde in Adagio est, *Crocodili lacchrymæ.* Quibus exemplis monemur, nihil credere, atque omnia suspecta habere. Exclamat Tragicus, Vid. Plinium Lib. 8. Cap. In Hyppolito.

O vita fallax abditos sensus geris.

Multis simulationum involucris, & quasi velis obtenditur uniuscujusque natura. Frons, oculi, vultus persæpè mentiuntur, oratio verò sæpissimè. Quod expertus est ille, cum inquit; *O amici, nemo amicus.* Itaque merito nobis occinit Epicharmus; νᾶφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα γὰρ ταῦτα τῶν φρενῶν, id est, Sobrius esto, & memor sis ne quid credas, nervi hi sunt sapientiæ. Occurrit & illud Euripidis; Cic. Ad Q. Frat. Epist. 1.

σώφρονος δ' ἀπιστίας
οὐδ' ἐστιν ἄλλο χρησιμώτερον βροτοῖς, id est,

Sapiente diffidentia non aliud utilius est mortalibus,

Præcipue adversus hostis insidias. Quoniam nulli citius opprimuntur, quàm qui nihil timent. Et frequentissimum initium calamitatis, est securitas. Nihil itaque in hoste contemnendum, sed cogitandum, sub omni lapide dormire Scorpium. Frequenter jam fusa acies, dispersos, ac passim sequentes reparatis viribus interemit. Narrat Cornelius Nepos in Thrasybulo, eum, cum Phylem confugisset, quod est castellum in Attica munitissimum, non plus habuisse secum, quàm triginta de suis. Hoc initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis clarissimæ civitatis. Contemptus enim est primò à Tyrannis, atque ejus solitudo; quæ quidem res & ipsis contemnentibus perniciei, & huic despecto saluti fuit. Hæc enim illos ad persequendum segnes, hos autem, tempore ad comparandum dato, robustiores fecit. Quo magis præceptum illud, omnium in animis esse debet; Nihil in bello oportere contemni; Nec sine causa dicitur, Matrem timidi flere non solere. Vell. Paterc. 2. Hist. Veget. lib. 3. cap. 25.

Q Mo-

Morosis cedendum.

EMBLEMA XL.

Cedito morosis, nam quo magè concutis ignem,
Hoc magis attollit mota favilla jubar.

COMMENTARIUS.

IN Adagio est; Ignem gladio ne fodito. Quo monemur, potentum & ferocium iracundiam, non esse convitiis exagitandam, propterea quod flamma, quo magis commovetur, hoc magis magisque invalescat; cum contra, si quiescat, sopiatur, Plautus Amphitruone;

Bacchæ bacchanti si velis adversarier,
Ex insanâ insaniorem facies, feriet sæpius,
Si obsequare, unâ resolvas plagâ.

Fulminis & procellæ eadem ferè est vis; validissima quæque, ac reni-

renitentia sternunt,& evertunt. Contrà arundinem contumacem adversus sævientium nimborum impetus, domitricemque ruentis cœli videmus; nec aliis armis, quàm patientia quadam tutam. Sic quisquis majoribus suis cedit cedendo, ut arundo, vincit. Præterea nihil ita confusionem parit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis,& neque verbo,neque opere reddere vindictam. Quod quid aliud,quàm illum sævientem in adjutorium tui,pudore victum convertere? Hoc certè vindictæ genus est maximum, scilicet, non commoveri. Prudenter Philosophus; Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices, non nocuit mihi, sed animnm nocendi habuit. Et cum illum in potestate tua videris, vindictam putabis,vindicare potuisse. Scito magnum & honestum vindictæ genus esse, ignoscere. Maximam autem factæ injuriæ pœnam fecisse, nec quenquam gravius affici,quam qui ad supplicium pœnitentiæ traditur. Socrates,cum in via quidam per lasciviam illi calcem impegisset;admirantibus aliis, quod id pateretur; Quid facerem inquit? illis hortantibus uti vocaret ipsum in jus: Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, decretis mihi; voca illum in jus? Nihil scilicet patientissimus vir interesse putabat,inter asinum & hominem brutum. Idem alias percussus, nihil aliud respondit, quam, miserum esse, quod homines nescirent, quando cum galeâ esset prodeundum. Quid Cato? cum illi in foro causam dicenti Lentulus attractà pingui salivà, in mediam frontem, quantum poterat expuisset; abstersit Cato faciem, ac dixit; Affirmabo omnibus, Lentule falli eos, qui te negant habere os. Atque hic subsistens, carmen aliquod, ex 2. Libro variorum meorum Carminum, quo aliquando Amicum ad patientiam cohortatus sum,addo, Ignosce, quisquis hæc leges:

Seneca.

Ni te plus oculis meis amarem
Dilectissime - - - non monerem
Te tam sollicitè, quid & nocivum,
Et quid utile sit tibi futurum,
Dum ver floridulum juventa carpit.
Te nuper monui, monebo rursus,
Ne (quod pectora concoquit bonorum)
Vt soles tremulo Patri resistas.

Eſt moroſior , eſt avariorque ,
Sed hos canities , petita cunctis ,
Adducit comites perenne ſecum.
Qualis qualis erit , tamen ferendus
Eſt tibi , potius modeſtus ipſum
Quam perverſus , & obſtinatus audi.
Si auro fueris moleſtus idem ,
Nihil proficies , reſuſcitatur ,
Sed non repprimitur premendo , ſerpens.
Palpanti nihil aſperum ferumve eſt :
Vnda liberius vagans per alveum
Tranquillo pede labitur, fluitque;
Aſt hæc , ſi lapides , trabeſve curſum
Rapacem impediant , ſonat furitque;
Et cum murmure bulliens ſonoro
Pugnantes lapides trabeſque quaſſat.
Omnis hoc habet ira, ſævienſque
Indignatio , creſcit in dolores
Et tormenta ſui , jugumque nullum eſt
Quod non durius urgeat morantem,
Quam qui ſubſequitur ducem paratus.
Vnum eſt triſtibus in malis levamen ,
Pati leniter. Et neceſſitati
(Vt virum decet) obſequi libenter.

Sa-

Sapiens ſupervacanea bona negligit.

EMBLEMA XLI.

Diogenes quosdam cernens haurire liquorem
Manu puellos limpidum,
Abjecit cyathum, palmas in pocula vertens,
Queis uſus eſt impoſterum.
Præcidit remoras Sapiens; quo promtius altam
Virtutis Ædem tranſeat.

COMMENTARIUS.

NIhil aliud olim Diogenes, quàm peram, pallium, & ſcipium circumtulit, & *ζωλω' πίθȣ*, id eſt, doliarem vitam agere ſolitus fuit. Ad hunc Alexander Maguus ita ali-

quando locutus fertur: Adſum, O Diogenes, tibi ſubventurus: cui Diogenes, uter noſtrûm pluribus eget, ego qui ultra peram, & pallium nihil deſidero, an tu, qui non contentus patrio regno, tot periculis temet objicis, ut latius imperes, adeò ut vix totus orbis tuæ cupiditati videatur ſatis futurus? Hæc ad Alexandrum: Memor ſcilicet illius Apulei in Apologiâ ſententiæ; Pauperem me vis? prius avarum eſſe doceas neceſſe eſt. Quod ſi nihil in animo deeſt, de rebus extraneis quantum deſit non laboro. Aliquando etiam, cum videret quoſdam pueros manu ſuâ aquam haurientes, & bibentes, indignabundus cyatum ſuum, tanquam, ſupervacaneum, abjecit: innuere volens, ſuperfluis iſtis divitiis excluſis, habitaturam latius nobiſcum quietem, & tranquillitatem: quibus eò amplius loci erit, quò Fortunæ minus. Democritus olim etiam divitias abjecit, onus illas bonæ mentis exiſtimans. Poterat & Thales habere opes, ſed multò altius putavit contemnere; doctus ſcilicet, habere & Virtutem ſuas illecebras, quas guſtare & ruminare cum cœperimus, alias magnopere non requiramus. Enimverò viri illi in exemplum nati, omnia, ut ſaperent, contempſerunt, & ad Bonam Mentem magno curſu, ac totis viribus contenderunt, præcidentes ea, quæ tenere, ac remorari poſſent: divitias dico, quæ multis ad Philoſophandum obſtitere, cum contra paupertas expedita ſit, & ad Philoſophiam, abſque viatico, pervenire liceat. Sapiens ille Bias, cum quidam patriam cepiſſet hoſtis, cæterique ita fugerent, ut multa de ſuis rebus aſportarent, cumque eſſet admonitus à quodam, ut ipſe idem faceret; Ego vero, inquit, facio, nam omnia mea mecum porto. Cordatus vir hæc Fortunæ ludibria, ne ſua quidem putabat, quæ nos appellamus etiam bona noſtra; quæ quæſitu difficilia, cuſtoditu anxia, & amiſſu nobis flebilia ſunt. Illi contra quibus recta placent, ſecuri & liberi nihil petunt, & tota Fortunæ comitia prætereunt. Dant ſe Philoſophiæ, almæ animorum nutrici, ſatis habentes, ſi non algeant, non eſuriant; cumque Lucano ſi exclamant,

Cic. in Paradoxis.

Lib. 4.

—— O prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæſitorum terrâ, pelagoque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ,

Diſcite

Discite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum Natura petat. Non erigit ægros
Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus
Non auro Myrrhaque bibunt, sed gurgite puro
Vita redit: satis est populis fluviusque Ceresque.

Et profectò

Vt quisque minimo contentus fuit, Turpil.
Ita fortunatam vitam duxit maximè.

In

In Avaros.

EMBLEMA XLII.

Immundæ pecudes Sues, pigroque
Semper implicitæ luto ac ſepultæ,
Non proſunt niſi carnibus peremptæ;
Sic queis pectora faſcinavit aurum
Æternum modo grunniunt ſuosque
Acervos tenues nimis queruntur,
Donec poſt ſua fata dignioris
Hæredis foveant, alantque luxum.

COMMENTARIUS.

PUblius Mimus ait, Avarus, nisi quum moritur, nihil rectè facit: Non secus ac Sus, immundum illud pecus, quod perpetuo suo luto immersum, inter ingentem glandium copiam, semper grunnit & queritur, nullique, nisi interemptum & mactatum, suo lardo prodest. Sic etiam turpilucricupidi (ut cum Plauto loquar) avari, magnas inter opes inopes sunt Tantali; queruntur perpetuò, &

Patulis rimantur faucibus aurum:

Idque non solum in terrâ, ex mercibus suis ex Oriente & Occidente petitis, sed etiam sub terram, inque fodinas descendunt, quo eos uberrimus Fortunæ rivus inauret. Conquestus hoc est jam olim Poëta Ovidius,

Itum est in viscera terræ, In Metam.
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.

Hos tales olim Regina Carum Semiramis sic lusit: Monumento, quod sibi pararat, hæc inscribi jussit, Quisquis Rex pecuniâ eguerit, aperto monumento, quod voluerit capiat. Darius potitus eâ civitate, titulo credens, saxum ingens, quo claudebatur monumentum, vix amolitus, nihil quidem invenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum repperit: Ni vir malus esses, & pecuniâ inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moveres. Hoc pacto turpissimus avarus spe suâ cecidit, & irrisus abiit. S. Bernardus super Cant. Serm. XXXVIII. ait, currum Avaritiæ quatuor vitiorum rotis vehi, quæ sunt, Pusillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, & mortis Oblivio. Quæ verba si examinemus, verissima esse comperiemus. Primo Pusillanimitatem Avaritiæ adesse, ex eo patet, quod infra terram sese demittat, dum aurum argentumque, vilissimas terræ glebas eruit;

Hoc quicquid placet, excitatque mentes Boëtius.
Infimis tellus aluit cavernis.

Hinc est quod Plutonem præfecerit divitiis Antiquitas; quod ex imis terræ visceribus, immo ab ipsis inferis petantur opes. Seneca de Beneficiis: video ferrum ex iisdem tenebris esse prolatum, quibus aurum & argentum, ne aut instrumentum in

cædes mutuuas deesset, aut pretium. Porro, secundum Ciceronem, nihil tam parvi, tamque angusti animi, quàm amare divitias. Dicebat ille, avaros ita facultatum suarum curam gerere, quasi essent propriæ, rursus ex iisdem nihil capere utilitatis, quasi essent alienæ. Quod quid aliud, quàm pusillanimitas? Sapientius Horatius,

Mihi res, non me rebus submittere conor.

Secundò Inhumanitatem avaris inesse, testatur Seneca; In nullum Avarus bonus est, in se pessimus. Idem etiam in Euchione oculis subjicit Plautus. Appositè illum hydropi comparat Horatius, quia ut illi

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ;

Claud. Sic, *Semper inops quicunque cupit.*

Scilicet improbæ

Horat. *Crescunt divitiæ, tamen*
Curtæ nescio quid semper abest rei.

Ut Indicæ formicæ, aurum è cavernis erutum, servant tantum, non fruuntur: ita dives avarus, non fruitur ipse suis opibus, & aliis invidet illarum usum, multasque parasse divitias, non ei finis est miseriarum, sed initium. Nam adhuc quærendo (qui mos est avaro) cupiditas crescit, & paupertas cupiendo. Dicebat ob id Epictetus, non est quod avaris opes augeas, sed tollas cupiditatem. Apul. Apol. 1. Omnis enim cupido acquirendi ex opinione inopiæ venit, nec refert quam magnum sit, quod tibi minimum est. Non habuit tantam rem familiarem Philus quantam Lælius, nec Lælius quantam Scipio, nec Scipio quantam Crassus dives. At enim nec Crassus quantam volebat. Ita cum omnes superaret, à suâmet avaritia superatus est; omnibusque potius dives visus est, quàm sibi. Restat tertium vitium, Contemptus Dei. Dicet hoc tibi Juvenalis,

Falsus erit testis, vendet perjuria summâ
Exiguâ, Cereris tangens aramque pedemque.

Et quartum, Oblivio Mortis; Quia ut nunquam moriturus, quo minus viæ restat, eo plus viatici sibi quærit, ut Horatius inquit; *Secanda marmora*
Locat sub ipsum funus, & sepulchri
Immemor struit domos.

His au-

His autem hominibus quid aliud impreceris, quàm quod Juvenalis Pacuvio;

Vincat Pacuvius quæſo vel Neſtora totum,
Poßideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquam, nec ametur ab ullo.

Cæcus amor ſui.

EMBLEMA XLIII.

Dum ſua ſubjectis Narciſſus ſpectat in undis
Corpora, & in facie deperit ipſe ſua,
Spernitur à Nymphis, ſubitoque in pectore motu
Ipſe ſui eſt factus flos Hyacinthus amans:
Fabula narratur mutato nomine de te,
Qui reliquos ſpernis cæcus amore tui.

COMMENTARIVS.

SUidas inquit Nymphas à Narciſſo ſpretas dixiſſe, πολλοί σέ τε μισοῦσιν ἂν σεαυτὸν φιλῇς, id eſt, Et multi te oderint ſi teipſum ames. Quod ut ad Emblema noſtrum torqueamus, ſciendum

dum est eas Nymphas hîc intelligi, quas Sapientiæ præsides Antiquitas esse voluit, quæ elatum pectus fugiunt, humile verò amplectuntur, & exosculantur. Est autem in hominibus quidam cæcus amor sui, quem φιλαυτίαν vocant: Hoc morbo licet plurimi laborent, nunquam tamen de remedio quærendo cogitant, semper sibi patrocinantur, semper blandiuntur. Omnes nobis videmur esse belli, festivi, saperdæ, cum simus κάπροι. Nescio quas Chimæras, quæ monstra nobis fingamus; interea autem auras, & nubes, pro Junone, captamus miseri Ixiones. Usque adeo nihil magis officit progressibus nostris, ac falsa opinio; Quicquid enim hæc præoccupavit, nunquam assequitur industria. Idcirco Sapiens huic vitio bellum indicat, non aquâ & igni, sed toto suo pectore. Porrò quia Narcissum, in aqua, tanquam speculo, se contemplantem, hoc Emblema repræsentat, pauca de speculis, quæ huc facere videbuntur, addam. Plautus in Epidico sic inquit, Varro.

Non oris causâ modò homines æquum fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum,
Sed quî perspicere possent cor sapientiæ.
Vbi id inspexissent, cogitarent posteà,
Vitam ut vixissent olim in adolescentia.

Inventa sunt specula (ait Seneca) ut homo ipse se nosceret: Multi ex hoc consequuntur, primo sui notitiam, mox & consilium quoddam: Formosus ut vitet infamiam, ne corporis dignitatem, morum dehonestamento polluat: Deformis, ut ingenio corporis damna rependat, & virtutibus redimat quicquid corpori deest. Amplius, ut Juvenis flore ætatis admoneretur; illud tempus esse discendi, senex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cógitaret, admoveri sibi lineas sentiens. Natural. quæst. lib. 5.

Mors introitus ad Vitam.

EMBLEMA XLIV.

Confectus ſenio Phœnix ſe mittit in ignem,
Vt propriis iterum pullulet exequiis:
Diſcite mortales Parcarum ſpernere fila:
Nam, quo vivamus, vivere deſinimus.

COMMENTARIUS.

Vide Plinium Lib. 10. Cap.

DE Phœnice ſic Claudianus;

Hic neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgit,
Sed pater eſt proleſque ſui, nulloque creante
Emeritos artus fœcundâ morte reformat,
Et petit alternam totidem per funera vitam.

Huic avi nos Chriſtiani, æquiparandi ſumus; cum ille dies quem impii

impii tanquam extremum timent, nobis æterni natalis ſit. Quanquam hoc neget Ethnicus Poëta, cum inquit,

Soles occidere, & redire poſſunt, Catull.
Nobis cum ſemel occidit brevis lux
Nox eſt perpetuò una dormienda.

Sanius dux ad Eloquentiam Cicero; Supremus ille dies, non Lib. 1. Tuſc. Quæſt. exſtinctionem, ſed commutationem loci adfert. Et alio loco; Si à Deo denunciatum videatur, ut è vitâ exeamus, læti, & agentes gratias, pareamus, emittique nos è cuſtodia, atque levari vinculis arbitremur. Si autem nihil denunciatum fuerit, eo tamen ſimus animo, ut illum horribilem diem aliis, nobis fauſtum putemus: nihil in malis ducamus, quod vel à Diis immortalibus, vel à Naturâ parente omnium, conſtitutum. Non enim temere & fortuito facti & creati ſumus, ſed profecto fuit quædam vis, quæ generi conſuleret humano, ne id gigneret inter cætera, quod cum exantlaviſſet omnes labores, in mortis malum incideret ſempiternum. Paratum nobis perfugium potius putemus, quo utinam paſſis velis tendere liceat. Matthæus Cap. 13. *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol, in regno patris ſui.* Fœlices, mehercules, & ter beatos illos, qui vitæ præcedentis innocentia, fideque meruerunt tam præclarum de cœlo patrocinium, ut renati inter aſtra micare poſſint. Imaginemur, quæſo, Seneca. quantus ille ſit fulgor, tot ſideribus inter ſe lumen miſcentibus. Nulla ſerenum umbra turbabit, æqualiter ſplendebit omne cœli latus. O quam habebit tunc animus noſter, quod gratuletur ſibi cum emiſſus his tenebris, in quibus aſſiduo volutatur, totus illam lucem aſpexerit, quam nunc per anguſtiſſimas oculorum vias obſcure intuetur; & tamen illam procul admiratur! Hæc cum perpendimus, quis mortem temporalem metuat, cum æterna ante oculos vita ſit? quis labores carnis timeat, cum ſe in requie æternâ noverit collocandum: Audi iterum Ciceronem; Pro dii immortales, quam optabiliter iter illud ineundum eſt, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla ſollicitudo futura eſt. Legitur non-nemo in libris quæſtionum Tuſculanarum, cum Platonis libros de immortalitate animorum legiſſet, mox ſeſe è præcipite muro, in mare abjeciſſe ut æterno illi Cœlitum concilio adſcriberetur. Refert Val. Maximus, Thraces olim natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebraſſe;

braſſe; gnari ſcilicet, ſine ullis Doctorum præceptis, veræ noſtræ conditionis: ideoque, inquit, merito ſibi ſapientiæ laudem vindicarunt. Et certè, ſi iſtæ plus quàm aniles ineptiæ pellantur, quid in morte miſeriarum invenias? At amaram eſſe dices. Reſpondet Orator; Habes ſomnum imaginem mortis, eumque quotidie induis, & dubitas quin ſenſus in morte nullus? cum in ejus ſimulacro videas eſſe nullum? Diogenes interrogatus num quid mali eſſet mors? Quo inquit, pacto malum, cum præſentem non ſentiamus? quod autem abeſt nulli malum eſt. Dum ſentit homo, vivit, nondum igitur adeſt mors, quæ ſi adſit, abeſt ſenſus. Malum autem non eſt, quod non ſentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro; Mors quidem mala non eſt, ſed iter ad mortem. Id ſi metuimus, totâ vitâ metuendum eſt, quid enim hæc aliud, quàm iter ad mortem? Cunctos itaque Boëtii verbis alloquor

Lib.3. Met. 10.

Huc omnes pariter venite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitans libido mentes;
Hic erit vobis requies laborum,
Hîc portus placidâ manens quiete,
Hîc patens unum miſeris aſylum.

E parvis

E parvis citò magnus.

EMBLEMA XLV.

Quosquos ex humili ſalire cernes
Ad faſtigia dignitatis altæ,
Crocodilo habeas pares, ab ovo
Qui creſcit minimo brevî ſtupendus.
Parte hâc diſsimiles tamen vocabis,
Quòd hic perpetuo augeatur, illi
In ſummo poſiti ruant ad imum.

COMMENTARIUS.

NArrat Pierius, in hieroglyphicis ſuis, Crocodilum è minimis initiis maximum cito capere incrementum: Et Plinius

Nat. Hist. lib. 8. cap. 25. refert eum, quamdiu vivit, crescere. Huic animali Pierius homines, qui ex infimo, & humillimo loco ad summas dignitates emergunt, æquiparat: Hâc parte ego tamen eos dissimiles arbitror, quod, cum Crocodilus (secundum Plinium) perpetuo crescat, illi contra, ubi ad fastigia pervenerint, ad ima tendant. Non secus ac stellæ, quæ subito natæ, subito evanescunt. Et naturalis ratio est, ut quibus viis fiunt, crescuntque omnia, iisdem facilè resolvantur. Tit. de Divers. Regul. Iuris. Hinc Ulpianus Lib. 48. ad Sabinum; Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvi, quo colligatum est. Exemplo nobis sit, unum instar omnium, Romanum imperium, quod è pastorali (ut ita dicam) tugurio, tantum ultra reliquas urbes caput extulit,

Virgil. Eccl. 1. *Quantum lenta solent inter viburna cupressi.*

Ita ut sub Principe Augusto magnitudine & fœlicitate suâ laborarit. Meruit que tandem triumphati orbis caput dici. Iam verò non amplius gaudii materia est, sed humanæ fragilitatis, & Fortunæ variantis indicium. Lib. 2. Certè hoc imperium tale fuit (ut Vell. Paterculus de Bruto, & Cassio loquitur) quod prona Fortuna comitata est, & veluti fatigata maturè destituit.

A te-

A teneris aſueſcendum.

EMBLEMA XLVI.

Fruſtrà, operam perdis, potuiſſet virga moveri
Cum nondum ſtaret viribus aucta ſuis.
Nunc robur mora longa dedit, citiuſque fatiſcet
Quàm queat in formam flectier illa novam.

COMMENTARIUS.

INgenioſiſſimus Poëtarum Ovidius inquit, (In lib. de Rem. Amor.)

Quæ præbet latas arbor ſpaciantibus umbras,
Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit,
Tunc poterat manibus ſummâ tellure revelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.

Quo elegantiſſimo ſimili nos docet, præcipuum jam inde à

teneris, liberorum correctioni impendendum esse laborem. Tractanda est cera, dum mollissima est. Virga si curva sit, virga flectenda est in eam formam, quam ei perpetuam esse velimus, alioqui frangas citius, quàm corrigas, cum jam in pravum induruerit; Et

Horat. *Naturam expellas furcâ tamen usque recurret.*

Fingenda est argilla etiamnum uda, imbuenda liquoribus optimis testa est, dum rudis; tingenda lana, dum à fullone nivea venit; nullisque maculis contaminata. Idem in tenerà liberorum ætate observandum est: quorum natura, licet in pravum inclinare videatur, superabilis tamen est. Efficax quidem res est natura, sed hanc vincit efficacior institutio. Themistocles mirantibus aliis, in adolescente quopiam, qui feroci, pravoque ingenio videbatur, mutatos esse mores, dicebat, asperos & indomitos pullos in optimos equos evadere, si quis illis disciplinam & maturam institutionem adhibuerit: maturam dico, quia sera ne hilum proficit. Antisthenes, cum filium cujusdam suscepisset erudiendum, rogatus à parente quibus rebus opus esset, libro inquit novo, novo stylo, novâ tabellâ. Rudem nimirum, & vacuum animum requirebat Philosophns. Nam ut ceræ vacuæ quidlibet imprimas, litteris autem exaratæ, parum, aut nihil: sic etiam animo. Porrò, quia vicina est lapsibus adolescentia, &

Juvenalis. *——— Dociles imitandis*
Turpibus & pravis omnes sumus;

Ideò maximam diligentiam in educatione requiremus, Hæc enim bona, bonos efficit, mala malos. Testatur hoc Seneca; Nihil magis fecit iracundos quàm educatio mollis & blanda, ideò unicis quo plus indulgetur, pupillisque quo plus licet, eo corruptior est animus. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lachrymas sollicita semper mater abstersit. Denique, ut Terentius inquit; (Lib. 2. de ira.)

Licentiâ omnes reddimur deteriores.

Ne itaque liberis fenestram ad nequitiam aperiamus, celandus est iis paternus animus: Nam

Baptist. Mant. *Sit licet in natos facies austera parentum,*
Æqua tamen semper mens est, & amica voluntas.

Fœnum Græcum, quo tractatur durius, fœlicius crescit, sic etiam li-

liberi,quo habentur contentius,meliores ſunt.Sed modus in omnibus ſervandus eſt,&(quod apprimè in vita eſt utile)ne quid nimis. Olim apud veteres, puer abs quopiam caſtigatus, ſi querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito non iterum filium emendaſſet. Si quidem; ex inſtitutione majorum, habebant hanc de ſe mutuo fiduciam, ut crederent, neminem eſſe, qui cujuſquam liberis quicquam imperaret inhoneſti. Sic omnibus ſenioribus eadem erat auctoritas, quæ patribus: Ovid.

Verba quis auderet coram Sene digna rubore
Dicere? cenſuram longa ſenecta dabat.

Prætereà (ut Iuvenalis Satyra 14. teſtatur.)

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer; licet ipſe videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos:
Tam venerabile erat præcedere quattuor annis.

Voluptatis præmium.

EMBLEMA XLVII.

Cum coit, & dulci Veneris jacet ebria motu
Vipera, contruncat insidiosa marem:
Hoc Venus omnis habet, primo sua gaudia fundit,
Postmodò sed stimulis corda fruentis agit.

COMMENTARIUS.

PLinius Lib.10.Cap.62.inquit, Viperæ marem, caput inserere in os fœminæ, quod illa voluptatis dulcedine abrodit. Confirmat & hoc Orus Apollo, in sacris suis sculpturis. Nihil autem aliud per hoc notamus, quam certissimam Voluptatis comitem esse Pœnitentiam, Boëtius Lib. 3. Met. 7.

Habet hoc Voluptas omnis

Sti-

Stimulis agit fruentes,
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu:

Quam sententiam liberâ oratione sic locupletavit: Quid autem de corporis Voluptatibus loquar? quarum appetitus quidem plenus est anxietatis, satietas verò pœnitentiæ. Quantos illæ morbos, quam intolerabiles dolores, quasi quendam fructum nequitiæ, fruentium solent referre corporibus? quarum motus quid habeat jucunditatis ignoro. Tristes verò esse Voluptatum exitus, quisquis reminisci volet libidinum suarum, intelliget: O pulchra & apposita verba! Reverà enim sic est Voluptas, tunc cum maximè delectat, extingitur, nec multum loci habet, itaque citò implet, & post primum impetum marcet. Statimque (ut Homericum illud habet)

τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα, id est, Odyss. T.

Lætitia huic mærorque simul præcordia cœpit: Lætitiam dico, sed falsam, veram enim scio Voluptati opponi, utpote quæ alta, & ex alto veniens: cum contrà Voluptas talis sit, quæ terrenis & fragilibus innititur, quæ adventitio læta est, quamque tum maximè, cum exultat, sollicita subit cogitatio. Ad quod alludens aliquis, dixit voluptatem ore suo mel gerere, corde fel, & in dorso anxios morsus. Quæ contraria simul esse, forte aliquis miretur; quare Socratis fabulam, fidei faciendæ gratiâ hîc adducam: Quo tempore Saturno exacto, & cœlestibus regnis pulso, Iuppiter imperium constituere cœperat, ferunt coram eo adfuisse *Voluptatem & Dolorem*, cum gravissimis postulationibus, & criminibus, quibus se mutuò incessebant. Iuppiter ratus ex usu maximè esse & suo & Reipub. inimicitas & odia deleri, operam dedit, ut in gratiam litigantes redigeret; sed frustra expertus omnia: tandem reluctantes adamantinâ quâdam catenâ, inter sese copulavit, ut quamvis inter se diffiderent, nihilominus necessariò simul, & unâ essent, manerentque perpetuò. Plato in Phædone.

Hinc *Ita comparatum est in ætate hominum*, Plaut. in Amph.
Ita Diis placitum, Voluptati ut Mæror comes consequatur.

Utroque itaque carendum est, quia qui unum, habet & alterum; ubi enim uber, ibi & tuber, ubi mel, ibi fel. Et Apes ideò pungunt, Apul. Florid. L. 3.

pungunt,quia ubicunque dulce eſt,ibi & acidum invenies.Quod intelligentes priſci Romani, duas *Divas* ſemper colebant, *Angeroniam*, atque *Volupiam*, alteram ab Angoribus dictam, alteram à Voluptate. Et *Angeroniæ* ſimulachrum in Arâ *Volupiæ* fuit collocatum. Quo innuebant, extrema Gaudii poſſidere Mœrorem. Hæc cum veris veriora ſint, quis non ſtultiſſimos illos venereos nepotulos judicet; qui dum maximè ſuæ Helenæ inhiant, dum loca Ædilem metuentia adeunt, ut maſculum illum ſpiritum, in febriculoſæ alicujus meretriculæ amplexibus, efflent, tandem id referunt, ut hamum vorent: Quo ſuo malo, in conſuetudinem adducto, impoſterum carere non poſſunt. Nihil enim prodigæ ſatis eſt Voluptati, ſemper famem ſui patitur. Ergò, ut globus in altum miſſus non ſiſtitur; ita illi, ubi ſemel à rectis deerrarunt in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia perveniunt. Quod Chriſtianæ religionis vexilliferum Auguſtinũ non latuit, cum ita exclamaret: O Voluptates quam faciles aditus habetis, dum ſuadetis, quam verò difficiles habetis exitus? Dum ſuadetis inungitis, ſed poſtquam ſuaſeritis, uſque ad mortem animæ pungitis. Scitè olim ſed malo ſuo edoctus, Lyſimachus dicebat; Dii Boni quam brevis Voluptatis causâ, quantam depoſui Voluptatem? Coactus enim fuerat ſe ob ſitim dare Schytis, ut frigidam aquam biberet quâ auream illam Libertatem vendiderat. O utinam & multi id cogitent, dum perpetuum illud pœnitere, tum cito periturâ Voluptate emunt; quæ tamen, ſi ad illud conferatur nulla eſt. Quid enim iſtud me juvet, ſi pauliſper lucem videam in arctiorem mox carcerem compingendus? Irritat hæc externa delectatio in nobis fluctum illum cupidinum, non aufert. Quapropter (ut monet Ariſtoteles) Voluptatem non venientem, ſed abeuntem aſpicientes, & latentem illam Syrænis caudam, fallacem illum Sinonem in oculis habentes, induremus animum, & blandimentis Voluptatum procul abſtrahamus, ut majore illo animi gaudio, illâ εὐθυμίᾳ fruamur, quam ubi adepti erimus, tum demum intelligemus, miſerrimos eſſe voluptuoſos, & Voluptatem capiemus maximam: quod hâc Voluptate non capiamur.

Macrob. lib. 1. in ſomnium Scip.

Plaut.

Ambroſ.

Auguſt. de contrit. cordis. Cap. 4.

In Alcumiſtas.

EMBLEMA XLVIII.

Dum certis incerta ſequor, rem prodigus omnem
Converti in fumos, & miſeros cineres.

COMMENTARIVS.

ALcumiſtica, amabilis illa inſania, certæ egeſtatis, & caſſi laboris comes, curioſis ingeniis familiaris, quantæ vanitatis ſit, ex eo ipſo facile apparet, quod polliceatur, quæ natura nullo modo pati nec attingere poteſt, dum rerum vertere ſpecies tentat, ac benedictum quendam Philoſophorum (ut vocant) lapidem fabricare præſumit, quo, Midæ inſtar, contacta omnia corpora, ilicò in aurum, argentumve permutentur. Quin etiam è ſummis, inacceſſiſque cœlis, quintam quandam eſſentiam depromere nititur, quæ præter infi-

nitas opes, etiam reviviſcentiam adfert. Sed quod maxime ridiculum, quibus ipſi ſpondent aurum, ab his aurum petunt.

Nugipolyloquides (ut ait Comicus) *argenti extenebronides,*
Technipolyloquides, nummorum expalponides,
Quod ſemel aripides, nunquam poſtea eripides.

Fingunt ſibi neſcio quæ monſtra, Leonem viridem, Cervum fugitivum, Aquilam volantem, Stultum ſaltantem, Draconem caudam ſuam vorantem, Bufonem inflatum, & ſimiles innumeras nugas. Hæc illorum myſteria ſunt, his ducibus opus peragitur. Emuntur ollæ, vitra, carbones, metalla, & ſucci in abditis fornacibus recoquuntur, ut ex argento vivo, concretum & ductile, ad cudendam monetam efficiatur, & admirabilem abditarum naturæ rerum maſſam conflando, purum inde aurum efficiatur. Cum verò jam expectatur fœtus aureus, ne mica quidem auri provenit, ea tamen ipſis perſtat inſania, ut quo plus impenſum eſt, eo minus libeat deſiſtere.

Ovid. lib. I. de art.

Sic ne perdiderit, non ceſſat perdere luſor,
Et revocat cupidas alea ſæpè manus.

Perſ.

Tandem deceptus & exſpes
Ne quicquam fundo ſuſpirat nummus in imo.

Miſer Alcumiſta, qui jam ætatem omnem inter experimenta conſumpſit, mercibus, patrimoniiſque omnibus decoctis, & in cinerem fumumque converſis, annoſus, pannoſus, eſuriens, ſemper ſulfur olens, &, ex aſſiduâ argenti vivi contrectatione, paralyticus, nihil præter pœnitere, gemere & dolere ſibi reportat, utpote cujus errori damnum, damno labor, & labori pudor accreverit. Sunt tamen quibus, nihil præ mirabili arte æſtimantibus, eſt etiam quædam paupertatis, in hoc ſtudio, ſuavitas, ne gratis in Naturæ ſecreta pervaſerint. Ridiculus hic morbus etiam Poëtam Aurellum tenuit, qui videns, eam curam inani voto ſuſceptam, ingenium ab irritâ ſpe, ad factitanda carmina convertit. In hunc ſic luſit Latomus;

Refert Paulus Iovius in Elogiis.

Iocum vetuſtum refricans Aurelius,
Dum ſperat aurum, luditur carbonibus,
Adhuc Leoni ſcribit auri prodigo,
Iam certus artis, nempe Chryſopæiam,
Vt quod minus collegit è carbonibus
Avidi Leonis eriperet è dentibus.

Bona.

Bona conſcientia in malis eſt ſecura.

EMBLEMA XLIX.

Alcedo medio quieta ponto
Ova parturit, incubanſque pullos
Excludit teneros, fovetque, donec
Niſus inſolitos ſciant volandi:
Queis mens integra, criminiſque pura eſt,
Exſultant medios vel inter hoſtes;
Ex ſeſe quia gaudium perenne
Habent, atque animi vigentis arcet,
Ad quam non datur hoſtibus venire.

COMMENTARIUS.

Vid. Plin. lib. 10. cap. 32.

ALciones, sive Alcedines, in medio mari nidum confi- ciunt, idque mediâ Hyeme, quo tempore maximè vento- rum impetu mare tempestuosum est. Sed tum venti se remittunt, cum alcedo septem diebus incubat, excludit enim pullos totidem, qui cum cibum appetunt, septem alios dies, ad pullorum incrementum, minutissimo animali elargitur Deus. Omnes itaque, qui se mari committunt, id observant, eosque dies Alcionios vocant.

Plautus, *Aicionia nunc apud forum sunt*;
ubi de Justitio loquitur. Et in Pœnulo,

Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare est olim, cum ibi Alcedo pullos educit suos.

His autem avibus simillima est bona conscientia, quæ pari fasti- gio, eodemque vultu, inter amicos & hostes suos stat. Non secus ac in medio mari edita, ac altissimis defixa radicibus rupes, cu- jus summa fluctus ne attingunt quidem, infima sic verberant, non ut eam commoveant, sed ut ipsi frangantur. Narrant Poëtæ, O- lympi cacumen semper esse quietum, propterea, quod altius sit, quam ut eò vis ventorum, tempestatumque perveniat: sic etiam hæc est sublimior, & excelsior, quam ut istas iniquissimorum ho- minum calumnias sentiat. Socratis animum triginta Tyranni in- fringere non potuerunt. Papinianus interrito vultu à Tyranno, cæsus est, cujus securis nobis securitatem imprimere debet, pro justitia benè moriendi. Regulus luminibus in perpetuam vigili- am expansis, periculis undique imminentibus, catenis circumfre- mentibus, non abscondidit virtutem, sed magis magisque exe- ruit, suosque gemitus sub tortore devoravit,

Regium hoc ipsum putans
Adversa capere, quoque sit dubius magis,
Status, & cadentis imperî moles labet,
Hoc stare presso certius fortem gradu:
Haud est virile, terga Fortunæ dare.

Constituerunt, scilicet, hi viri, cum Antisthene, muros in animi sui sensibus, nullâ vi, nullis machinis expugnabiles. Habebant altum

altum illud gaudium, & ex alto veniens, quietem nimirum mentis, & conſcientiæ in tuto collocatæ; quæ non aliter ac Nepentes, ab Homero prædicata, addita poculis, omnem convivii triſtitiam diſcutit; ita omnem malorum ſollicitudinem illis abolebat. Et certe neceſſario ſequitur, Ubicunque pura mens eſt, ibi Deus eſt, ubicunque Deus eſt, ibi paradiſus, ibi cœlum, ibi fælicitas vera; ubi hæc eſt, ibi verum gaudium.

Hic murus aheneus eſto Horat.
Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.

Amor filiorum.

EMBLEMA L.

Cum videt insontes Pelicanus fervere pullos
Ignibus, ardentes insilit ipse rogos,
Et pius ad pulchram mavult contendere mortem,
Prolibus infœlix quàm superesse suis.
Non te sparsa pudet natorum sanguine mater
Ingenium brutis mitius esse feris?

COMMENTARIVS.

ORus Apollo in Sacris suis Sculpturis refert, Pelicanum, cum cæterarum avium more possit in editioribus locis ova reponere, id tamen non facere, sed potius defossâ terrâ,

terrâ, pullos ibi collocare. Quod ubi deprehenderent homines, locum illum arido bovis ſtercore circumlinunt, cui & ignem ſubjiciunt: Pelicanus autem conſpecto fumo, dum alis ſuis vult ignem extinguere, è contrario earum agitatione accendit, quo quum conflagrent ejus alæ, facile in ignem decidit, & ab aucupibus capitur. Quam ob cauſam, non conſentaneum exiſtimarunt Sacerdotes, eo veſci, cum omnino pro pullis in diſcrimen ſeſe conjiciat. Adde quod hæc avis centum & viginti diebus quibus in prolis educatione detinetur, nunquam ad prædam longius provolet, uni illi curæ aſſiduo intenta, ne pullos deſerat. Quod ſi nihil aliud quicquam ſuggeratur occurratve; quod iis in alimentum paret, ipſe ſuis femoribus, roſtro vellicatis ſanguinem ciet, quem pullis exugendum præbet. Monet nos hæc volucris, natos, qui pars noſtri & ſanguis ſunt, omni curâ fovere, ac diligere. Jubet hoc jus illud naturale, quod natura omnia animantia docuit: Inſt. Lib. 1. Tit. 2. §. 1. Quanta cura ac ſedulitate Ciconia pullos nutrit? Delphinus, conſpecto hoſtili piſce, prolem ſuam ingurgitat, deinde extrà periculi aleam poſitus, eam reddit ex alvo. Palumbes ſæviente frigore nidificans, & partum excludens, ſibi plumas haud gravatur evellere, ut parvuli mollius cubent, quo fit, ut ipſa ſæpè mater gelu contabeſcat. Omnia denique animalia pro ſuo partu ita propugnant, ut nullos impetus, nullos ictus reformident. At proh dolor, immane quantum ſæpè homines rationales, ab hac brutorum irrationalium natura degenerant? Dum ſua pignora relinquere non verentur, & in prædam canibus objicere non exhorrent? Dum ſua ipſius viſcera eviſcerant, dum naſcentium animas diabolicis ſuis medicamentis diſturbant? dum fructum hominis, qui in ſemine eſt, hominem denique ipſum perdunt? Hæc monſtra Ovid. ſic inſectatur;

Quæ prima inſtituit teneros avellere fœtus,
Militiâ fuerat digna perire ſuâ.
Si mors antiquis placuiſſet matribus olim,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitem creſcentibus uvis?
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluent matura ſuâ: ſine creſcere nata;
Eſt pretium parvæ non leve vita moræ.

Veſtra

Vestra quid effoditis subjectis viscera telis?
Et nondem natis dira venena datis?
Colchida dispersam puerorum sanguine culpant,
Atque sua cæsum matre queruntur Ityn;
Discite quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicitâ corpora vestra manu?
Hæc neque in Armenis Tigres fecêre latebris;
Perdere nec fœtus ausa Leæna suos.

Perdere? Immo pueros sæpe à matre relictos ipsæ Leænæ, Tigres, & Lupæ uberibus suis aluerunt; cujus rei testes sunt historiæ, cum Græcorum, tum etiam Romanorum; Nullum denique animantum genus est, quod non alat suos fœtus: & homines suos abjiciunt? Quid obsecro crudelius iis, qui prolem educationis tædio exponunt? An non in tales competere videtur Græcorum etymologia, qui μητὴρ dici putant à μὴ τηρεῖν, id est, à non servando? Reclamat certè in os ipsa Natura, quæ fœminis duos turgidos illos in pectore fonticulos dedit, sponte suâ post patrum fluentes, ut in lucem editos fœtus, delectabili illo succo alant. Monet & hoc terra, quæ ideo omnium parens dicitur, non quod gignat tantum, sed quod nutriat etiam ea, quæ genuit. Quia autem hæc naturæ Lex, à sceleratis hominibus aliquandò violatur, ideo jura civilia eam confirmarunt, vide L.5. Si quis à liberis. ff. de Agnoscendis Liberis, L. Si competenti judici, C. de Alend. Liberis.

Justa

Iuſta ultio.

EMBLEMA LI.

Vipera quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur:
Tarda licet Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

COMMENTARIUS.

DIximus Emblemate XLVII. Viperam coëuntem, maris caput, ori ſuo inſertum, amputare, quod nefas proles tandem ulciſcitur, dum, matris alvum perrodens, erumpit. Docet autem nos hoc Emblema differri, aliquando pœnom, non auferri, nec crimen quenquam in pectore geſtare, qui non idem Nemeſin tergo. Sequitur enim illa Dea ſilenter

& lento pede. Plutarchus in Problematis scribit, Tyriis fuisse morem, ut Deorum statuis vincula injicerent; quod Ænigma innuit, Deos ad scelerum ultionem lente quidem procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere, vel inopinato. Horatius,

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pæna claudo.

Lib. 1 Vall. Max. Lento quidem gradu ira divina ad vindictam procedit, sed tarditatem supplicii gravitate pænæ compensat. Vidit hoc Homerus, quamvis oculis captus, cum inquit,

Iliad. δ. *Quanquam non punit Iuppiter ilicò sontem,*
At faciet tamen, & luerit sua crimina magno.

Theocritus in Idyll. decimo,

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπιθύμεις. id est,
Invenit Deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Enimvero consueverunt Dii immortales quo gravius homines ex rerum commutatione doleant, quos pro sceleribus ulcisci volunt, his secundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere, ita tamen ut tandem τὸν ἀλιτρὸν inveniant;

Claud. ——— *Tolluntur in altum*
Vt lapsu graviore ruant.

Quod quanquam aliquando non, aut tardius fieri videatur, tamen non fit, & idcirco de eo non querendum est. Quis tragœdiam si Lips. in Const. spectet, indignetur, si Atreus ille, aut Thyestes in primo alterove actu sublimes per scænam, & elati paulisper incedant? Regnent, minentur, imperent, Scæna hæc mox sanguine diffluet, & volvuntur in eâ purpureæ aureæque vestes.

—— *Improba nunquam*
Spes lætata diu est.

Semper enim impii aut internè, aut externè puniuntur. Internè, quia pænam semper antè oculos versari putant, qui peccaverunt; eumque non in publico tribunali, sed in arcano pectoris sinu experiuntur. Hic eos insectantur furiæ, non ardentibus facibus, ut in fabulis est, sed angore conscientiæ;

—— *Habitant sub pectore manes*
Vltricesque Deæ

Et *Prima est hæc ultio, quod se*

Iudice

Judice nocens absolvitur improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urnâ

Verissimè Plato ἀκόλουθος τῆς ἀδικίας ἡ τιμωρία, id est, cognatum, immò innatum omni sceleri sceleris supplicium. Iussisti Domine (inquit Augustinus) & sic est, ut pœna sit omnis inordinatus animus. Quis autem eam solum punitionem censeat, quæ incurrit in oculos, quam corpusculum hoc subit? Non est; Externa ista omnia leviter nec in longum nos angunt. Ut gravius ægrotare judicantur, qui tabe aut marcore laborant, quàm qui inflammatione aliquâ, aut febri, & tamen hæc magis apparent: sic in graviore pœna improbi, qui lento illo passu ducuntur ad æternam illam mortem. Novi sunt Titii, jecur renascens semper suæ tortrici aliti suppeditant, quod ita feritur, ut sentiant se mori: O miserum qui huic judici traditur; qui toties moritur, & non moritur.

Lib. I. Confess.

Lip. in Const.

Sapiens in omnibus providus.

ENBLEMA LII.

Ingredior lentè, & prætensis cornibus omne
Exploro; Sapiens providet id quod agit.

COMMENTARIUS.

DOcemur hoc Emblemate in omnibus esse providi, & lentè festinare; quod innuit hæc Limax, quæ quamvis tarda sit, tamen ad optatam suam metam fœliciter sæpissimè pervenit. Veteres olim Delphinum anchoram complectentem depingebant, quo hieroglyphico significabant in consultando moram, in conficiendo celeritatem oportere dominari, alterumque altero debere temparari, quò videlicet ejusmodi quidam animi habitus existat, qualem Plato conflari

flari putat, ex Musicâ Gymnasticâque, si pariter exerceantur. Sciebant scilicet divini viri illud Sophoclis verissimum,

Periculosam esse praeproperam sapientiam, — In Oedip. Tyranno.

Et eum qui plus satis festinat initio, seriùs ad finem pervenire. Canis dum nimium properat, cœcos ejicit catulos. Prudenter itaque Terentius,

Vide ne nimium calidum hoc sit modo.

Porrò quam singularis virtus sit temperata illa maturitas, probavit cunctator ille Fabius, qui Romanam cunctanda restituit rem. Doctus ni fallor illud Mimi; Diu, scilicet, apparandum esse bellum, ut vincas celerius Ammianus de Constantino: Hinc & deinde nec itinera, nec flumina transiri posse, sinè præsidiis putans, erat providus, & cunctator, quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre solet exercitibus & salutem. Et Pallas Iliad. α. à tergo adstat Achilli, jamque manum admoventem gladio coërcet; docens violentos illos animi motus comprimendos esse, alioqui talis festinationis comites esse errorem & pœnitentiam. Testatur hoc Græcus ille versiculus;

προπέτεια πολλοῖς ἐςιν αἰτία κακῶν, id est,

Multis malorum est causa præcipitantia. Scivit hoc versipellis ille Ulysses, eum contra Ajacem hæc efferret,

— Tibi dextera bello — Metamorph. Lib. 13.
Vtilis, ingenium est quod eget moderamine nostro,
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est,
Tu pugnare potes, pugnandi tempore mecum
Eligit Atrides, tu tantum corpore prodes,
Nos animo;

Seneca; Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, præsentia ordina, futura prævide. Ergo, ut dicitur, omnia pedetentim perficienda sunt. Terentius in Phormione;

Dii bene vortant quod agis, pedetentim tamen.

Quoniam (ut Plautus in Persa)

Si quam rem accures sobrie ac frugaliter,
Solet illa recte sub manu succedere, atque ædepol
Fermè ut quisque rem accurrat suam, sic ei procedit.

In Adulatores.

EMBLEMA LIII.

Dum mentitur avem, dum Vespertilio murem,
Mustelas geminas callida ludificat:
Doctus Adulator pro vento carbasa vertens,
Temporibus servit sedulus usque suis.

Plin. lib. 10. cap. 61.

VEspertilio tale est animal, quod an avis, an mus sit, non abs re dubites; Sola enim volucrum parit, eique uni membraceæ sunt pinnæ; eadem sola lacte nutrit pullos, ubera iis admovens. Hoc animal cum tale sit, Mustelas, domesticis animalibus, iisque alitibus infestissimæ sunt, & ad internecionum usque persequuntur, ludit, dum nunc avis,

aviſ, nunc mus videtur. Qua de causâ Pierius in hieroglyphicis ſuis refert, Ægyptios eam ſolere adulatori æquiparare, qui, quemadmodum aqua præterfluens nullo certo colore eſt, ſed ſemper colorem ſubjecti ſoli refert: ita etiam ſui diſſimilis eſt, pro re nata ſeſe adaptans. Gubernatores navium pro vento ſinus ſuos obliquant: Itidem ab adulatoribus fit,

Vtcunque in alto ventus eſt, exin velum vortitur.

Horum ingenia ita deſcribit Terent.

Eſt genus hominum qui eſſe primos ſeſe omnium rerum volunt,
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego non paro me ut arrideant,
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul,
Quicquid dicunt laudo, id rurſum ſi negant, laudo id quoque,
Negat quis? nego, ait, ajo:
Poſtremò imperavi egomet mihi
Omnia aſſentari: is quæſtus nunc eſt multò uberrimus.

Hæc homines incertiſſimi, quos bonæ mentis pœnitet, faciunt, ut caput unctius referant, ut emungant argento heros.

Cum (enim) *odor culinæ dimiſſis pedibus in cœlum evolat,* Plaut.
Paraſiti oculis venaturam faciunt, atque aucupium naſo ſuo,
Semperque eis decempes umbra eſt gratiſſima.

Idem in Captivis duobus,

Cum res (verò) *prolatæ ſunt, cum rus homines eunt,*
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus,
Quaſi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco vivunt, ros ſi non cadit;
Itidem paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

De horum arte ſic Seneca Epiſt. XLV. Adulatio quam ſimilis eſt amicitiæ? non imitatur tantum illam, verum etiam vincit, & præterit; apertis & propitiis auribus recipitur; in præcordia ima deſcendit; eo ipſo gratioſa, quo lædit; Unde eorum ſermonem non temere quidam τύραννον τῶν φρενῶν appellavit. Bias interogatus quod eſſet animal omnium maxime noxium: Si de feris, inquit, percunctaris, Tyrannus; ſi de mitibus, adulator. Conſtantinus Imperator aſſentatores, tineas, ſoriceſq; imperii nuncupabat; quos ſi Prin-

Principes ſuâ aulâ ejicerent, næ illi Augiæ ſtabulum purgarent & cum Hercule monſtrorum domitores dici poſſent. Satius eſſe dicebat Antiſthenes ἐις κόρακας ἢ κόλακας, id eſt, in corvos quàm adulatores incidere; nam corvi non comedunt niſi mortuos, adulatores adhuc viventes excoriant. Quare ille apud Homeru m ſic ait: Exoſus ille mihi velut inferni portæ, qui aliud quidem occultum habet in mentibus, aliud verò ore profert; *Iliad.1.*

Qui compoſita dicta pectore evolvit ſuo,
Quæ cum componas, dicta factis diſcrepant.

Perſii adhortatione hæc concludo,

Vos O patricius ſanguis, quos vivere par eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.

Et ibidem

—— Examenque improbum in illâ
Caſtiges trutinâ. Nec te quæſiveris extrâ.

Exi-

Exitus acta probat.

EMBLEMA LIV.

Diſtento petulans lac quod dedit ubere Capra,
Calcibus invertens mulctra refundit humi:
Sunt ſimiles Capræ, qui turpi crimine vitæ
Poſtmodò denigrant quæ benè cœpta prius.

COMMENTARIVS.

SI extremus ille actus in fabulis poſcit palmam, & honorificum illud Plaudere meretur, certè vitæ in honore peractæ hoc debetur quàm maximè; ſi ſcilicet in fine, qui (ſecundum Sacras literas) coronatur, non inclinet, ſed æquabili curſu ad candidam illam metam decurrat. Paucis verò raro cœli favore hoc conceſſum eſt, niſi

— *Quos æquus amavit*
Iuppiter, aut ardens evexit ad æthera Virtus.

Multorum quidem fervida vota ad laudem & gloriam, ad consulares fasces pleno gradu contendunt; hæc autem ubi adepti sunt, egregius ille impetus detepescit, naturam ac virtutem securi dediscunt, nec debitum sibi gloriæ præmium ulterius exspectant. Qui certè non aliter mihi facere videntur, quàm qui ex alto aliquo puteo aquam hauriunt, ubi magno molimine situlam propè ad os putei evexerunt, si paulum modò funem laxaverint, it situla, & deorsum concitatissimo lapsu provolvitur, sic illis de anteactâ vitâ plurimum remittentibus, pessum it quicquid adepti erant,

Longique perit labor irritus anni.

Hujus autem rei duas statuo causas; Primam, ingenium humanum, quod à labore proclive est ad otium; Secundam, Honorem & potentiam, quæ sæpè impotentiam creant, & à veteri illâ viâ & vitâ seducunt. Sicut cœli inferiores à supero illo abripiuntur, & quamquam contranitentes tamen obsecundant: sic infirmitas humana plerumque ab istis. Privatis hominibus omissis, publicos tantum in medium adducam. Testis in re Romanâ Nero, qui hoc Trajani elogium de sese meruit; Omnes etiam optimos Principes, longè à quinquennio Neronis abesse: hic ut magnus initio Princeps, ita magnum posteà monstrum fuit; dum matricida, fratricida, cinœdus, citharædus, auriga, histrio, & incendiarius, imperium Romanum miseris modis divexaret. Quid Lucullus? egregius hercle imperator, & quo meliores haud multos invenias, tamen deliciis & luxu universum decus & nominis sui lumen extinxit; ita ut non hominem, sed divitias peccasse dicas. Huic annumerari potest Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentissimus, ad extremum jam senex, in Hispaniâ Consul, fœdis indulsit voluptatibus, taleque morum passus est deliquium, ut siquis omnem vitam ejus, cum attentiore comparatione apud animum perpendere velit, duos in uno homine Metellos fuisse crediderit, eximium adolescentem, & senem turpissimum. Tantæ scilicet virtutis est, cum fœlicitate luctari; tantæ fœlicitatis à fœlicitate non vinci.

Justè

Juſtè fiunt quæ à Deo.

EMBLEMA LV.

Cur Iovis adſeſtrix Themis eſt? quod juſta putandæ
Quæ Divina Dei mens rata cunque velit.

COMMENTARIVS.

VEteres ideò Jovi Themin aſſidere volebant, quod, quicquid faceret, id eum juſte facere crederent. Fuerunt tamen quidam, qui aut Deos nullos eſſe aſſerebant, aut de juſtitiâ eorum dubitabant;& ſic quos non capiebant, carpebant: cum ſcilicet malis benè,bonis autem malè eſſe ſæpiſſimè animadverterent. Tragicus

Τολμῶ κατειπεῖν, μή ποτ᾽ οὐκ εἰσί θεοί
κακοὶ γὰρ εὐτυχοῦντες ἐκπλήττουσί με.

id eſt; *Audeo profari, ſunt ne, vel regnant Dei?*

Namque improborum me attonat fœlicitas.

Lucianus, ἐστὶ τίς θεὸς, ἢ ἀδράστεια ἢ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ? Et Timon apud eundem, ad Jovem; Quid enim faciat? ubi tu perinde ac ſub mandragorâ ſtertis, qui neque pejerantes exaudias, neque eorum, qui flagitia committunt, reſpectum geras? Diogenes Cynicus etiam dixit, Harpalum, qui temporibus illis prædo fœlix habebatur, contra Deos teſtimonium dicere, quòd in illâ Fortunâ tam diu viveret. Claudianus quoque hîc graviter dubitat;

In Ruffinum.

Sæpe mihi dubiam traxit ſententia mentem
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu;
Nam quum diſpoſiti quæſiſſem fœdera mundi
Præſcriptoſque maris fines, annique meatus,
Et lucis noctiſque vices, tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei.

Addit,

Sed cum res hominum tantâ caligine volvi
Aſpicerem, lætoſque diu florere nocentes,
Vexarique pios, rurſus labefacta cadebat
Relligio:

Tandem tamen ad ſaniorem mentem redit, cum inquit,

Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Abſolvitque Deos; Iam non ad culmina rerum
Injuſtos creviſſe queror; tolluntur in altum
Vt lapſu graviore ruant.

Boëtius etiam hoc proponit Lib. I. Metro V. ſed huic etiam Philoſophia conſolatrix aptiſſimè reſpondet Lib. I. Proſa VI. & Lib. IV. Proſa II. Homines ſcilicet rerum fines ignorare, ideoque ſceleſtos & nefarios, potentes fœliceſque arbitrari, cum contrà, ſi perſonata illa fœlicitas detegatur, infœliciſſimi apparerent. Undique enim terror & minæ illos circumfremunt, ubique ſuos manes patiuntur,

Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Videntur quidem laſcivire, videntur gaudere, ſed videntur tantum; idque ad tempus; Deum enim ultrix neceſſitas ſemper & ubique comitatur, eorum, qui à ſacra Lege diſceſſerunt, vindex futura. Quam vindictam, quia meruerunt, ſemper expectant. Alteram dubitationem, quare ſcilicet boni ſeverius ſæpè habeantur,

tur, optimè tollet Seneca, qui sic ait; Inter bonos viros & Deum amicitia est, conciliante virtute;amicitiam dico? immò etiam necessitudo & similitudo, quoniam quidem bonus, ipso tempore à Deo tantum differt. Discipulus ejus,æmulatorque ac vera progenies est, quam parens ille magnificus,virtutum non lenis exactor, sicuti severi patres, durius educat. Itaque cum bonos viros exerceri,malos lascivire vides, cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ illos disciplina tristiori contineri, horum ali audaciam. In eundem sensum sic Lactantius Lib.v. Cap.XXIII. Deus homines pro liberis habet, sed corruptos ac vitiosos luxuriosè ac delicatè patitur vivere,quia non putat emendatione suâ dignos. Ideoque temporalia bona, non solum bonis dat, ne putent mali propter ea Deum colendum. Rursus si malis solis auferrentur, ea sola putaretur esse pœna. Homerus, Lib.Cur bon. viris mala fiant.

Iuppiter emetitur opes mortalibus, ipsi
Sic visum ut fuerit cuicumque bonove malove.

Fingamus itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis,vos quibus recta placuerunt? Aliis bona falsa circumdedi, auro illos, argento & ebore ornavi; Intus boni nihil est. Vestra sola solida & sincera est fœlicitas. Jam ad malorum pœnam quod attinet, non illos præterit, sed differt, at cum fœnore soluturos. Quia nemo unquam supremo huic creditori decoquit: Atque hæc de Deo summè justo. Quoniam autem, de eo etiam vera dicere periculosum est, terram legimus, similes aquaticæ testudini, quæ dum fretum tranare cupit, stupore cogitatus obsidetur. Euclides olim interrogatus multa de Diis, percommodè respondit: Cæterea qnidem nescio illud scio,quod odêre curiosos. Itaque definimus,certi si non statim, tandem tamen molere Deorum molas.

Animus nobilitat.

EMBLEMA LVI.

Parvus in aſtrigeram Scarabæus ſubvolat æthram,
Nec timet armigero bella movere Iovis,
Nam quod iniqua illi robur Natura negavit,
Hoc animi ſupplet nobilitate ſui:
Surgite degeneres, quid adhuc terreſtria cordi?
Surgite, voſque animis eſſe putate Deos.
Spernit humum, longèque ſupra mortalia tendens,
Se modò ſubmittit mens generoſa Deo.

COM-

COMMENTARIUS.

SCarabæus animal eſt ex inſectorum genere; Græci κάνθαρον dicunt: Naſcitur ex incrementis animantium, aſpectu tetrum eſt, odore tetrius, ſonitu teterrimum. Huic animalculo tantum eſt audaciæ, tam heroica mentis vis, ut non dubitaverit, cum ave multo pugnaciſſimâ, Aquilâ ſcilicet, bellum ſuſcipere, ipſamque Homericam muſcam vincere. Cum enim aliquandò Scrabæus, ab Aquilâ gravi injuriâ eſſet affectus, omnes artes doloſque in pectus advocavit. Cum itaque bis terve Aquilæ ova è nido deturbaſſet, aquila in ſinu Jovis ova ſua repoſuit, cumque necdum iræ Scarabæi ſatisfactum eſſet, ad ipſam Jovis arçem invictus ſubvolat. Paſtillum in hunc uſum è ſtercoribus paratum, in ſinum illius demittit. Juppiter ut eſt ſordium inſolens, quippe in puriſſimâ mundi parte habitans, dum offenſus teterrimo odore, fimum è ſinu ſtudet excutere, aquilæ ova dejicit imprudens, quæ ex alto delapſa perierunt. Monemur autem hâc fabulâ duo: Imprimis nullam hoſtem, quamvis viliſſimum, contemnendum eſſe, nam & Leo minutarum avium cibus fit, &

Parva necat morſu ſpacioſum vipera taurum.

Sic Sartorius parvis initiis crevit, & cum anteà ſperneretur, poſteà à Metello, & Cn. Pompejo vix ſuperari potuit. Spartacus Romanum imperium conquaſſavit. Viriatius ex paſtore tandem dux factus, Luſitaniam occupavit. Nemo denique facilius opprimitur, quàm qui nihil timet; & frequentiſſimum initium calamitatis eſt ſecuritas. Alterum eſt quod Scarabæus nos monet; Neminem quamvis viliſſimis parentibus procreatum deſperare debere, ſed potius ſummâ vi, ad pulcherrima quæque contendere; patet enim omnibus honoris & gloriæ campus: ex hoc quiſque quod cupit petat, & aſſecutus ſibi debeat. Neminem, facillima Diva, Virtus rejicit. Et omnes, ſi ad primam originem revocentur, à Diis ſunt. Plato ait; Nullum Regem non ex ſervis eſſe oriundum, nullum non ſervum ex regibus omnia iſta longa varietas miſcet. Erigamus itaque animos, & quicquid in medio ſordidi jacet, tranſiliamus, expectat nos in ſummo magna nobilitas. Audi Poëtam, (Vell. Paterc.) (Senecæ locus.)

— *Exſurge, & te quoque dignum*
Finge Deo.

Sobrie-

Sobrietate Venus ſuperatur.

EMBLEMA LVII.

Vipera jejunis hominum conſperſa ſalivis
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides:
Sic laſciva Caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & Mentis ſub juga colla dabit.

COMMENTARIUS.

Vipera ſalivâ jejuni hominis in fauces, & ad interiora penetrante, occiditur; Teſtes Plinius, Galenus περὶ ἀντιδότων tertio, Alexander Aphrodiſius, Pierius in Serpente, & Lucret. Libro 4. de Natur. rerum: Lib.28. Cap.4.

Eſt itaque ut ſerpens hominis contacta ſalivis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.

Nec

Nec ſecus recalcitroſum illud jumentum Caro, quod durius & jejunijs exceptum, domino ſuo & Rectori paret, mollius tractatum, plurimum ei exhibet negotii, (ut Virg. inquit)

Non audit habenas.

Idcirco nihil poteſt eſſe efficacius ad domandum illud, modico jejunio, cujus vi vitia carnis extinguenda ſunt, non ipſa caro. Hujus obſervantia appropinquamus Deo, & reſiſtentes Diabolo, vitia blanda ſuperamus. Semper enim virtuti cibus jejunium fuit. Hinc procedunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluntates, quibus carnis appetitus enecantur, Spiritus vigor renovatur. Audi Auguſtinum; Jejunium purgat mentem, ſublevat ſenſum, carnem Spiritui ſubjicit, nebulas cordis diſpargit, libidinum ardores extinguit; caſtitatis verò lumen accendit. Adde quòd

Parcis victibus impedita corda Prud.
Infuſum melius Deum recepten.

Contrà nihil ſic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, ſicut immodicus cibus potuſque, ſeminaria certiſſima voluptatis. Ait enim non falſus vates

Vt vino eſt accenſa Venus.

Admonere ſolet Socrates, quod apud alios diceretur edere, aut convivari, id apud Athenienſis dici εὐωχεῖσθαι; quâ voce dicebat nos admoneri, eo temperamento ſumendum cibum, ut nec corpus, nec animus prægravetur. Dicebat etiam multos in hoc vivere, ut ederent, biberentque, quibus (ſecundum Satyricum)

ὠχὴ cibus & addito εὐ, ne ſacrina juſto gravior imponeretur corpori.

In ſolo vivendi cauſa palato eſt;

qui, ut Mathematici omnia centro ac ſpatio, ita omnem voluptatem ventre circumſcribunt; ſe autem ob id edere & bibere dicebat, ut viveret; quòd his rebus non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uteretur. Sed plerumque cum ſalutis cauſæ ſint, edere & bibere, adjungit ſe tanquam pediſſequa; periculoſa quædam jucunditas, quæ ſub neceſſitatis cauſa ſic latitat ut vix eam, niſi perfectus quiſque, diſcernat. Nam dum ſolum debitum neceſſitas petit, voluptas explere deſiderium flagitat, & hoc gula ſecurius in præceps ruit, quò ſub honeſtiore pallio ſeſe collegit. Hinc luxuries

Quæ ſibi totos Iuvenal. Satyr. 2.
Ponit apros, animal propter convivia natum,

quæ lixa, coxa, & bis terve condita ſibi apparat, quæ tantas ſtruices concinnat patinarias, cum tamen natura paucis ſit contenta, &

perinde ſi quid accipiat venter, perditurus quicquid acceperit. Ab his autem quid exſpectes præter mollitiem & libidines? Vegetius inquit; Corpus aſſuetum tunicæ, loricæ onus non ſuſtinet, caput opertum linteo, galeam recuſat, mollem otio manum durus exaſperat capulus: ſic etiam corpus cibo potuque ſuffertum, pias reſpuit meditationes, pœnitentiæ duritiem, & ſeveritatem non ſuſtinet. Maximas denique Virtutes jacere neceſſe eſt Voluptate dominante.

Aſti-

Abſtinendum à potentioribus.

EMBLEMA LVIII.

Conqueritur Sonipes longæ de pondere caudæ,
Vtque levet quemvis voce precante rogat,
Dum rudis hanc tollit, ferratis calcibus ictus
Concidit, & pretium triſte laboris habet.
In magnis non tuta fides, præluſtria vites,
Vive tibi, & paribus jungere te ſtudeas:
Nam miſerum eſt tali ſocio ſe jungere, de quo,
Si noceat, nunquam ſit tibi poſſe queri.

COMMENTARIUS.

QUàm lubricum, quantiſque caſibus obnoxium ſit, cum magnis benè verſari, hoc Emblemate adumbratur. Ad quod interpretandum, paucula hæc quæ adferam virorum magnorum exempla dictaq; non minimũ facient. Expertus eſt hoc illuſtre illud Britanniæ lumen Thomas Morus, qui dum Regis Henrici octavi, in repudiandâ uxore, fœmina (ut fertur) innocentiſſima, conſilio ſubſcribere nollet, illud canitie venerandum caput ſecuri ſubmittere coactus fuit. Ita ut cum Arato dicere potuerit; O Cephale, hæc ſunt præmia regalis amicitiæ. Magno etiam ſtetit hæc Hermeæ, qui auctoritate plurimum in aula apud Antiochum valens, tandem in oculis Regis, ipſo eo probante interemptus eſt. Quid de Sejano dicam? qui in tam flagranti gratia apud Tiberium fuit, ut pro Collega (ſi Tacito credimus) in imperio habitus ſit, tandem tamen hoc reportavit, ut ultimo capitis ſupplicio plecteretur. Illudque Plutarchi verum eſſe comprobavit, nimirum ut Arithmeticorum calculi aliquandò valent multis millibus, aliquandò nihil: ſic Regum amicos aliquandò quidvis poſſe, rurſus mutata in faſtidium gratia, nihil. Enimverò ille eſt Magnatum talium animus, omnia ſibi ignoſcit, potentiam ſuam licentia metitur, parvo temporis intervallo homines in exelſo faſtigio collocat, & eoſdem rurſus ad extremam miſeriã redigit. Quemadmodũ in vulnere prius apparet ſanguis, quàm plaga, & quemadmodum prius emicat fulgur, quam tonitrus audiatur: ita apud Principes prius erumpit condemnatio, quàm probatio; & periit delatus, priuſquam coarguatur; ita ut meritò dubites, periculoſiorne ſit charitas eorum, an odium; propè par malum, niſi quòd odiũ fugat amor ille ſimulatus & fucatus detinet. Lucianus his ſequentibus coloribus Aulam potentum depingit; Nempe, Veſtibulum ſublime, & inauratum, abruptum, lubricum ita at plerumque, qui ſe ad ſummum perveniſſe putant, præcipites cervice fracta dejiciantur. Intus opulentiæ, oſtentatio, ſpes fallax, ambitio, æmulatio, invidia, detrectatio, fumi, adulatorum multæ manus, pauca corda, crapula, luxus, corruptiones, avaritia, eaque omnia ſpecioſis fucis teguntur. Denique ut paucis dicam, Aulica vita, ſplendida miſeria. Hæc cum ita ſeſe habeant, benè me hercules ſibi proſpiciunt, qui procul à turbida

Vide Paul Iovium in Elogiis viror doctor.

Polyb. lib. 7.

Polyb.

aula

aula fugientes, & ut Diogenes dicebat, Πόῤῥω διός τε ϗ κεραυνοῦ· id eſt, procul à Iove & à fulmine, intrà pelliculam ſua ſeſe continent; illud Adagium altè animo ſuo imprimentes, λάθε βιώσας· quod Horatius ſic expreſſit,

Audi etiam querentum Senecam in Octavia,

Nec vixit malè qui vivensmorienſque fefellit.

Monet & hoc Ovidius, ſed nimia credulitate, quæ ab Apulejo deceptionum mater dicitur, illuſus. Hæc autem ejus verba ſunt ad Amicum Eleg. 4. Triſt. Lib. 3.

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Vive tibi, & longè nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sævum præluſtri fulmen ab arce venit,
&c.

Et paulò poſt,

Vive ſine invidiâ, molleſque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares.

Plautus in Euclione,

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te eſſe hominem divitem,
Faſtuoſum, me item eſſe hominem pauperum pauperrimum,
Nunc ſi filiam locaßim meam tibi, in mentem venit
Te bovem eſſe, & me eſſe aſellum, ubi tecum conjunctus ſiem.
Vbi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego aſinus in luto,
Tu me bos magis haud reſpicias, notus quaſi nunquam ſiem,
Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat,
Neutribi habeam ſtabile ſtabulum, ſi quid divortii fuat;
Aſini me mordicus ſcindant, boves incurſent cornibus,
Hoc magnum eſt periculum ab aſinis ab boves tranſcendere.

Audi etiam querentem Senecam in Octavia,

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, ſorte contentum meâ
Altè extuliſti? gravius ut ruerem editâ.
Receptus arce, totque proſpicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus inter Corſici rupes maris,
Vbi liber animus, & ſui juris, mihi
Semper vacabat ſtudia recolenti mea.

Hæc divinum illum virum pronunciaſſe auguror cum jam aulicis fluctibus immerſus, aureiſque compedibus impeditus, inſtante & ur-

urgente Nerone, se sibi vindicare non posset. Nimirum ut Indicæ Testudines, meridiano tempore blandiente, gaudent totæ dorso per tranquilla fluitare, donec oblitis sui, Solis calore siccetur cortex, ita ut mergi nequeant, & sic oportunæ venantium prædæ fiant; ita etiam Aulici, in splendidam illam miseriam se conjiciunt, unde posteà se expedire nequeunt. sed perpetuò Protei esse coguntur; hæcque summa eorum est disciplina, observare tempora, ne quid intempestivius geratur, eaque non a bastris, cœlis, aut ephemeridibus captant, sed à vino, à prandio, à venatione, ab accubitu, dum exhilaratus est Princaps,

Et quos alios aditus & tempore norunt.

Tum adsunt alloquuntur, adblandiantur, & arrident; sequentes illud Aristotelis, ad Calisthenem, consilium, hortantis, ut cum Rege aut nunquam, aut jucudissimè loqueretur. Si injuriæ eis inferantur, patienter ferre debent, ut quondam ille Senex, qui interrogatus, quomodò, rem in Aulâ ratissimam, Senectutem consecutus esset; respondet; Injurias ferendo, & gratias agendo. O miseram illam & tædiosam vitam, immò ut verius dicam, vitam non vitam. A naturâ libertate donati sunt, & ipse sese in voluntariam illam servitutem conjiciunt. Quod olim exprobavit Diogenes Aristoteli; dicens; Tu qui relicta Academiâ te aulis addixisti, cænas quandò Alexandro libet, at ego, quando Diogeni. Vindica itaque, vindica te in auream illam Libertatem, aut si eo loco res tuæ sint, ut ab aula divelli nequeas, salutariter hoc, ex sententia Alexandri Magni observabis; Nimirum ut in negotiis regalibus tanquam cum igne agas, à quo non abimus, ut illius, calore foveri nequeamus, neque ita appropinquamus, ut illius incendio conflagremus. Per me autem,

Stet quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies;
Obscuro positus loco
Leni perfruar ocio.

Sibi

Sibi ſoli canere odioſum eſt.

EMBLEMA. LIX.

Dum ſibi concentus Aſpendius edit, ubique
Spernitur, & populo diſplicet iſte ſonus:
Omnibus inſervire decet; Prudentia vera eſt
Publica privatis præpoſuiſſe bonis.

COMMENTARIUS.

QUi privati commodi impendiò ſtudioſi ſunt, ac ferè quicquid rerum agunt, id omne ad domeſticam referunt utilitatem, ii proverbio, intus canere, & à Græcis, Ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, id eſt, Aſpendii cithariſtæ dicuntur. Quemadmodum enim hi tacita, levique modulatione, ſiniſtrâ contractis chordis, cantilenam peragebant, ita ut vox ad cithara- Eraſ. Chil. 2. Cent. 1.

ræ

rædum dumtaxat, aut proximum perveniret: ſic hi homines ſibi tantum nati domi ſuæ delitent, ac in occulto virtutem ſuam perdunt, in angulo & umbrâ culicis paſſus (ut ille dicebat) metientes: immemores illius Platonicæ ſententiæ; quæ aſſerit non ſolum nos nobis natos eſſe, ſed ortus noſtri partem patriam, partem amicos ſibi vindicare. Et certè quæ ſocietas pulchrior, quo gravior, quàm quæ cum patriæ noſtræ Repub. eſt. Nobiliſſimi civis eſt (inquit Caſſiodorus) patriæ ſuæ augmenta cogitare. Olim apud Antiquos qui Curiæ limen intrabant, abjectâ privatâ caritate, publicam induebant: neglectis privatis commodis, publicis ſtudebant. Teſtatur hoc Horatius Lib. 2. Ode XV. ubi primò queritur de temporis ſui luxuriâ; cum inquit,

Lib. 3. Epiſt. 10.
Val. Max.

Iam pauca aratro jugera regia
Moles relinquent, undique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu, platanuſque celebs
Evincit ulmos.

Et paulò poſt antiquos mores citans, ait

——— Non ita Romuli
Præſcriptum, & intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque normâ,
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton,
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
Sumptu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

Hæc paulatim fatis in pejus lapſa ſunt, cœperuntque quidam Rempub. quæſtui, & pro aurea meſſe habere, non ſecus ac quondam Stratocles & Dromoclidas tribunal ſuum. Quod (ut Cicero inquit) non modo turpe, ſed ſceleratum & nefarium. Cum è contrario nihil in rebus humanis præſtantius, nihil in præclarius ſit, quàm benè de patriâ ſuâ mereri. E publicis functionibus non locupletiores, ſed laudatiores debemus diſcedere. In hoc demum verum & ſolidum decus poſitum eſt. Ideò tota mente in cura ea, cogitationeque perſiſtendum eſt. Videmus ut

illa

illa quæ ſupra nos ſunt ſidera, ætherem ſuum illuſtrent, pro radiis unaquæque ſuis: Terreſtris quidam æther Reſpublica eſt, in quo tanquam ſidera defixit nos homines Natura; exequamur munus noſtrum, ſpargamus lumen, & irradiemus quiſque pro fulgore noſtro, indubitatè ſcientes, omnibus qui patriam conſervaverint, adjuverint, auxerint, certum eſſe in cœlo ac definitum locum, ubi beati ſempiterno ævo fruantur. Nihil enim Deo gratius, jucundiuſque in terris eſt, quàm quod homines ipſius progenies parentis, quo ad ejus fieri poſſit, imitentur virtutem, atque probitatem, & derivatâ ad ſe parte aliquâ illius æternæ legis, ac gubernandæ Reip. rationis ac providentiæ, conſilia ſibi & conventus inſtituant, coagmentent, ac vinculo illo Juſtitiæ copulent. Porrò non is ſolum Reipub. præeſt qui candidatos extrahit, qui tuetur reos, & de pace belloque cenſet, ſed etiam ille, qui juventutem à lineis aberrantem exhortatur; quales ſunt Philoſophi, qui in bonorum præceptorum inopiâ, virtutem ingerunt, qui ad avaritiam, aut luxuriem ruentes, retrahunt. Hi etſi domi morentur, in privato tamen publicum negotium gerunt. Quis Zenonem & Chryſippum minora egiſſe dicat, quā ſi duxiſſent exercitus, geſſiſſent honores, leges tuliſſent, quas non uni civitati, ſed toto humano generi tulerunt? Nihil ergò eſt, quare tale otium non conveniat bono viro, per quod futura ſæcula ordinet, nec apud paucos concionetur, ſed apud omnes omnium gentium homines, quique ſunt, quique erunt. Dicebat Pythagoras vitam humanam eſſe ſimilem Panegyri, hoc eſt, ſolemni hominum conventui: ad quem alii conveniunt certaturi, alii negotiaturi, nonnulli ſpectatores modo futuri; ac cæteros quidem eſſe ſollicitos omnes, ſolum ſpectatorem ſecurum frui celebritate: hunc ſpectatorem ajebat eſſe Philoſophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiiſſet, quam ut naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur, ac emendaret.

Cic. in Somn. Scip.

Seneca de vit. beata

Sis memor utriusque fortunæ.

EMBLEMA LX.

Ecce triumphali Capitolia celsa petentem
Axe Ducem, ut reddat vota precesque Iovi;
Præcedit captiva cohors victique Tyranni
Victor, & audaces aureus urget equos,
Hunc aliquis sequitur qui tintinnabula pulsans,
Admonet à lætis rebus abesse fidem.
Fortunam reverenter habe; nam vitrea tota est,
Cumque nihil statuis firmius esse, ruit.

COM-

COMMENTARIUS.

Romani Imperatores, si quando de victis hostibus triumpharent, Capitolium eburneo curru intrabant, hunc præcedebant captivi pedibus constrictis, ipsi autem currui adhærebat flagellum, & à latere aliquis sequebatur cum tintinnabulo, admonens ipsum Imperatorem utriusque Fortunæ. Sciebant scilicet homines sapientissimi, facilius adversas res ferri moderatè, quam secundas prudenter. Illæ enim ob metum futuri sollicitos reddunt, hæ ob præteritam fœlicitatem, impellunt ad rerum omnium contemptum.

Virgil. *Nescia mens hominum Fati, sortisque futuræ,*
Et servare modum rebus sublata secundis.

Hinc disputat Boëtius Lib.2. Pros.8. quæ fortuna præferenda sit. Hæc autem ejus sunt verba; Etenim plus reor hominibus adversam, quàm prosperam prodesse Fortunam; Illa enim specie fœlicitatis cum videtur blanda, mentitur; hæc semper vera est, cum se instabilem mutatione demonstrat. Illa fallit, hæc instruit. Illa specie bonorum mendacium, fruentium mentes ligat, hæc cognitione fragilis fœlicitatis, absolvit: Itaque illam videas ventosam, suique semper ignaram, hanc sobriam, succinctamque, ac ipsius adversitatis exercitatione prudentem. Et certè, quotocuique obtigit, prosperâ fœlicitate uti, & sapere? Raro cum Fortunâ bonâ, mens quoque bono homini data est.

Centum doctûm hominum consilia hæc una devincit Dea. Plaut.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis, Ovid.
Nec facilè est æquâ commoda mente pati.

Prudenter itaque Horatius Europam monet,

—Benè ferre magnam
Disce Fortunam.

Tunc consilia salutaria advocanda sunt, cum nobis alludit vitæ prosperitas; & ut Terentius docet,

Omnes cum secundæ res sunt; tum maximè In Phorm.
Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant.

Fecit hoc Philippus Macedo, cui cum nuncium esset allatum, multas res fœliciter & prospere gestas esse, (nam eodem tempore Tethrippo vicerat in Olympiis, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fœtum erat enixa)

porrectis in cœlum manibus; O Fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, levi quopiam malo me affice. Epaminondas, cum alias solitus esset uncto corpore, hilarique vultu, prodire in publicum, postride ejus diei, quo fæliciter pugnatum esset in Leuctris, processit squallidus ac summissus; Amicis autem sciscitantibus ecquid ei molesti evenisset; Nihil inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse, ejus gaudii intemperantiam hodie castigo. Vir cordatissimus suspectam habebat nimiam Fortunæ indulgentiam, cujus ingenium esse sciebat, ut quibus exitium molitur, his prius novâ rerum prosperitate blandiatur. Idcirco

Seneca. *Quo Fortuna altius*
Evexit, ac levavit humanas opes
Hoc se magis supprimere sapientem decet.

Quia (ut Menander inquit) εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι, id est, facile cadunt splendidæ Fortunæ. Adstipulatur Plautinus ille,

In Captivis. *Fortuna humana fingit, arctatque ut lubet,*
Me qui liber fueram servum fecit, ex summo infimum,
Qui imperare insueveram, alterius imperio obsequor.

Suum

Suum cuique pulchrum.

EMBLEMA LXI.

En ut Simia parvulos catellos
Præfert omnibus, omniumque formas
Deridet, neque si videt misella
Nudam podice, clunibusque calvam:
Nævos alterius videmus omnes
Lynceis oculis, suosque talpa
Quisque præterit, & videre non vult
Quid in tergore Manticæ geratur.

COMMENTARIUS.

DE Simiis hæc Plinius Lib. 8. Cap. 53. Simiarum quoque genera hominis figuræ proxima. Caudis inter se distinguuntur. Mirâ solertiâ visco eas inungi, laqueisque calceari, imitatione venantium tradunt. Huic generi præcipua ergà fœtum est affectio: Gestant catulos: quos mansuefactæ intrà domos peperêre, omnibusque demonstrant, tractarique gaudent. Hæc ille: Ridiculis autem istis bestiis, plerique hominum adsimiles sunt, qui, omnia dicta factaque sua, sine rivali unica amant, ac venerantur, & nescio quomodo magis in aliis cernunt, quam in semetipsis, si quid delinquatur. Omnia sibi ignoscunt, nihil aliis remittunt. Hinc est quod magis propriâ, quàm alienâ adulatione pereant. Quis enim eorum sibi verum dicere audet? Exclamat Satyricus,

Quam nemo in sese tentat descendere, nemo,
Sed præcedenti spectatur Mantica tergo.

Cui non abludit illud Catulli ad Varum;

Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam
Quem non in aliquâ re videre Suffenum
Possis. Suus cuique attributus est error;
Sed non videmus Manticæ quod in tergo est.

Quid autem per Manticam indicetur, patet ex Apologo illo Æsopico, qui extat hujusmodi apud Stobæum: Finxit Æsopus omnes mortales binas habere manticas, hoc est peras: alteram ante pectus, alteram à scapulis tergoque pendentem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in posteriorem nostra. Hanc humani ingenii cæcam φιλαυτίαν, non solam Poëtarum litteræ, verùm etiam Euangelicæ notarunt, sic enim Matthæus; Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in tuo non vides. Horat.

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut Aquila aut serpens Epidaurius?

In nos itaque descendamus, & malorum domesticorum recordatione, desinamus arrogantius insectari vitam alienam. Vitium enim illud (ut Seneca inquit) de quo querimur, si diligentius excusserimus, in sinu nostro inveniemus. Idcircò sapienter

ſapienter olim, ut teſtatur Plato in Charmide, præ foribus templi Delphici, ab Amphyctionibus hæc inſcripta viſebantur, γνῶθι σεαυτόν, Noſce teipſum : In quo dicto, à Deo emiſſo, aut immiſſo, modeſtiæ mediocritatiſque commendatio eſt, ne nobis vel majora, vel indigna ſequamur. Nam hinc omnis vitæ peſtis oritur, quod ſibi quiſque blandiatur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum ſibi philautiæ vitio præter meritum tribuat.

Hoc de cœlo deſcendiſſe, inquit Iuvenal.

Patien-

Patienter ferendum, quod necesse est.

EMBLEMA LXII.

Pendulus è laqueo Sturnus, dum rumpere tentat
Vincla, lacessitos implicat usque pedes:
Perfer & obdura; Patientia plurima mollit,
Quæ nequit humanum corrigere ingenium.

COMMENTARIUS.

SEneca quodam loco in Epistolis inquit; Omnis ira, omnis indignatio crescit in dolorem & tormentum sui, nullumque jugum est, quod non arctius premat refractarium, quam sponte sequentem. Benè profecto; Videmus enim in omnibus humanis casibus hoc fieri, quos patientia mollit, impatientia crudelissimè exasperat. Vulnus quid tam crudum facit,

facit, quam ferendi impatientia? pisces hamo pendentes si se moveant aut quassent magis intricantur, aves visco aut plagis deceptæ si se explicare tentent, magis implicantur & oblinuntur, dumque

Pugnando vincula tentant Ovid.
Rumpere, pugnantes fortius illa tenent.

Quibus exemplis monemur, casus nobis à Deo supervenientes, patienter ferre. Certè,

Durum, sed levius fit patientiâ, Horat. Ode 24. lib. 1.
Quicquid corrigere est nefas.

Ovid. in Metam. de Philemone & Baucide,

Paupertatemque ferendo.
Effecere levem.

Virg. *Superanda omnis Fortuna ferundo est.*

Seneca: Libenter feras quod necesse est, dolor enim patientiâ vincitur. Et huic cognatum illud Tragici,

Patiens quisquis novit famulum In Herc. Cetæo.
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest, pepulit vires
Pondusque mali, nec servit inops
Casus animo qui tulit æquo;

Scivit hoc ille Mitio Terentianus, cum Demea quærit;

Placet tibi factum Mitio? Mit. *Non, si queam* In Adelph.
Mutare: nunc quum nequeo: æquo animo fero.
Ita vita est hominum quasi cum ludas tesseris,
Si illud quod est maximè opus jactu non cadit
Illud quod cecidit forte id arte ut corrigas.

Et Grudio apud Plaut. in Mostellaria,

Quid tu vis fieri? non omnes possunt olere unguenta exotica
Si tu oles, neque superior quàm herus accumbere,
Neque tam facetis quàm tu vivis victibus,
Tu tibi istos habe turtures, pisces, aves.
Sine me alliato fungi Fortunas meas;
Tu Fortunatus es, ego miser: patiunda sunt.

Prudenter ille; quid enim aliud est æqualiter se in adversis gerere, quàm sævientem Fortunam, in adjutorium sui, pudore victã, Val. Max.

convertere? contrà, magna eſt inſcitia, adverſus ſtimulum calcitrare. Vincamus itaque ratione præſentem calamitatem; ſciamuſque non caſu delatam nobis, ſed quaſi delegatum. Bonus miles fert vulnera, enumerat cicatrices, & tranſverberatus telis, moriens amat eum pro quo cadit. Quiſquis autem plorat, & queritur imperata facere, cogitur; Sic & nos

Senecæ locus in lib. de vita beata Cap. 15.

Ducunt volentes fata, nolentes trahunt.

Quæ autem dementia eſt, potius trahi, quam duci? & hoc ſacramentum adacti ſumus; ferre mortalia, nec perturbari his, quæ evitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus. Deo parere, vera eſt libertas. Euripides

In Phoeniſſ.

Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.

Invidia

Invidia ſibi pœna.

EMBLEMA LXIII.

Livorem refugæ ferunt ſagittæ
Σοφοὶ conſimilem; ſagitta ſi quid
Collimet ſolidi, reſultat, & non
Scopum ſed miſerum ferit magiſtrum:
Sic & pectore maſculo, & cachinnis
Spretus invidus, in ſuum retorquet
Sagittas animum, ſibique pœna eſt;
Quisquis inviđiâ movetur, ille
Scopum præbuit invidi ſagittis.

COMMENTARIUS.

DIvinissimus Philosophorum Seneca, in Libro de Tranquillitate animi, effectum invidiæ statuit, displicere sibi. Hoc oritur ab intemperie animi, & cupiditatibus timidis, aut parum prosperis, ubi aut non audent miserrimi homines quantum concupiscunt, aut non consequuntur, & in spem toti prominent, semper instabiles mobilesque. Quod necesse est accidere pendentibus. Omni vitâ pendent, & inhonesta se ac difficilia docent, coguntque, & ubi sine præmio labor est, torquet illos irritum dedecus; & dolent se prava frustra voluisse. Tunc illos & pœnitentia cœpti tenet & incipiendi timor, surrepitque illa luctatio animi, non invenientis exitum; quia nec cupiditatibus suis imperare, nec obsequi possunt: & cunctatio vitæ parum se explicantis, & inter destituta vota torpentis animi situs. Quæ omnia graviora sunt, ubi odio infœlicitatis operosæ, ad otium profugerunt, & secreta studia, quæ pati non potest animus, naturâ inquietus, parum scilicet in se solatiorum habens: ideoque detractis oblectationibus, quas ipsæ occupationes discurrentibus præbent, domum, solitudinem, parietes non fert, invitus aspicit se sibi relictum. Hinc illud est tædium, & displicentia sui, & nusquam residentis animi volutatio, & otii sui tristis atque ægra patientia, utique ubi causas fateri pudet, tormenta introrsus egit verecundia, in angusto inclusæ cupiditates sine exitu seipsæ strangulant. Inde mœror marcorque, & mille fluctus mentis incertæ, quam inchoata habent suspensam, deplorata tristem: inde ille affectus otium suum detestantium, querentiumque nihil se habere quod agant, & alienis incrementis inimicissima invidia. Alit enim livorem infœlix inertia: & omnes destrui cupiunt, quia se non potuerunt provehere: & ex hac deinde aversatione alienorum processuum, & suorum desperatione, obirascens Fortunæ animus, & de cœculo querens, & in angulos se retrahens, & pœnæ incubans suæ, dum tædet sui pigetque. Hæc ille: Quibus eleganter originem causamque depingit invidiæ; quæ non tam aliis, quàm sibi ipsi inimica est. Si enim bene rem excutimus, comperiemus invidiam sibi ignominiam, illi autem cui invidet gloriam parere; quia dum perpetuò invidos illos oculos, in illum

illum conjicit, atque in eum, quid agat, quomodo vivat, inquirit, hæc illi honorifica incumbit neceſſitas, ut omnia dicta factaque ſua ad normam recti componat, ne ſi ab illâ vel latum unguem diſcedat, invidiæ gaudendi materiam præbeat. Illi enim

Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores, Ovid. in Metam.
Et videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum, carpitque & carpitur unà,
Suppliciumque ſuum eſt.

Expedit enim illi neminem videri egregium, quaſi aliena virtus exprobratio illius vitiorum ſit. Porrò demens ſit, qui ſpicula hujus monſtri curet; cum genus ultionis ſit, ei, qui invidet, invidiæ voluptatem contemnendo eripere. Stultus etiam, qui, ut invido placeat, virtutes ſuas occulat & abſcondat,

Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.

Exercendi ſunt oculi Noctuæ claram lucem non ferentis, & ad honeſta vadenti, contemnendus eſt iſte invidorum contemptus. Audi Horatium,

Invidiam placare paras Virtute relictâ?
Contemnêre miſer vitanda eſt improba Siren
Deſidia, aut quicquid vita meliore paraſti
Ponendum æquo animo.

Eleganter Demetrius dicere ſolebat, eodem loco ſibi eſſe invidorum voces, quo ventre redditos crepitus; Quid enim, dicebat, mea refert, ſurſum illi an deorſum ſonent. Et certè (ſecundum Senecam) nihil ſtultius eſt, homine verba metuente. Gemant invidi, & infœlicem linguam bonorum exerceant convitio. Inſtent, commordeant, multo citius frangent dentes, quàm Seneca de Vit. Beata. impriment. Illuſtratur virtus noſtra per ea ipſa, per quæ petitur. Produci enim illi & tentari expedit: nec ulli magis intelligunt quanta ſit, quam qui vires ejus laceſſendo ſenſerunt. Duritia ſilicis nulli magis, quàm ferientibus nota eſt. Præbeamus nos, non aliter quàm rupes aliqua, in vadoſo mari deſtituta, quàm fluctus non deſinunt, undecunque moti ſunt, verberare: nec ideo aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro in curſu ſuo conſumunt. Aſſilite facite impetum, ferendo vos vincam. In ea quæ firma & inſuperabilia ſunt, quicquid incurrit, malo ſuo vim ſuam exercet. Proinde quærite mollem aliquam cedentemque materiam; in quam tela veſtra figantur. Sic ſic invidiæ tædium

devoremus, ſciamuſque; ut flammam primùm emicantem multus comitatur fumus, qui evaneſcit jam invaleſcente & explicante ſeſe flammâ, ita res egregias aggredientem, magnâ premi invidiâ, eaque tamen eum moveri non debere: Nam ut excors ſit, qui adverſis ventis jam diu navigans, & in altum provectus, otii tranquillitate portum petat: ſic qui tum negotium relinquit, cum jam dudum cum invidiâ eſt luctatus, & citra eam impoſterum vivere poſſet; ubi ſcilicet

Virgil.

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum
Venerit in Latium, ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt:

Latium deſigno illam excelſam Virtutis Ædem, illud

Claud.

Meriti ſpatium, quod nulla furentis
Invidiæ menſura capit.

Hic nobilis ille noſter Athleta ventos ridebit & imbres, major jam omni invidiâ, quam ſuâ virtute extinxit: Non ſecus ac Sol ſi immineat hominis vertici, aut prorſus tollit umbram, aut minimam reddit. Videte nunc illuſtres animæ, quæ cum invidiâ luctamini, quam præſtet eſſe invidioſum, quam miſerabilem. Scivit Aſtaphium Ancilla apud Plautum, cum inquit,

In Truculento.

Mavelim mihi inimicos invidere, quàm me inimicis meis:
Nam invidere alii bene eſſe, tibi malè eſſe, miſeria eſt,
Qui invident egent, ille quibus invidetur rem habent.

Veriſſima eſt vulgata illa ſententia, unicam eſſe miſeriam quæ careat invidiâ. Cui accedit arguta illa Poëtæ imprecatio.

Omnibus invideas, livide, nemo tibi.

In

In Sophiſtas.

EMBLEMA LXIV.

Ingenti ſtudio componit Aranea telam,
Et tamen à cunctis ſpernitur illud opus.
Sic magnas magno promis molimine nugas,
Dum vigilas ſtudiis vane Sophiſta tuis.

COMMENTARIUS.

APpoſite Aranearum telis vani Sophiſtarum Elenchi, & captionis æquiparantur, licet enim magno labore conſtruantur, nihil aliud tamen ſunt quàm quiſquiliæ volantes, & venti ſpolia, & ut Origenes inquit, Ægyptiacæ ranæ, quæ tametſi aſſidua ogganiant, oblatrentque prætereuntibus, & odioſam illam cantilenam βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ, ite-

iterent ſine, ſine tamen nemo commovetur, aut doctior redditur. Quemadmodum Bonaſo cornua oneri ſunt tantum, nulli autem uſui, quia adeo in ſe ſunt reflexa: ſic illi ſuam habent Dialecticam, quâ tamen neminem, quia adeo intorta & intricata eſt, vincere poſſunt. Nihilominus tamen illi ἐκ πώγωνος σοφοὶ, id eſt, barbæ tenus ſapientes, adeo nugis iſtis intenti ſunt, ut propemodum cum Chryſippo præ fame mortantur. Hærent in verbis, & ætatem totam in adytis Philoſophiæ terunt, penetralia nunquam vident. Rem illam magnificam Philoſophiam ex majeſtate ſuâ, in magnas anguſtias detrudunt, vocando eam ad ſyllabas, quæ utinam non proſint tantùm, ſed maximè nocent. Comminuitur enim & debilitatur generoſa indoles, in iſtas anguſtias conjecta. Ad hæc illi ſupercilia ſubducunt, in hoc barbam demittunt, hæc triſtes docent, & pallidi. Fugitivis clamoribus non ad calamos, ſed ad obliviosas aures ſemper certant. Riſit hos tales olim lepidè Demonactes Philoſophus, cum enim duos indoctos, inter ſe diſputare videret & rixari, quorum alter abſurda rogaret, alter nihil ad rem reſponderet; Non videtur vobis, inquit, amici, alter horum mulgere hircum, alter ei ſupponere cribrum? Innuens nihil aliud eſſe ſophiſmata, quàm inanes nugas, quas tamen, quod eſt turpiſſimum atque ineptiſſimum, habent difficiles. Atque hæc de elenchis. Quorum tamen etiam proſpiciendas ſtatuo fallacias, ſed proſpiciendas tantum, ne verba nobis dentur, & ne quid in illis magni ſecretique boni eſſe exſtimemus. Venio ad veram illam Philoſophiam, quam terris exulantem Socrates de cœlo revocare conatus eſt; hanc divinam plane judico. Scimus illam eſſe matrem omnium artium, donum & inventum Deorum quod ab animo, tanquam ab oculis, caliginem diſcutit, ut omnia ſupera, infera, prima, media, ultima videremus. Hæc eſt illa quæ de moribus quærit, quæ affectus temperat, quæ timori, quæ ſpei metam ponit, aut modum. Quæque (ut breviter Senecæ verbis dicam) humano generi promittit conſilium. Divina certè & ineffabilis vis, quæ utinam, quemadmodum univerſi mundi facies in conſpectum venit, ita tota nobis poſſet occurrere. Profecto omnes in admirationem ſui raperet, relictis his quæ nunc magna, magnorum ignoratione credimus. Hanc autem nun quam ſatis laudatam ſcientiam, Sophiſticæ abuſus (ut ple-

Plutarch. Seneca. Idem. Idem Ep. 89.

plerumque vitia ſe aſſociant virtutibus)malè audire fecit. Scilicet ut vinum, quo nihil ſalubrius, quibuſdam venenum eſt; ſic ſophiſtis Philoſophia, quâ abutuntur. Hinc eſt quò ſanctiſſimi patres adeo in eam invecti ſint. Gregorius Nazianzenus: In Eccleſiam, velut quædam Ægypticæ peſtes, Philoſophi irrepſere. Tertullianus; Philoſophi patriarchæ hæreticorum. Ambroſius Antiſtes; Phalerata magis,quàm vera ſapientia, quæ aliena quærit, cum ſua neſciat, cœli plagas ſcrutatur, Deum ignorat, quem ſolum noſſe debebat. Hæc illi. Sanè primis illis Eccleſiæ temporibus,plurimi erant qui Chriſtum aſſumerent ore, Platonem autem animo non exuerent. Hinc illæ Patrum in falſam Philoſophiam calumniæ. Enimvero Scænicam illam meretriculam res ſuas ſibi habere voluerunt, & à ſacroſanctâ Theologiæ æde pedem referre,ut Siren uſque in exitium dulcis, cantare,ſive garrire deſineret. Nobis autem qui Chriſtum profitemur, alia mens ſit, navim noſtram ſemper avertentes ab iſtis argutiarum ſalebris, velificationes noſtras ad unum tranquillæ mentis portum dirigamus; Ad quam nos transfer O æterna æterni Patris Sapientia.

Indoctus ipse alios juvo.

EMBLEMA LXV.

Sunt Asini cantare rudes, tamen ossa ministrant
Quæ fistulis aptissima;
Sic quibus est res ampla domi, tenues studiosos
Opibus juvare convenit.

COMMENTARIUS.

Nihil magis commendat divites quàm sic divitias suas in laudabiles usus expendant, egenos scilicet iis sustentando, aut pauperculos studiosos, qui ad artes illas, quibus humanitas & eruditio paratur, non imbuti, sed à naturâ ficti videntur, iis fovendo, & adjuvando. Asini, rude illud & stupidum animal, ossa nobis ministrant, ex quibus fistulæ confi-

conficiuntur maximè ſonoræ: ſic & illi, qui alioqui (ut Papinianus dicebat) aurea mancipia, & ſecundum Diogenem χρυσόμηλα, id eſt, oves aureo vellere, appellari merebantur, tamen laudandi ſunt, quod his, qui alias in pulvere ſuo & cœno hæſiſſent, manum præbeant, & illam animorum ſervitutem & tyrannidem, paupertatem dico, ſolvant. Exclamat Comicus in Adelphis, paupertatem eſſe onus miſerum, & valdè grave: uſque adeò, ut etiam nobilem ignobilem faciat. Et verum eſt illud Juvenalis,

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi;
——Minimè cantare ſub antro
Pierio, Thyrſumve poteſt contingere ſæva
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget; ſatur eſt cum dicit Horatius, Ohe.
Quòd ſi Virgilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus Hydri.
Surdia nihil gemeret grave buccina.

Scimus quidem laborioſum illum & induſtrium Cleanthem, ex ſummâ paupertate, ad divinam illam Chryſippi Philoſophiam adſpiraſſe; ſed quotocuique tam heroica mentis vis? Plurimi incredibili eruditionis amore flagrant, ſed quia cum ſummis colluctantur difficultatibus, ignea eorum ingenia humi deprimuntur; qui tamen, ſi tandem aliquo favoris Zephyro reſuſcitarentur, non pœnitendos ſe patriæ cives præberent. Horatius cum in ſinu Mæcenatis ſui requieſceret, illa æterni nominis carmina conſcripſit. Hinc Martialis,

Sint Mæcenates non deerunt Flacce Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt:

Hic ſine exemplo Poëta, cum ab Auguſto Cæſare, qui magnitudine rerum ſuarum, terræ totius habitabilis imperium complexus eſt præmiis & honore afficeretur, diviniſſimo Æneidos opere, id potiſſimum egit, ut Cæſares & Julios, à nobiliſſimo Æneæ Julique ſanguine ortos, & jam inde ab infinitâ annorum ſerie, univerſo terrarum orbi adminiſtrando, per oracula, ſorteſque antiquiſſimas deſtinatos oſtenderet;

At domus Æneæ cunctis dominabitur oris
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

Sic Augustus, alioqui fortasse futurus ignotus, fovendo Musam Virgilii, æternum nomen sibi peperit. Alexander Macedo, Achillem hoc uno se fœliciorum & fortunatiorem fuisse dixit, quòd immortali Homeri carmine celebratus, per totum terrarum orbem innotuisset. Etenim Heros bellicosissimus, æternitatem à principe Poëtarum accepit; Alexandri autem imperium, statim eo mortuo, in diversa regna fuit divisum atque distractum, quæ tamen omnia Romanis rerum dominis posteà cessere. Horat. Oda 9. Lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, sed omnes illachrymabiles
Vrgentur, ignotique longâ
Nocte, carent, quia Vate sacro:
Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata Virtus.

Princi-

Principiis mali obſtandum.

EMBLEMA LXVI.

Aſpidis haud ullâ morſus curabitur arte
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim;
Haud aliter ſi Seditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat,
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

COMMENTARIVS.

PRæcipiunt medicorum filii morborum principiis ſemper obſtare, ne

—Serò medicina paretur
Cùm mala per longas invaluêre moras.

Monet hoc Persius Satyra tertia,

Helleborum frustra quum jam cutis ægra tumebit
Poscentes videas, venienti occurrito morbo.

Hoc idem requiritur in morsis ab Aspide, qui nullo modo sanantur, nisi partes læsæ confestim amputentur. Monetur autem hoc Emblemate Princeps, seditiosos & conclamatæ nequitiæ cives, merita pœna punire, & è Republica suâ ejicere; Nam

Ovid. *——Immedicabile vulnus*
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Etenim ille, cui nec natura, nec industria rectè vivendi studium conciliare potest, è vita, secundum Platonem, est pellendus. (Apul. de Philos.) Hæc ipsa clementia est, non esse hîc clementem. Multos servamus dum unum tollimus. Et optimum misericordiæ genus est, occidere, non tam ut ipsi pereant, sed ut alios pereundo deterreant. (Lips. in Polit.) Melius enim est, ut pereat unus, quàm unitas, membrorum potius aliquod, quàm totum corpus intereat. Sed hæc omnia moderatè, & pro delicto. (Cicero Philipp. 9.) Nec enim prius ad ultima remedia deveniendum est, nisi cum depositæ salutis æger, nullis lenioribus auxiliis juvari potest. Quia ut Satyricus inquit,

Nulla nunquam de morte hominis cunctatio longa est.

Claud.

Qui fruitur pœna ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi.

Pau-

Paulatim.

EMBLEMA LXVII.

Qui ſtudet phyalam replere lymphâ
Stillando faciat; rebullit omnis,
Hanc infunde ſi ſimul labores:
Quiſquis ingenium gravare multis,
Et comprendere cuncta vult, hebeſcit.

COMMENTARIVS.

DIverbium Italis in ore frequens eſt;
Et tutto abbraccio. & nulla ſtringo:
Quo innuunt, illos qui variis rebus ſimul animum occupant,
ſive

ſive diſtrahunt, parum aut nihil proficere. Quemadmodum enim vaſis anguſti orificii, ſi magno impetu, & ſimul aquam infundas, eadem aqua ejicitur; ſi ſenſim inſtilles, recipitur: idem de ingenio noſtro eſt, quod oneratur turba præceptorum, non inſtruitur, cuique ſatis eſt accenſio velut incitamentum in materia, quo vis inveniendi & cupiditas incitetur. Androgyni ſic utroſque imitantur, ut neutrum ſint, nec mares nec fœminæ: Ita quidam dum omnia eſſe volunt, à nullis agnoſcuntur. Idcircò aptiſſimè à Polybio guloſis convivarum comparantur; nam ut illi omnia quæ appoſita ſunt guſtantes, neque in præſentia verè fruuntur ullo ciborum, neque in poſterum digerunt ſatis, aut utiliter iis nutriuntur; ſic hi delibant varia, ſed ſine alio fructu omnia curſim & properantes tranſmittunt. Ideoque ſatius eſt paucis ſe auctoribus dare, quàm per multos vagum & inſtabilem errare. Certis ingeniis immorari & innutriri oportet ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. Nuſquam eſt qui ubique eſt. Non prodeſt cibus nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur. Nihil tam utile eſt quod in tranſitu proſit. Faſtidientis ſtomachi eſt, multa deguſtare: quæ ubi varia ſunt & diverſa, inquinant, non alunt. Pauca itaque excerpenda ſunt, quæ bene concoquamus, & in ſanguinem ac ſuccum redigamus.

Senec. in Epiſt.

In

In corruptos Judices.

EMBLEMA LXVIII.

Aranearum tela magnis rumpitur
Muſcis, minores ſtrangulat;
Rei potentes judicum ſententiam
Odore ducunt munerum;
Qui nil habet quo torqueat Leges, miſer
In pelle pauper plectitur.

COMMENTARIUS.

APophthegma eſt Anacharſidis, quo eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus. Dicebat enim Leges aranearum telis adſimiles eſſe, propterea quod in illas ſi quid (Plutarch. in vita Solonis.)

quid levius, aut imbecillum incurreret, hæreat, ſin majus aliquid, diſſecet, ac fugiat. Huic ſuccinit illa ſententia, quæ apud Terentium in Phormione eſt,

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Milvio
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur;
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Et Juvenalis,

Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.

Diomedes pyrata captus ab Alexandro in hunc modum ſe purgabat, dicens, Ego quia unâ navi pyraticam exerceo, pyrata dicor, tu, quia toti claſſibus, imperator nuncuparis. Marcus Varro apud Nonium;

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote, plus urget, piſces ut ſæpè minores
Magnus comeſt.

Ariſt. in Rhet.

Hæc autem ſententiarum everſio, ſive conniventia, unde, niſi à pecunia? cui πάντα ὤνια, id eſt, omnia venalia. Aſſerit Tibullus:

Auro pulſa fides, auro venalia jura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Quævis caſtella hæc machina dejiciet, in quæ modò Aſellus auro onuſtus poſſit aſcendere. Ad ſummum

—— Divina humanaque pulchris
Divitiis parent.

Horat.

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo.

Verè ille

χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος,
πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων, id eſt,
Auro loquente ratio quævis irrita eſt,
Suadere ſiquidem novit & loquens nihil.

Plautus in Aulularia.

Nempe homines cum ſenis manibus, è genere Gerionaceo, hoc altè impreſſum animis habent

—— μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακὸν, id eſt,

nihil eſſe cum lucro malum. Et ſic cum Imperatore iſto ſtatuunt:

Iuvenal.

Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet,

Ergò

Ergò terram mari miſcent, judicia confundunt, legeſque torquent pro arbitrio. Quod ſciens Pericles, cautè ſingulis annis, decem talenta Lacedæmonem mittebat, & præcipuos corrumpebat, ut moram Belli, quando opus erat, redimeret. Quapropter veriſſimè auri illam ſacram famem (ut Poëta inquit) omnium virtutum vim quandam corruptricem dicas. Atque hæc de divitibus, in quâlibet causâ triumphantibus ſufficiant. Nunc de pauperibus ubique jacentibus dicamus. Hi (ut inquit Comicus) dum nihil habent quod offerant in judicio, non ſolum non contemnuntur, ſed etiam adverſus veritatem ſæpe opprimuntur. Nullus eis amicus, nullus qui ſuppetias ferat. Quia ut verè Pindarus inquit, Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ φωτί. in Nemæis Oda 10.

Perit honor amicorum afflicto viro.

De hoc conquerentem auſculta Plautinum Menechmum.

Vt hoc utimur maxime more morum,
Moleſtoque multum, atque ut quique ſunt
Optimi, maximi, morem habent hunc;
Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos;
Bonique an mali ſint, id haud quæritant,
Res magis quæritur, quam clientium
Fides quemadmodum clueat.
Si eſt pauper, atque haud malus, nequam habetur,
Sin dives malus eſt, is cliens frugi habetur,
Qui neque leges, neque æquum, neque bonum uſquam
Colunt, ſollicitos patronos habent.
Datum denegant quod datum eſt, litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti,
Qui aut fœnore, aut perjuriis habent rem
Partam. Mens eſt in querelis,
Iuris ubi dicitur dies, ſimul
Patronis dicitur, &c.

Hi aut lucro, aut favore, ad gratiam deliberationes & conſilia flectunt, jacet pauper, & dum non habet in ære, plectitur in pelle. At quàm optandum foret, ut ii qui Reipub. præſunt, Legum ſimiles eſſent, quæ ad puniendum non lucro, favore, aut odio, ſed æquitate ducuntur? Ubi enim hæc officiunt, haud facile animus verum pervidet. Præcipuè ubi avaritia dominatur;

Privatæ enim res ſemper offecêre, officientque publicis conſiliis;
Livius l. 22. Et peſſimum veri affectus, & judicii venenum, ſua cuique utilitas. Prudenter olim Areopagitæ nocturno tempore judicabant,
Tacit. Hiſt. ut & rem benè excuterent, & nullius favore, aut gratia flecterentur. Cleon, poſtquam Reipub. adminiſtrationem in ſe ſuſcipere deſtinaſſet, teſtatus eſt, ſe jam omnium amicitiarum vincula velle
Plutarch. diſſolvere. Olim etiam qui corruptus pecunia, male judicabat, amiſſa dignitate, vel cingulo, efficiebatur infamis, ut eſt in L. penult. Cod. de pœnis jud. qui malè judic. Iuſtinianus etiam Lib. 4. Inſt. Tit. XVII. inquit; Iudicis officium eſſe, non aliter judicare, quam legibus, conſtitutionibus, aut moribus proditum eſt. Ac veteres quidem illi, pauciſſimis verbis judicis officium concludebant, cum dicerent; Legem eſſe mutum judicem, judicem autem Legem loquentem. A bono enim judice ita prorſus omnia judicari oportet, ut lex ipſa, ſi loqui poſſet, judicaret; atque ita legem & judicem inter ſe conſpirare, ut ſit lex quaſi anima judicis, & judex quaſi vox legis: Et quemadmodum Ariſtoteles ait, Legem eſſe mentem cupiditatis expertem, ita oportet judices, omni cupiditate ſpoliatos, mente tantum ac ratione, in diſceptandis controverſiis uti. Sed hæc optare licet, ſperare vix licet.

Civilis

Civilis diſcordia hoſtis victoria.

EMBLEMA LXIX.

Præda duos inter fuit olim ſplendida Sturnos,
Hanc erat auxilio nactus uterque ſuo,
Dividere hanc tentant, oritur diſcordia præceps,
Quæ ſocios trahit ad bella gerenda animos;
Milvius hæc ſpectans trepidantibus advolat alis,
Cumque ſuâ prædâ victor utrumque rapit:
Scilicet eſt hoſti facilis victoria, quando
Diſcordes populi civica bella movent.

COMMENTARIUS.

IN hoc Emblemate oculis ſubjicitur, quàm noxia, quamque peſtifera res ſit, civilis diſcordia, quæ niſi in herbâ opprimatur, neceſſario aut interitus conſequitur, aut mutatio rerum: Hæc enim eſt quæ omnes faciles reddit occupantibus, & meliorum incurioſos. Omnia denique bellis civilibus miſera ſunt, ſed nihil miſerius quàm ipſa victoria. Proinde benè Homerus,

> Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
> Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος, id eſt.
> *Ille nefarius, & ſine gente tribuque mihi eſto,*
> *Qui civile cupit ferum & execrabile bellum*;

Tacitus. Verè execrabile, quia nihil hoſtibus præſtare majus Fortuna poteſt, quàm adverſariorum diſcordiam; atque inter eos diſcordiarum ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis. Nulla enim quamvis minima natio, poteſt ab adverſariis ſuis perdeleri, niſi proVegetius. priis ſimultatibus ſeſe ipſa conſumpſerit. Quia, ut Salluſtius inquit; Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Voluit ſcilicet hoc, iſtud Apophthegma Sciluri, qui quum, relictis maribus filiis octoginta, diem eſſet obiturus, ſagittarum faſcem cuique obtendens, ut illum confringeret jubebat, id autem ſingulis ſe poſſe negantibus, ipſe ſingulatim eductas facillimè confregit: Docens illos ubi unà eſſe perſeverarent, firmos ac potentes fore: Imbecillos verò, ſi ſeparentur ac diſſideant. Sciebat hoc etiam Micipſa moriens, qui ita apud Salluſtium, ad filios loquitur; Regnum vobis trado firmum, ſi boni eritis, ſi mali, imbecillum; certus nimirum adverſus conſentientes nec regem quemquam ſatis validum, nec Tyrannum fore. Lepidè olim, Pytho Rhetor Byzantius, quum eſſet ſupra modum obeſo corpore, prodiſſetque in concionem ſuaſurus concordiam Byzantiis, ſtatim populi riſus obortus eſt ex ipſo corporis habitu: At ille, ridetis inquit Cives? cum tale corpus habeam, uxorem habeo multo me obeſiorem, & tamen concordes quodvis grabatum capit ambos, diſcordes ne tota quidem domus. Lapides quidam inſulæ Cycladiacæ (teſte Plinio) integri ſupernatant, fracti concidunt in fundum: ſic omne quod eſt, tam diu manet atque ſubſiſtit, quàm eſt unum, ſed interit atque ſolvitur,

quando

quando unum esse desiit. Ego sic existimo, (inquit Sallustius de Repub. suâ) quoniam orta omnia intereunt, qua tempestate Urbi Romanæ fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conserturos, ita defessos atque exsangues regi prædæ futuros. Aliter non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobatæ, movere aut contundere queant hoc imperium. Illud autem postea evenit; Romani enim crebris victoriis, hoste superato inquieti, & bellorum amantes, inter sese bellum gerere, & ab hoste in sua viscera ferrum convertere cœperunt; ita, dum militiæ arma cessant, domi turbæ nascuntur, & ubi publicus hostis deest, cives cum civibus, duces cum ducibus, domestica jurgia, discordias ac simultates exercent; ut stante Carthagine, imperii æmulâ, Romani fœlices, deletâ miseri fuerint, & lorica illis fœlicior quam toga, campus securior quàm thalamus, tuba quàm tibia, Sol quàm umbra exstiterit optabilior. Huc allusit Vates ille;

Nunc patimur longæ pacis mala, sævior hostis
Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.

Statim enim non gradu, sed præcipiti cursu à virtute descitum, ad vitia transcursum, vetus disciplina deserta, nova inducta, in somnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis ad otium conversa civitas. Quod ne & nobis eveniat θεῶν ἐν γούνασι κεῖται; Præsertim otioso hocce tempore, quod plerumque civilium furorum fons & origo. Præterea Vell. Paterc.

In se magna ruunt; lætis hunc Numina rebus
Crescendi posuere modum. Lucanus.

Sed Deus, in cujus manu omnium corda sunt, uti voveo, avertet, dabitque ut ancipitis Fortuna temporis, matura virtute corrigatur, & divulsi prius animi paulatim coalescant. Refert Plinius Serpenti & Vulpi naturales inimicitias esse, & ob eas quotidie congredi, ast ubi aquila communis hostis adventat, inimicitiis depositis conjuncta vi resistunt: Horum animalium exemplo simultates & odia inter finitimos deponantur, ac

—— Coeant in fœdera dextræ
Qua licet, ast armis concurrant arma cavete;

ne hostis inter sese digladiantes ex insidiis opprimat. Etenim cui bono hæc civilis discordia, nisi ut testa testæ (ut est in Adagio) collidatur? Mutua defensio tutissima est.

In

In ingratos.

EMBLEMA LXX.

Devorat excussas glandes, nec suspicit unde
Hæ sibi proveniant pigra propago Suum:
Percipiunt homines summorum munera Divûm,
Vix tamen his grates ore decente canunt.

COMMENTARIUS.

Quanta sit Dei munificentia in humanum genus, ex eo potissimum apparet, quod, quæcunque mundi ambitus complectitur, homini, tanquam Regi, subjecerit regenda, utenda, & fruenda; id solummodo ἀντιδώρυ exspectans, ut quemadmodum nobis omnia parent, sic illi tanquam superiori identidem pareamus, meritasque pro tot ac tantis benefi-

beneficiis gratias agamus. Attamen quàm recalcitrosi & ingrati adversus tam munificum patrem filii sumus, dum divinis donis, tanquam nostro jure nobis debitis, ita abutimur? immemores à quo auctore nobis illa proficiscantur. Non secus ac Sues, quæ excussas è quercubus glandes quidem devorant, sed ne quidem ad illam arborem, fructus illius procreatricem, suspiciunt. Dicebat olim Themistocles se platanis esse similem, sub quarum umbram accurrunt homines afflicti tempestate, & easdem, simul ac rediit serenitas, amputant, vellunt, convitiisque petunt. Idem de Deo quis apposité dicat: Etenim si qua gravis necessitas presserit, tunc Dei recordamur, si belli terror infremuerit, si morborum pestifera vis incubuerit, si alimenta frugibus longa siccitas denegarit, si tempestas, si grando ingruat, ad Deum confugitur, à Deo petitur auxilium. Si quis in mari vento sæviente jactatur, hunc invocat, si ad extremam medicandi necessitatem deductus, victum precibus exposcit, Deum solum obtestatur, per ejus unicum atque divinum nomen hominum sibi misericordiam quærit. Nunquam denique homines Dei meminerunt, nisi dum in malis sunt. Postquam metus deseruit, & pericula recesserunt, Deo, quem ante in sua necessitate imploraverant, ne verbo quidem gratias agunt. Ita ut verum sit illud Comici, Lact. lib. 2. Divin. Inst.

μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις, id est,

post dationem celerrimè senescit gratia. Cum tamen bruta, & omnis rationis expertia animalia aliud nos doceant. Canis hero suo offam ei objicienti, quàm adblanditur? quàm amico latratu, motuque caudæ se gratum exhibet? Aves longo usu edoctæ avolant, & ad herum suum revolant, agnoscunt eum, nec se à gremio illius movent, sed circumsilientes modò huc, modò illuc, ad solum dominum usque pipitant. Ferocissima denique animalium usu cicuria, bene merentibus aliquod grati animi τεκμήριον deferunt. Solus autem homo cui Ratio infusa, adversus Deum, & proximum ingratus existit. Quod animadvertentes Legislatores, homines veram, non simulatam Philosophiam profitentes, jura condiderunt, quibus ad ἀντίδωρα teneremur. Patet hoc in L. Si remunerandi. ff. Mandati. L. Sed & si. ff. de Petit. hæredit. Et secundum Pindarum;

θεῶν δ' ἐφετμαῖσιν,
Ἰξίονα φαντὶ ταῦτα
βροτοῖς λέγειν, ἐν

πτερόεντι τροχῷ
πάντη κυλινδόμενον
τὸν εὐεργέταν ἀγαναῖς
ἀμοιβαῖς
ἐποιχομένους τίνεσθαι, id eſt,

Deorum mandatis Ixionem ajunt hæc mortalibus dícere, dum in altâ rotâ circumquaque volutatur; Oportere mortales benefactorem placidis remunerationibus excipientes, debitam gratiam ei perſolvere. Statuarii etiam veteres tres Gratias exprimere ſoliti ſunt; Sorores, manibus implexis, ridentes, juvenes, virgines, ſolutâ ac pellucidâ veſte: Quod interpretantur, unam eſſe, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Conſertis manibus finguntur, ob hoc, quia ordo beneficii per manus tranſeuntes, nihilominus ad dantem revertitur, & totius ſpeciem perdit, ſi uſquam interruptus eſt: pulcherrimus ſi cohæſit, & vices ſervavit. Ideo ridentes; quia promerentium vultus hilares ſunt. Juvenes, quia non debet beneficiorum memoria ſeneſcere. Virgines, quia incorrupta ſunt benefacta, & ſincera, & omnibus ſancta, in quibus nihil eſſe alligati decet, nec aſtricti. Solutis itaque tunicis utuntur: pellucidis autem, quia beneficia conſpici volunt. Hæc ille. Epicuri ſententiam mantiſſæ loco addo; Non modò pulchrius eſt beneficio afficere, quàm affici, verùm etiam jucundius, Nam nulla res perinde parit gaudium, ut beneficentia.

Sen. de Benef. lib. I. cap. 3.

Peſtis

Peſtis regni Rex, ſine prudentiâ.

EMBLEMA LXXI.

Privatus charo Polyphemus lumine, nullo
Conſilio errantes jactat ubique manus:
Haud aliter Reges, ratio quos nulla gubernat,
Omnia perverſo turbine ſemper agunt.

COMMENTARIUS.

CUm omnibus magiſtratum obeuntibus & Reipubl. inſervientibus neceſſaria ſit prudentia, tum in nullo magis, quàm in Rege requiritur, utpote quo neminem plura, vel meliora ſcire oportet, quia ejus doctrina omnibus ſubditis prodeſſe debet. Qualis Homericus ille Cyclops amiſſo oculo, talis rex cui abeſt lumen illud animi. Nemo navim di-

dirigat absque ferro, quod affricuit Siderites: sic nemo regnum sine mente, quam afflavit illa Diva Prudentia. Non viribus corporis, sed animi, res magnæ geruntur. Synesius Libro de regno administrando, ad Arcadium vel Theodosium juniorem scripto, negat in viribus solis positam fœlicitatem Principis, sed absolutam eam prædicat, quæ potentiam prudentiæ consociat, quæ res conjunctæ robur inexpugnabile conciliant, disjunctæ invalidum & inutile. Horat.

Cicero.

Vis consilii expers mole ruit suâ;

Illud est vinculum per quod Respub. cohæret, illud spiritus ille vitalis, quem tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa imperii subtrahatur. Porrò quanquam esse possit

Eurip.

σοφὸς τύραννος τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ, id est,

Rex sapiens sapientium commercio, & assumere in partem curarum alios; tamen miserum tale regnum judico, quod alienâ mente administratur. Quia sæpissimè videmus eos esse Regum animos, ut quanquam inquit, tamen flecti nolint. Dicet hoc Medea;

Seneca.

Difficile quàm sit animum ab irâ flectere
Iam concitatum, quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus,
Quà cepit ire, regiâ didici meâ.

Et in Hippolyto,

Nec me fugit, quàm durus & veri insolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.

Hinc illa regni confusio, & pestis, quæ ideò gravior, ut quæ à capite (ut medicorum filii de morbis loquuntur) diffunditur. Dum Palinurus dormit, in mare præcipitatur, ipsaque navis, sine rectore, à fluctibus propemodum absorbetur: Sic in hâc hominum navi innumeræ animæ in occasum trahuntur, nisi publicus ille Palinurus evigilet. Benè itaque cum Xenophonte precabimur, ut sint πολλοὶ βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα, id est, multi regis oculi & multa aures.

Cura

Cura animi imprimis gerenda.

EMBLEMA LXXII.

En quanto ſtudio rudes catellos
Vrſa perpoliat, decentiorem
Donec imprimat, ingeratque formam:
Mortales meritò rubere diſcant,
Qui, neglecto Animi nitore pulchri
In natis, modò ſunt luti parentes.

COMMENTARIUS.

ORus Apollo in ſacris ſuis Sculpturis refert, Ægyptios ſi quando hominem initio quidem informem natum, ſed poſteà formam accipientem, innuere vellent, urſam

prægnantem depingere solitos fuisse. Hæc namque sanguinem primum condensatum,& concretum parit, hunc posteà propriis fovens femoribus efformat, linguaque lambens perficit. Hinc Poëtarum princeps Virgilius dicere solebat,se Ursino more fingere carmen, cum (ut referunt ii qui ejus vitam conscripserunt) plurimos inconditos versus mane effunderet, eosque politos,ad tres quatuorve redigeret. Cæterum ut ad propositum revertamur,ac hâc nostrâ Vrsâ quantum sæpè homines degenerant: dum præstantissimam illam liberorum suorum partem, animum dico, securi incultam relinquunt. Quos homines meritò eximius ille Theologus Nazianzenus, *Luti parentes* vocat. Quemadmodum enim(ut est in Adagio)lutum non fit testa,nisi tundatur,& rude lignum non est simulacrum,nisi ei forma inducatur:sic homo,non est homo, nisi disciplinis formetur, & ratio in eo promoveatur. Horat.

Doctrina sed vim promovet insitam.

Unumquodque animal fœtus suos non solum gignit, atque educat, verum etiam format ad naturalem suam functionem. Solus homo hâc in parte claudicat. Luxui, iræ, ambitioni, temulentiæ assuescere videt natos, & patitur; instillat iis verba vix Alexandrinis, ut ille ait, ferenda delitiis, eaque osculo excipit. Intereà innocentissima proles parentum culpâ labitur, & peccat: Parentum dico, qui nolunt liberos suos severa lege proficere, qui sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant; deinde cum ad vota properant, nihil præter malitiam, atque improbitatem inveniunt. Diogenes cum conspiceret aliquando puerum se indecore gerentem,pædagogum illius baculo percussit,dicens,Cur sic instituis? Quàm multi divites evigilant,ut habeant egregium canem,ut generosum equum, multos servos,cæterum ut probum & doctum filiis suis pædagogum vix unus & alter curat.Olim quidam cum Astrippo agebat,ut filium suum susciperet erudiendum, cumque Philosophus pro mercede quingentas drachmas posceret,alter deterritus magnitudine pretii, inquit, Emerem mancipium iis nummis. At hîc, inquit Aristippus,habebis duo.Sentiens eandem pecuniam paraturam ei, & Philosophum utilem, & filium obsequentem. At quotusquisque hominum hoc capit? Agro excolendo, domui exornandæ omnes Fortunas impendunt, in istis autem omnibus nihil

est

est præterquam ipse Dominus & suus hæres pudendum, & incultum: Hanc hominum insaniam egregiè olim Diogenes Cynicus perstrinxit. Cum enim aliquando ab aliquo esset invitatus ad prandium, screans, locum quæsivit in quem sputum ejiceret. cum autem omnia splendere, hospitem verò solum sordere animadverteret, in ipsum hospitem ejecit: ipse indignabundus rogavit, quænam ista esset impudentia, sputo conspurcare hospitem? Reponit Diogenes, omnibus id moris esse, in locum vilissimum ejicere phlegmata, se verò nullum invenisse viliorem, quàm ipsum hospitem, itaque in illum ejecisse. Intelligebat scilicet Philosophus, æque homines spectari debere, ut equos mercamur. Neque enim in emendis equis phaleras consideramus, aut baltei polimina inspicimus, sed istis omnibus exuviis remotis, equum ipsum contemplamur, ut sit ad speciem honestus, ad cursum vegetus, & ad vecturam validus, an ei sit Apul. de Deo Socrat.

Argutum caput, & brevis alvus, obesaque terga, Virg.
Luxurietque toris animosum pectus:

Sic cum volueris veram hominis æstimationem videre, & scire qualis sit, nudum inspice, deponat patrimonium, & alia Fortunæ mendacia. Corpus ipsum exuat, animum intuere, qualis quantusque sit, suo an alieno bono magnus, an iners & rudis, an verò à disciplinis liberalibus & institutione formatus. Socrates cum Gorgiam percunctaretur an Persarum regem fœlicem esse putaret? Nescio inquit quantum virtutis habeat & disciplinæ. Ab his animus lumen accipit, non secus ac visus à circumfuso aëre. Hinc interrogatus quidam quid sibi conferret eruditio? Respondit; ne in theatro lapis lapidi insideam. Et certè sic est ut Comicus ait, Sen. Ep. 29.

ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων,

id est, litterarum expers non inspicit aspiciens;
contrà Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα,
id est, qui litteras didicere, bis tanto vident. Itaque

Petite hinc juvenesque senesque
Finem animo certum miserisque viatica canis.

Inſcitia ſemper arrogans.

EMBLEMA LXXIII.

Vt ſpicæ vacuæ levant cacumen,
Et plenæ reprimunt, ſolumque ſpectant:
Sic homo vacuus ſcientiarum,
Et cui nihil eſt probæ monetæ
Præ ſe deſpicit eruditiores;
At contrà Sapiens, ſuoque ſeſe
Explorans modulo, videbit uſque
Quàm ſit teſta ſuæ impolita mentis.

COM-

COMMENTARIVS.

MEnedemus Athenienſibus ſtudioſis dicere ſolebat; Pleroſque eorum, Sapientes navigare Athenas, deinde fieri Philoſophos, id eſt, ſapientiæ ſtudioſos, poſtremò Idiotas; innuere volens, quo quis plus in verâ Sapientia profecerit, hoc minus ſuperbire, magiſque videre quãtum ſibi deſit. Quod quàm verũ ſit probavit Socrates, qui dicebat, Se nihil ſcire, præter hoc, quod nihil ſciret; reliquos verò ne hoc quidem ſcire. Eoq; de ſe teſtimonio oraculo Apollinis judicatus fuit ſapientiſſimus. Et quidem merito, quia in omnibus hæc eſt ſola perfectio, imperfectionis ſuæ indubitata cognitio. Longe aliter eſt in iſtis ſciolis noſtris, qui magnificis titulis, qui ſapientibus pileis, qui ſplendidis cingulis, qui gemmatis annulis, bis terque magiſtri noſtri, abſolutam profitentur ſcientiam, & magiſtralibus ſuis definitionibus, concluſionibus, & propoſitionibus perſtrepunt & inſaniunt; ita ut aptiſſimè in eos quadret quod vulgo dicitur. Ἀμαθία θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id eſt, Inſcitia confidentiam, prudentia verò cunctationem parit. Idem ait Quintilianus, Fortius ſcilicet eos dicere, qui nihil habent artis: cum interim cordatus orator, ac periculum intelligens, initio trepidet; illi cum nondum didicerint, quid ſit ſcire, nullius rei ſibi non arrogant ſcientiam. Canis timidus latrat vehementius, quam mordet. Et altiſſima quæque flumina minimo ſono labuntur. Homerus Menelaum hoc nomine laudat, quod ſcilicet eſſet breviloquus quidem, ſed tamen argutus. Et Epaminondas à Pindaro commendatur; quod haud facile alter inveniretur qui plura ſciret, & pauciora loqueretur. Habent nimirum hoc Sapientes illi, quibus cor modeſtè ſitum eſt, Sileni Alcibiadis videri volunt. Semper ſuſpirant cum vident quantum ſit quod neſciant. Eſt enim (ſi dicere licet) avara, aut certè avaritiæ, aut hydropi ſimilis Sapientia, jugiter ſitit, quotidie inardeſcit, quo plus quæſierit, eò ſibi pauperior videtur, & plus appetit. Contra iſti noſtri φίλαυτοι καὶ δοξόσοφοι, quid non ſibi perſuadent? ſimul ac ſapere cœperunt, jam ſapiunt. Cum beatus ſit (ſecundum Platonem) cui etiam in ſenectute ſapere contingat, veraſque opiniones aſſequi. Vix limen libarunt arcanæ hujus Sapientiæ domus, & jam ſe penetraſſe putant. Et hæc cauſa eſt,

Plutarch. de profect. virtut.

cur nunquam ad eam perveniant; ſiquidem nihil tam profectui adverſarium, quàm profectionis opinio. Vidit hoc ſapientiæ oculus, cum diceret multos ad Sapientiam perventuros fuiſſe, niſi ſe jam eò perveniſſe putaſſent. Stultus viator ſit, qui id viæ emetiri conetur, quod jam ſe emenſum putat. Itaque hoc tanquam ex tripode habe; *Credere ſe Sapientem, primus ad ſtultitiam gradus eſt.* Humilitate, humilitate eſt opus, quæ fundamentum eſt veræ ſapientiæ; quæ non quid actum ſit, ſed quid agendum, non quid adſit, ſed quid deſit, attendat; quæ non de quæſito glorietur, ſed de quærendo ſollicita ſit. Obſtat ſuperbia ingenio non ſecus ac tumor oculorum viſui. Non poſſum non hic pulcherrimum Gregorii locum addere: Qui humilitatem, quæ eſt mater virtutum neſciunt, uſum ſui laboris perdunt. Et ſi quæ bona ſunt quæ videntur, quia ſurgentis fabricæ robuſta celſitudo non figitur, utpote quæ nequaquam in petrâ ſolidatur, corruunt. Soli igitur ruinæ creſcit, quod ædificant, quia ante molem fabricæ, Humilitatis fundamenta non procurant. Faſtus itaque & elati ſpiritus, ex adoleſcentium animis excutiendi ſunt, non ſecus ac aër ex utribus, ſi quid utile eis velis infundere.

Lib. 18. Moralium.

Ardua

Ardua quæ pulchra.

EMBLEMA LXXIV.

Haud levis aſcenſu Palma eſt, ſed vertice fructus
Præmia perpeſsi grata laboris habet:
Ardua Virtutis prima eſt via, qui pede forti
Pergit, is in blando ſuſcipitur gremio.

COMMENTARIUS.

PAlma arbor eſt ferens dulciſſimos fructus, quos *Dacty-los* vocamus, hos, quia admodum cultellato cortice eſt, difficile eſt contingere. Comparatur huic Virtus, ad quã

Plinius lib. 13. cap. 4. & lib. 16. cap. 42. Gell. lib. 3. cap. 6.

Ardua ſaxoſo perducit ſemita clivo,
Aſpera principio (neque enim mihi fallere fas eſt)
Proſequitur labor, adnitendum intrare volenti,

Silius Italicus lib. 15.

Sed *— Mox celsus ab alto*
Infra te cernes hominum genus.

Exſtat apud Platonem, in Hippia majore, in calce Dialogi, proverbium elegans: χαλεπὰ τὰ καλά, id eſt, Difficilia quæ pulchra. Cui dicto omnes humani actus fidem adſtruunt. Quam amarè ſerit agricola quod prædulciter metit? Quanto ſudore miles, quam immenſo ſanguine quernam illam coronam, cum militari fremitu, & incondita cantiuncula adipiſcitur? Quanto vitæ diſcrimine Mercator, & nauta pontum trajiciunt, merces exoticas petituri? Quam indefeſſo ac plane adamantino ſudore dulciſſimum illud Scire conſequimur? Teſtis Demoſthenes quo nemo unquam laborioſius, nemo per plures obluctantis naturæ difficultates in altum reptavit, qui plus olei quàm vini conſumpſiſſe dicitur, & omnes opifices antelucana viciſſe induſtria. Hic tandem in dulciſſimam Muſarum, excelſo colle habitantium, familiaritatem receptus, id conſecutus eſt, ut Oratorum princeps diceretur, ut Cæſaribus, Regibus & Imperatoribus charus & individuus comes eſſet: Atque hæc omnia labore & induſtria, ſine quibus nulla in hoc mundo gloria. Rebus enim maximis difficultatem propoſuit Natura. Laudis Herculeæ fundamentum Labor fuit. Nullâ re magis Vlyſſes quàm labore cognoſcitur, quantalibet prudentia fingatur, ſi otioſus fuiſſet, latuiſſet. Labor Romuleos Duces, Scipiadas, Camillum, Fabios, Curios, Fabritios, Metellos, Pompeium, Iulium Cæſarem, aliaque periculis nota nomina, in excelſum illud Famæ theatrum extulit,

Plutarchus in Demoſt.

Et mox æternos animas collegit in orbes.

Lucan. lib. 7.

Latuiſſent hi, niſi triſtem materiam ſuis virtutibus implevissent.

Hectora quis noſſet fœlix ſi Troia fuiſſet?
Publica virtutis per mala facta via eſt.

Ovid. lib. 4. Triſt.

Devoranda hæc ſunt iis qui ad Honorem aſpirant, alioqui quod in Adagio eſt μήτε μέλι μήτε μελίσσας, id eſt, neque mel neque apes. Vere Comicus,

Fortiter malum qui patitur, pòſt potitur bonum.

Quid aliud Homerum innuiſſe putabimus per herbam *Moly*, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, quàm radicis nigræ ſymbolo, Laboris moleſtiam ſignificare, qua pervenitur ad florem lacteum, id eſt, ad floridam illam animi tranquillitatem,

tem, Virtutis abſolutæ jucundiſſimum præmium? At contrâ compendiaria res eſt improbitas ſitque neſcio quâ naturæ corruptione, ut, quæ turpia ſunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripamus.

— Facilis deſcenſus Averni, Virg. lib. 6 Æneid.
Sed revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt. Pauci quos æquus amavit
Iuppiter, aut ardens vexit ad æthera Virtus.

Omne tempus (inquit Seneca) Clodios, non omne Catones fert. Ad deteriora faciles ſumus, quia nec dux poteſt, nec comes deeſſe: & res etiam ipſa, ſine duce, ſine comite procedit, non pronum iter tantum ad vitia eſt, ſed præceps. Egregias quaſdam antitheſes ponit Virtutis, & Voluptatis, idem ille Philoſophus: Altum quiddam eſt virtus, excelſum, & regale, invictum & infatigabile. Voluptas quiddam humile, ſervile, imbecillum, caducum, cujus ſtatio, & domicilium fornices & popinæ ſunt. Virtutem in templo invenies, in foro, in curiâ, pro muris ſtantem, pulverulentam, coloratam, calloſas habentem manus. Voluptatem latitantem ſæpius, ac tenebras captantem, circa balnea & ſudatoria, mollem, enervem mero atque unguento madentem. Hæ vero duæ Divæ ſic comptæ, olim Herculi, dum in fluxu & lubrico ætatis eſſet, apparuerunt, ſed laborioſam Virtutis viam elegit, per quam poſtea in cœlum aſcendit. Cum contrà Hannibalem Voluptatibus ſeſe devoventem, vitia hyberna ſolverint, & indomitum illum nivibus atque Alpibus virum, exterminaverint. Hâc ergo aurea gemmâ hæc conſigno; Qui à Voluptate incipiunt, in laborem & dolorem deſinunt: è contrario qui ab amaro principio auſpicantur, dulci fine clauduntur. Quoniam, ut Gellius ait, ſi quid per laborem rectè feceris, labor citò perit, benefactum autem nunquam recedit, ſed ſi quid per voluptatem nequiter egeris, voluptas abit, nequiter factum perpetuò manet,

Epiſt. 97.

Vide Sil. Ital. & Xenophôtem.

FINIS.

FLORENTII SCHOONHOVII I.C.

POEMATA

ALIQVOT.

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum

D. ÆMIL. ROSENDALIVM,

ODE.

O Hagiensis maxime Curiæ
Senator, ingens præsidium reis,
Quô Gouda se jactans alumnô
Præterito decus æquat ævo,
Quæ cura, quænam laudis adorea
Plenis honorum muneribus tuum
Venustet, æternetque nomen
Per titulos memoresque fastos?
Fallor: virorum nam Rosendalii
Frequens in ore est nomen amabile,
Eritque, dum suus disertis
Iustus honos fuerit Camœnis.
Præclara virtus nil habet invium,
Perrumpit acris per remoras suas,
Nullique non vivo, aut perempto
Præmia restituit laborum.
Tu, cum juventus ver ageret suum,
Te muniisti vi sapientiæ,
Sciens nihil nos poßidere,
Præter opes animi, perenne.
Cum fratre primus semper in arduos
Ausus volabas, esse putans pigri,
Non eminere cursitantem
In stadio studii decoro.
Nempè illa magni pectoris indoles
Suæ recordans semper originis,
Insueta tentat, èque duris
Ad decus egregium resultat,
At nunc sacrato Concilio Patrum
Fulges supremis auctus honoribus,
Hic te stupescunt, dum, diserto
Ore tonans, sacra jura reddis.
Vt nauta prensus in medio mari,
Tumultuoso Plejadûm chorô
Scindente nubes, auspicatos
Tyndaridûm speculatur ortus:
Sic te misellus suspicit innocens,
Periclitantem præsidio tuo
Causam tuentem, mox triumphum
Lætus agit posito timore.
Amore justi hæc perficis integer,
Nam spernis altô dona clientium
Vultu, satisque magna merces
Est animo, meruisse rectè.
Ergò vir ingens, Te, decus ô meum,
Diu reservet publica faustitas,
Te dico, cujus vita prodest
Omnibus, interitus noceret.

Ad eundem, cum Vxorem suam, omni Virtutum genere ornatissimam Matronam, defunctam lugeret.

PRæstans Senator, nate in exemplum omnibus,
Qui consulendo cœtui mortalium,
Perenni claram demerentur gloriam;
Quamquam dolendi causa sit justißima,
Adempta terris illa portio tui
Marita cordis, cujus annorum tibi
Series adaucta adauxerat canam fidem;
Tamen induendus dißimillimus tuo est
Vultus dolori, lachrymæ sub pectore
Tibi devorandæ. Suadet hoc cunctis patẽs
Famæ theatrum, in quo locatus, maximam
Debes tueri mente personam tua.
Plebeia corda, queis abest capax sui
Mensura, luctus nesciunt modum sui,
Illisque longus ponit ærumnas dies,

Ratione

Ratione quas determinare te decet.
Mortalitatis Uxor excepit suæ
Legem statutam, quam movere non valẽt
Curæ, labosve: huic purpurata natio
Iovesque terræ, pauperesque subjacent.
Natura prudens, quod gravissimum putat
Humana turba, fecit omnibus mori
Commune, quò se veritatem æqualitas
Fati levaret: omne poscit id sibi,
Quodcunque tellus fert in auras luminis.
A ventre matris tale nos fatum manet.
Hoc cogitans Matrona, quæ prudentiam
Plus quàm virilem præferebat, indies
Se præparabat semitæ optatissimæ,
Quam prævio trivêre majores gradu:
Iam jamque mortis lineam videns sibi
Sensim admoveri, sarcinis lectis suis
Fatalis horæ, læta, vultu interrito
Punctum precata est; quò solutus spiritus
A mixtione terrei corpusculi,
Adscriberetur Cœlitum dulci choro.
O ter beatos, qui fide, innocentiâ
Vitæ peractæ, demererunt id sibi,
Ut inter astra Cœlites micent novi.
Tunc nostra mens, quod gaudeat, demum tenet,
Quandò exsoluta, separata, libera
Tenebricosi corporis custodiâ,
Cœleste toto fulgur admittit sinu.
Hoc chara Conjunx experitur, hoc videt,
Postquam caducis sæculi & mortalium
Rebus Valere *dixit, atque* Plaudere.
Iam turbidis subducta tempestatibus,
Humana ridet, in Salutis stans vado,
Et, (siquid umbræ mentis est) cunctos rogat
Ne turbet ullus hanc quietem questibus.

Ad Amplissimum Virum
GERARDVM VERLANIVM.

MAxime Verlani, *patriæ pater, atque Senatus*
Immortale decus; si quem dixisse beatum
Ante obitum licet, & frigentis justa sepulchri;
Te merito dicemus eum: Nam pondera rerum
Quas humeris fulcis, veluti fortissimus Atlas
Aetheris ardentis stellantem sustinet axẽ;
Deponens; urbemque tuam, strepitusque perosus,
Confugis in gremiũ tibi te reddẽtis agelli,
Hic securus opum, & vani contemptor honoris,
Diligis innocui divina silentia ruris,
Et caligantes sacra formidine lucos
Perreptans, patriam lætus consurgis in æthram
Mente tua, suprema petens, taciteque revolvis
Gaudia, queis olim es fruiturus, quando, relicto
Corpore, cœlestes conscendet spiritus arces;
Fortunate senex, qui deterioribus annis
Has delegisti sedes, quas nec sitis auri
Incolit, aut miseras invertens ambitus urbes,
Sed mentis secura quies, quæ prævalet omni
Thesauro, regumque opibus, clarisque triumphis,
In quibus assiduæ posuere cubilia curæ.
Hic tibi contingunt solatia grata senectæ:
Nam tectas avibus pedicas moliris, & auceps
Decipis, aut lepori villoso retia tendis,
Aut vitem, ramosve putas, fessusque putando,
Membra salutifero tradis mulcẽda sopori,
Quà molles herbæ, aut viridissima gramine ripa est,
Undarum suadente sono, quæ lævia lapsæ
Saxa per & salebras, grata raucedine plaudunt.
Interea errantum resonat per prata boatus.

Vaccarum, numeros volucres meditantur, & auras
Mulcentes, grato mala tædia murmure fallunt.
Aut quandò excubitor lucem prænunciat ales,
Quæ somni, atque operum justas distermi-nat horas;
Tityrus egreditur tectis, pinguesque capellas
Per creperam lucem comitans in pascua ducit;
Defessusque viâ, roranti culmine montis
Considet, & calamô veteres decantat amores
Aemulus Ascræo vati; vel pectora lusu
Oblectans, agiles ad luctâ concitat hircos.
Quàm juvat hæc vidisse senem, quem nulla fatigat
Cura, nec occultis sudãt præcordia culpis?
Hæc tibi fata diu Verlani gaudia præstent,
Dum (quod contingat serò) terrena relinquens
Purior ad patrios mens est reditura penates.
O mihi si quondam talem dent Numina vitam!
Non ego divitias Arabum, non regna potentum
Prætulerim, modicô sat fortunatus agello.

Ad Incomparabilem virum DOMINICVM BAVDIVM I. C. & Historiarum quondam Professorem, cum Civilis & Moralis sapientiæ Monita, Lugduni Batavorum ederet.

ODE.

QValis minister fulminis ignei
Ales, Tonantis perpetuus comes,
Cœlos anhelans puriores;
Spernit humum fugiente pennâ:
Cunctasque post se deserit alites,
Non sustinentes lumina Cynthii,
Quæ ferre jam curâ paternâ
Condidicit teneris ab annis:
Talis, perustus Baudius *igneo*
Calore pectus, evolat altius,
Supràque mortales caducos
Exerit ingenii vigorem.
Sic magnus olim Flaccus in æthera
Rupit, potenti numine concitus,
Sic semper ad laudem, decusque
Evehitur generosa virtus.
Tritas popello currere semitas
Spernens, viarum diligit aspera,
Hic collocata scit laborum
Præmia, perpetuæque curæ.
Sic perge Baudi, *propositum preme,*
Nil Momus in te, nil tua tempora
Ingrata vivis, invidorum
Nil streperi poterunt susurri.
Virtus Pyropo lucidior, sibi
Vult invideri, quoque magis furit
Gens noctuarum, fulgurantes
Hoc magis ejaculatur ignes.
Vt suber undis usque supernatat,
Mergi repugnans: sic tua gloria
Injuriosa mole pressa,
Altius evolitabit ales.
Tu posterorum laudis adorea
Recens vigebis, immeritò mori
Cœlum recludetur, nitensque
In medio statuêre Vatum.

Poëtæ

Poëtæ eximio DANIELI HEINSIO Gandensi; apud Batavos Lugduni Professori dignissimo.

ODE.

Poëta magne, qui tacitè mihi
Nondumq; visus carmine junctus es,
Quo maximo pridem placebas
Scaligero, egregioque Dousæ;
Quæ Suada; quis nos insinuet (precor)
Sodalitati Mercurius tuæ
Quis det mihi frui Heinsianæ
Colloquio, salibusque linguæ?
Tecum nec aurum, materiem mali,
Nec obstupescam sceptra regentium,
Non ambitum mirer clientum,
Non hominum miseros honores;
Hæc cuncta magno pectore rideam,
Velutque celso culmine montium
Locatus, hoc inane rerum
Desuper aspiciam quietus.
Visemus altos hôc positi solo
Simul recessus ætheris ignei
Mentesque perrumpent coruscum,
Corporea sine mole, cælum,
Excelsa magni pectoris indoles:
Humi morari nescit, in arduum
Erumpit, hic adstans Tonanti
Æthereos speculatur ortus.
Quanta hæc voluptas cernere syderum,
Tellure spretâ, luciferos globos,
Et machinæ: molisque tantæ
Mente Deum stupuisse fabrum?
Natura nobis consimilem Diis
Mentem creavit, omnia pervolat
Currens, recurrens, inque sese
Hoc patulum capit universum.
O quisquis illam sic habet, ut suprà
Opes, honores, vanaque cætera
Consistat, is suo caduco
Cælicolas imitatur ævo.

Ad Familiarem quendam suum.

Miraris usque, cur sacer votum chorus
Contemnat urbes, & suas sylvas amet:
Hæc causa, Amice, est: Urbs strepens tumultibus,
Suisque curis; cogitantibus nocet:
Nam sicut altum promovet silentium
Ad alta mentes, sic tumultus dejicit,
Sinitque nullam vindicare se sibi
Adde & quod ardens ingenî nostri vigor
Claudi recuset urbicis repagulis,
Volens aperto divagari in æthere.
Hoc sylva præstat, hic per alta collium
Errans vireta gaudet, & molestiis,
Curisque liber concinit carmen Deo.
Movet calores interim silentium,
Quiesque ruris, aura leni sibilo
Favet canenti. Quis, (nisi poëticum
Qui non subivit limen & dulces fores)
Nil mente magni cogitet? cum per sacras
Noctis tenebras divagatur undique
Silente mundo, quàm juvat tuerier
Cuncta intuentum siderum frequens decus,
Et prata vultu roscido madentia?
Cum nox recedit, lux recurrit aurea;
Vigilemque vatem suscitant ad munia
A parte cuncta consonantes alites;
Tunc rursus horti contueri purpuram,
Agmenque florum nocte natorum libet.
Collesque picti primulo diluculo
Recente rore pectus ad sese trahunt,
Hic aut petulci sunt ei carmen capri,
Aut fons sonorus bulliens è rupibus,
Aut Phyllis imis delitescens vallibus
Malis lacessens fistulantem Tityrum.
Quãta hæc voluptas versibus sylvestribus
Cantare? quandò tale præstant oppida,
Quæ quam tumultus, nil habent, atque ambitum?

Hæc cauſa Amice eſt, cur ſacer vatum chorus
Contemnat urbes, & ſuas ſylvas colat.
O ſi mihi olim Cælitum benignitas
Tribuat quieta prata ſolitaria
Habitare, quæ nunc arido rivo fluit,
Torrentis inſtar vena manaret mihi.

Ad doctiſſimum Virum, D. GVILIELMVM TRAVDENIVM Præceptorem olim ſuum.

TRaudeni columen novem ſororum
Qui, me Socratico ſinu receptans,
Mores ingeniumque fabricaſti;
Quid te, dulce Decus meum, coëgit
Tam diu ſollicitâ morari in urbe?
Non auri ſitis, ambituſve, mentes
Cogens quidlibet & pati, & patrare,
Sed mens ſedula, gnava promovendi
Tuos diſcipulos ad altiora;
Viſne? dum Canis æſtuans calore
Solvit corpora, diſſecatque campos;
Linquamus ſtrepitus furentis urbis,
Seceſſus tacitos petamus horti,
Muſis dulcibus optimi ſodales?
Hîc pronus tremulâ cubans in umbrâ,
Si quos fortè tibi tuæ Camœnæ
Plectro verſiculos Horatiano
Dictarint; mihi præleges, viciſſim,
Si quos Lux mea, promovens calores,
Rudes verſiculos ſonare coget
Agreſti calamo; tibi legentur.
Iam mihi videor perambulare
Dulces areolas, per & vireta,
Nunc rurſus videor loquace ripâ,
Mulſus lenibus arborum ſuſurris,
Grata carpere ſomnulum ſub umbrâ.
O ſerenior hortuli voluptas,
Tu noſtri requies laboris eſto.
Fœlices ter, & amplius putandi;
Quos ſummus pater, arbiterque rerum
A turbis voluit tumultuoſis
Remotos; ſibi vivere, atque obire.

Proſopopæia mortui noſtri reverendi Avunculi magni, HENRICI IOHANNIS THARDT.

O Curvæ in terris animæ, & cæleſtium inanes,
Quid mea flebilibus violatis buſta querelis!
Quid ſibi vult gemitus? quid ſingultantia verba,
Quæ medio fletu vox intercepta profatur?
Vſque adeone mori miſerum eſt? ah ſiſtite fletus,
Siſtite, ne tali ſitis pietate profani,
Debita naturæ mors eſt, Capit omnia tellus
Qua genuit. Stultum eſt communem plangere ſortem,
Omnibus hæc lex eſt, hac conditione creamur.
Tum decuit fleviſſe viri, cum luminis oras
Parvulus ingrederer, ſubiturus vincula diri
Corporis, & mundi immundi paſſurus amarum
Servitium. Exuviæ, falſæque incommoda lucis
Iſtic nunc mala turba jacet, nos nobile cæli
Depoſitum, optatâque domo, patriâque potimur,
Vixi, &, quem dederant curſum mihi fata, peregi;
At jam parta quies, nullum maris æquor arandum
Amplius, æterno fundata eſt anchora fundo:
Nunc animus tandem cælo prorumpit aperto

Liber.

Liber &, humanis quantum insit rebus inane,
Despicit, ac ridens lætatur fine laborum.
O bona mors, portus, statioque aptissima fessis
Mentibus, eheu quàm cæcis erroribus actus
Et Sirenæis degens in cautibus orbis,
Teque, tuasque simul studui vitare sagittas,
Demens, heu nimium demens: nam mors mala nunquam est
Quam bona præcessit vita, & meditatio vitæ
Alterius, sed queis pariter cum corpore putri
Omnia putrescunt; his formidabilis adstat.
Fœlices lethi, pietas quos addidit astris.
Quid vita est aliud, gravium quàm Lerna malorum
Cui comites sunt; Spes, Metus, & non pura voluptas,
Dura palæstra piis, donec mens alta suumque
Aspirans ortum, squallenti carcere clausa est:
Nam ratio, residens capitis sublimis in arce,
Assiduoq; suum cupiens defendere regnũ,
Cogitur Affectus servos tolerare rebelles,
Injustumque jugum: Nam terræ, terrea moles
Corporis affixa est: Ratio cœlestia anhelat.
Perpetuum est bellum hoc, nisi dictatura Tonantis
Sese interponens capitales separet hostes.

Ad undequàque doctissimum Mathematicum D. WILBRORDUM SNELLIUM R.F.

ODE.

O Magna magni progenies patris,
Cui latentes pandit origines
Natura rerum, Cælitumque
Hac fragili facit esse terrâ,
Quam vim Prometheus ille hominũ sator
Creando vestris indidit artubus;
Quo finxit è luto latentes
Pectoris omniscii recessus?
Non viliori, non equidem puto:
Sed apprehensam Palladis è sinu
Prudentiam, quam cæterorum
Parcius attribuit creandæ,
Menti; tibi uni largius addidit:
Nam tu caducis cœtibus altior,
In astra tendis, sordidamque
Spernis humum fugiente pennâ.
Mens orta cœlo spirat originem,
Pigroque quamvis carcere clauditur,
Hanc patriam tamen revisit
Corporea sine mole velox.
Hæc est voluptas, hoc tibi gaudium
Videre Cœlos, & vaga sydera,
Notare solis, atque Lunæ
Umbriferos animo labores.
Nos cogitantes nil nisi terrea,
Segnes veterno, particulam sacram
Fœdamus, & caduca stulti
Præferimus bona sempiternis.
Ut bruta queis in pastibus est sita
Vis omnis, & queis terra poli vice est:
Sic nos vagamur, mensque sidit
Inferior capite elevato.
O te beatum Snelliade, cui
Deus creator pectoris hanc dedit
Vim, quam reserves donec altos
Cœlitum repetas recessus.

Ad ingenuum, veréque nobilem adolescentem, D. GYSBERTVM DVVENVORDIVM.

ODE.

QVid bella semper, quid gladios crepas,
Ludosq; Martis, O Iuvenum decus?
Hâc mente te non, hos in usus
Pierides minimè educarunt.
An non (amabo) dulcius est, suos
Versare libros, cumque sacro choro
Novem sororum, molle carmen
Gorgoneo resonare monte;
Quàm nigricantem cernere sanguinem
Spumare terris, & subitos sonos
Audire, cum tormenta belli
Fulmineos jaculantur ignes?
Cœlo beabunt Periedes tuum
Nomen, nec ullo sanguine gloriam
Hunc consequeris, cum triumphus
Bellicus, immodico cruore
Nisuque constet, sæpius & comes
Sit ipsa mors, quæ lege pari rapit
Imos, & insignes, ducesque
Militibus minimis adæquat.
Quod si severum propositum premas,
Et militandi mens sit; honestius
Monstrabo bellum, quod gerendum
Proposuit Deus unicuique;
Te vince. Summa est hinc animæ salus
Tibi futura. Rex eris omnium
Fortissimus; cum turbulentæ
Rex fueris, Dominusque mentis.
Vides ut intus seditionibus
Contagiosis omnia ferveant,
Hinc ira surgit, hinc libido,
Inde fames malesuada famæ,
Suos tyrannos fert Ratio impotens,
Cui jus regendi Dii dederunt tui,
Nil frena prosunt, in ruinam
A propriis raperis quadrigis.
Compone bellum hoc: Frustrà etenim foris
Certatur; intrà mœnia si furor
Grassetur hostis, civitati
Insidias meditans dolosque.

EPITHALAMION In Nuptias Consultissimi viri, D. PETRI WALENBVRGII, & lectissimæ Virginis GEERTRVDÆ LANGII.

QVondam Diva Venus (favete dictis)
Infantem peperit, Dii Deæque
Omnes conveniunt, & inter illos
Partum Iuppiter ipse gratulatur,
Arrisit Superis puellus, ast (heu)
Ridendo pupugit Iovem misellum,
Nam febrim trepidos statim per artus
Latè serpere sensit, intimasque
Cæcis ignibus exedi medullas:
Chiron consulitur, tremente Venam
Tentat pollice, sed suo tenore,
Non præter solitum, refert moveri.
Ridet Iuppiter artis imperitum,
Compellatque Themin, cui Deorum
Datum munere vera prædicare;
Hæc sub vestibus asserit Sororis
Medelam dubii latere morbi;
Statim Iuppiter Alite expeditâ
Iunonem petiit, memorque dicti
Quæsivit medicamen à Sorore.
Nec sibi modò scivit hanc medelam,
Sed seris quoque posteris reclusit.
Hinc quandò petulans Puella sese
Offert luminibus, suosque nutus
In nos ejaculatur; impotentes
Toti solvimur, integerque sanguis
Ferret turbidus, expetitque jungi,
Sciens Virgineo in sinu medelam.
Testis Sponse, cui cupitus ardor
Iam nunc in geminis quiescit ulnis.

O quàm

O quàm flamma tuos peredit artus,
Dum morbi taciti latens origo
Sensim serperet altius, suisque
Per contagia cresceret veneni?
Virgo blanda, proterva Virgo quas non
Tibi nequitias libidinesque
Parabat, digitis & ore blando
Dum dulces caneret modos Amorum,
Nunc rursus regidæ velit Sabinæ
Omnes sperneret impetus Amoris?
Tu tu saucius undecunque, Venis
Cæcum vulnus alis, fovesque flammam.
Et setos quoties vides ocellos
Toties jecur omne devoratur.
Tandem longius hoc jugum perosus,
Ignem detegis: illa post molestas
Perpessas hyemes, gravesque noctes
Æquales quoque concipit calores.
Fœlix post varios cui labores
Contingit placidum subire portum,
Fœlix sponse, cui datur potiri
A quâ tulerunt Proci repulsam,
Eja nunc age sint procul remotæ
Puræ carnifices serenitatis
Curæ, semina pessimæ senectæ.
Victor fervide vindicato temet
Linguâque, oreque, morsiunculâque,
Et pro noctibus, asperisque verbis
Æquales dato basiationes,
Minutæ faculæ, minutiores
Dii Cæli, nitidi Iovis Quirites
Apparent, vocat Hesperus, Venusque.
Vos casti comites thori puellæ
Sponsæ figite basium supremum
Cras matri similis suæ redibit.
Ite nobile par, valete multum,
Et brevi datæ filios tenellos,
Qui vobis lepidis suis loquelis
Levent tædia proximæ senectæ.

Doctissimo & integerrimo Adolescenti D. GERARDO BRONCHORSTIO, Clarissimi Viri Everardi Bronchorstii filio, cum Lugd. Batav. publicè de jure responderet.

HEroe natis quanta necessitas
Incumbit altos ire per impetus,
Semperque se præstare dignam
Egregio sobolem parente?
Locus latendi talibus haud datur,
Insueta sperat vulgus & omnium
Arrecta corda pollicentur
Nil treviale sibi aut minutum,
Hinc celsus urget spiritus, hinc pudor
Hortatur acer, promovet insitas
Vires, & imbelles lacertos
Ausibus exacuit probandis.
Ne facta patrum desidiæ suæ
Fulcrum putantes, & genus improbent,
Seseque quo sunt clariores.
Degeneres magis esse prodant.
Nam gesta patrum nobilium, notæ
Sunt filiorum degenerantium,
Vt turpitudo clarioris
Lucis ab opposito probatur.
Hoc cavit olim Dardanius Puer,
Dum non inertes, vel timidas feras,
Sed patriæ virtutis hæres,
Optat Aprum, aut rabidum Leonem.
Innata virtus omnia perpeti,
Quàm turpe mavult opprobrium, neque
Mors ipsa si premat, decori
Propositi moveat tenacem.
Hic ardor, hæc vis te quoque compulit
Multis negatam tendere semitam,
Bronchorsti, inaccessos parentis
Dum sequeris generosus ausus,
Parentis ejus, qui geminos polos
Famæ levatus curribus arduis
Percurrit, & sui nitore
Nominis obstupefecit omnes.
Quem nos tonantem de cathedrâ suâ
Audimus alto turba silentio.
Doctoque pendentes ab ore
Legiferum rediisse Paulum

Censemus astris. Perge age spes patris
Implere tanti, principia hæc erunt
Majoris ausus mox & ipsum
Nomine reque dabis parentem.
O ille quantâ lætitiâ caput
Hinc inde sparsum canitie, dabit
Suæ quieti, cum videbit
Se in proprio superesse nato.

Honori eruditissimi modestissimique Juvenis D. JACOBI REALI. P. F cum publicè Lugd. Batav. Theses juridicas proponeret.

PRudenter ille Rector & rerum pares,
Probo cuique candicantes gloriæ
Insevit ignes, quos flabello provido
Dictator ille terrei corpusculi
Ratio fovere debet, & rectâ viâ
Virtutis, altum promovere ad æthera;
Divina namque mens licet suo sibi
Placeat theatro, quatenus cœli sui
Est æmulatrix, atque simplex, attamen
Honorem anhelat magna quatenus viget.
Hinc ardor ille Heroicus spernens moras
Insueta tentat, seque vix velox capit,
Temnique censet dulce Virtutis decus
Contempto Honore. Testis es magno patre
Condigne Fili; qui perustus Gloriæ
Calore; dignum laude certamen subis
Redisque victor, non superbos sanguine,
Sed pulchriori Gloriæ fulgens face.
At heus monendus hoc tamen discas velim,
Insiste pugnæ huic, ne remitte spiritus,
Facessat omnis torpor, & pigrum pecus
Fucos habere res suas sibi jube:
Hi namque sese putrido fixit solo,
Fœdè remittunt, nesciisque originis
Populare menti nobili imponunt jugum,
Vivumque funus ambulant, donec solum
Illos reposcat, nilque præter spiritus
Abominandos naribus linquunt suis.

Nobilissimi, doctissimique Iuvenis D. BARTHOLDI WICHERINGII albo inscriptum.

NObilitas, splendorque patrum, quos ardua virtus
Extulit, & quorum, jam tot labentibus annis,
Fama viret, natos, & qui nascuntur ab illis
Admonet, ut laudes partes insignibus ausis,
Accumulent virtute novâ, ne monstra, suæque,
Degeneres fuci, fiant injuria gentis:
Sed miseros persæpe patres spes lactat inanis.
Dum soboles nimium generis suffulta nitore,
Egregiumque putans per testamenta relinqui
Nomen; in obscuras detrudit pulchra tenebras
Gesta patrum, nilque ipsa animo laudabile volvit,
Sic Heros quondam, domitis agnomen ab Afris
Cui virtus invicta tulit, splendoris acerbam
Pertulit eclipsim in nato; præclaraque magni
Facta patris, sobolis crimenque & stigma fuerunt.
At te flos juvenum, quem quondam cura benigni.
Sideris, & placido viderunt lumine Parcæ;

Mens

Mens alio impellit: nam famæ incumbere patrum
Vile putas; proprio gestis splendere nitore,
Non secus ac quondam generosi seminis infans
Magnus Alexander, fertur doluisse, parentem
Omnia jam vicisse, sibique haud esse relictum
In quo virtutis propriæ queat edere signum.
Macte animi Iuvenis, semperque hanc comere partem
Perge tui, quæ, cum vitientur cuncta Senectâ,
Emicat, & longis vires sibi sumit ab annis.

Ad Amicum quempiam.

DVm tu molesto commorans in oppido,
Amice curas, quid severa cogitet
Cohors Iberi, quisve publice rei
Status sit aptus, atque vertici tuo
Curando crines albicantes inprimis;
Ego solutus omnibus molestiis,
Horti beatos terminos lætos colo;
Hic in virenti molliter ripa cubans,
Mulsus susurris arborum trementium,
Aut garrienti fluminis lymphâ vagi,
Carpo sopores, aut sub undis vitreis
Pisces hiantes fallo glabrâ arundine,
Aut inter agnos debiles, & hædulos,
Bovesve stratus tale carmen concino,
Ascræus olim quale vates condidit;
Quando in reductis montium cubilibus
Satyros stupentes detineret versibus.
Aut quale quondam consonabant Arcades
Cum sæva nondum turma militantium
Miseros Menalcas, Daphnidesque è pascuis
Propriis recedere exules coëgerat.
Quam dulce tunc est, cum boatus interim
Gregis cubantis obstrepit, vel fistula
Cogentis agnos in vireta Tityri?
Hinc grata texunt arbores umbracula,
Eduntque lenem sibilum motis comis,
Hinc unda pronis murmurat decursibus.
Illinc ocellos sylva pascit florida,
Aves per omnes salitantes ramulos
Vltro citroque cantibus me recreant,
Viresque mentis solitudo suscitat.
I nunc, tuamque compora vitam meæ
Memet beatum, te misellum dixeris,
Vereque dices esse nil fælicius;
Quam dissolutum posse curis vivere,
Desideratoque hortulo acquiescere.

Præcepta quædam cuique sapienti servanda.

QVisquis beatam Cœlitum vitam sequi
Mortalis optat: hac sibi quam sedulo
Servanda ducat: Constitutus in statu
Modico, quiescat, non anhelans alterum.
Talenta Cræsi vincit alto pectore,
Qui vivit insons sorte contentus sua.

Aliud.

AD lætiorem mersus ex sorte anxiâ,
Semper priores sit sui status memor,
Metuens secundos, providus recte, Deos:
Quo sortis aura fluctantis altius
Evexit, ac levavit humanas opes,
Hoc ad ruinam prominent magis suam.

Aliud.

Aliud.

ILlustre quamvis numen & decus gerat;
Non intumescat; Namque nulla certior
Nota impotentis, quam tumens superbia,
Virum potestas arguit; tunc optimè
Quid quisque sit cognoscitur; quando decus
Defertur illi: qui remitti spiritus
Animi superbos; tollitur, qui surrigit,
Calcatur usque, singulis fastidium.

Aliud.

SIve in secundis, sive rebus asperis
Positus sit, alta mente terram deserat,
Cælumque (sicut Armiger magni Iovis)
Vestiget, &, quod hic situm est summum bonum.
Quicunque terræ fixus hæret torpidæ
Dulci veneno inebriatus plurimum,
Hic jure vivens est vocandus mortuus
Contempta res mortalis est, nisi supra
Mortalitatem surgat, & cælum petat.

ODE.

EHeu quam rapidis tempora passibus
Nobis prætereunt? volvimur indies
Ad metam miseri, nec senium tamen
Persentiscit homo suum,
Incrementa brevis, (si bene computes)
Ætatis, proprio nomine dicier
Decrementa merent: nam perit hic dies
Quem vitæ audier autumant.
Inter sordidulas sollicitudines
Ætas tota perit. Nil homines, nisi
Nugas, parturiunt nisibus improbis,
Nemo se sibi vindicat.
Hic vani tituli turget honoribus,
Monstrari digitis magnificum putans,
Cum mors æqua tamen singula destruens,
Spernat magnificum decus.
Hic certamen opum cum reliquis init,
Et dives loculis, pectore pauper est,
Dum menti cupidæ sors sua displicet
Et sors alterius placet.
At quantas animi sollicitudines
Ponit, qui fragiles res hominum æstimãs,
Vitam condidicit spernere flebilem,
Vivens fata præoccupans?
Hic curis hominum mortuus omnibus,
Ignotusque aliis secum habitat, sibi
Prudens usque vacat cunctaque negligit,
Extra se nihil expetens.
Non hic spe fluitat pendulus horulæ
Incertæ, quoniam dicere huic licet
Vixi, spem reseco, quod superi dabunt;
Apponam facili lucro.
Hujus non animum sollicitant opes,
Nam, quodcunque Dii contribuũt, capit
Gratus, quod rapiunt, restituit, suis
Se virtutibus implicans.
Tantum vel modicis conditionibus
Mens contenta valet. Ditior omnibus
Hic audire meret; paucula qui tenens,
Nil majus tamen expetit.
Venaris? stolidè quò fugis? heu brevis,
Ævi, multa pœtis? regna, potentiam
Quid mortale genus; hoc spatio redi,
In te singula desident.
Regnum perpetuum mens bona possidet;
Mentem quære bonam, cætera neglige;
Hanc cum nactus eris, tum sapiens scies
Quam non sana petiveris.

Piæ aliquot Meditationes.

MEDITATIO I.

IMmensæ Rector Cælitum,
En lux recedit publica,
Vicibusque mundum debitis
Nox eminens amplectitur;
Te supplicantes poscimus
Fugare nubes pectoris.

Vt dum carere lumine
Illo diali cogimur,
Luſtremur omnes cœlitus
Divinitatis lampade.
Da corpori laboribus
Feſſo diurnis, molliter
Pieque, conquieſcere;
Quo ſic refectis, viribus,
A laudibus tibi debitis
Solita auſpicemur munia:
Sed inſtat hoſtis, ac parat
Arcum, & ſagittarum minas,
Exſurge Dux fortiſsimi,
Illique ſperatum diu
Palmam reſiſtens præripe.
En præliandi callidus
Occaſionem jam capit
Et ſempiternis nititur
Mentem implicare nubilis,
Nunc tortuoſus Proteus
Se blandienter ingeret,
Nos per meandros plurimos
Sibi ſubjugare cogitat,
Modò furorem Panicum
Intentat, atque corpori
Rabiem minatur inſolens,
Vt preſſus arida fame
Lupus, undecunque circuit
Imbelle Paſtorum pecus,
Quod ni Moloſsicûm Canum
Amica vis defenderit,
Iam morſibus totum patet.
Adeſto Paſtor cordium,
Illamque partem Spiritus
Tui tuêre traducem;
Vt poſt laboris plurimos,
Quos exulans fert indies;
Cælo recepta gaudeat
In patriis ovilibus.

MEDITATIO II.

QVouſque tandem Mens mea,
Tradux Supremi Numinis,
In ſordibus fœdiſsimis
Hærebis hujus ſæculi?
Exſurge, ſurſum te vocat
Origo cœleſtis tua,
Habituſque celſi corporis.
Quamvis parat cupidinum
Aeſtus rebellans prælia,
Et jam refectis viribus
In te paratam cominus
Signum movet, reſiſtito,
Namque eſt triumphandum malum.
Sed, heu; moras recalcitrans
Intexis? an mundi decus,
Aut umbra vanæ gloriæ
Pedem paratum detinet?
Hac cuncta mundi ludicra
Habere res ſuas jube
Quo ſit locus cœleſtibus:
Vt ægra namque luminum
Acies, Diale Cynthii
Tolerare lumen non valet;
Sic preſſa mens caligine
Mundi caduci, fulgidum
Dei jubar non ſuſtinet.
Quid vita? nunquid omnium
Centrum dolorum, quod Metus,
Et Spes futurorum ambiunt?
Nulla hîc voluptas candida,
Sed ſemper illius latus
Mæror velut comes fodit.
Iam forſan incubat tuo
Mors atra collo, quæ vetat
Spes inchoare credulas.
Stat cuique vitæ terminus
Fato locatus, quam propè
Verſetur ille, incognitum eſt.
Hæc ergo crede Maximum
Tibi Imperatorem loqui;
Eſt tranſeundum, ſarcinas
Paratus Hoſpes collige.
Quidnam reponet? heu miſer,
Hîc nullus eſt mimo locus;

Velo levata singula
Illi patebunt; Intimo
Tunc eruentur pectore
Voces sine arte. Tunc eos
Dices beatos, indies
Qui providi vitæ suæ
Manum applicarunt ultimam.

MEDITATIO III.

Quocunque Rerum Conditor
Aciem reflecto luminum,
Nostri recursat undique
Facies status miserrima;
A fletibus primordium
Haurimus ævi, huic consonat
Exinde vitæ fabula.
Boves, oves, & alites
Simul atque in auras luminis
Prorepserint, nisus suos
Et functiones explicant,
Nos destituti viribus
Et vagientes flebile,
In sordibus miserrimis
Et fœdeolenti stercore
Pereamus omnes, ni statim
Nutricis occurrat manus.
Iam quando adulta nos viris
Adscripsit ætas, undique
Curæ æstuantes ingruunt.
Vtrumque solis tramitem
Percursitamus sedulò,
Vt adsit, unde corporis
Necessitati sit satis:
Cumque arbitramur undique
Nosmet beatos, intonans
Fortuna fallax, nos humi,
E maximis fastigiis,
Gravi ruinâ dejicit.
Adeo cito mortalium
Fœlicitati syllaba
Accedit una. Quid loquar
Morbos, & ærumnas graves,
Queis usque & usque subjacet
Mortalis imbecillitas?
Nunc mordet illud, nunc premit
Nos ille vitæ carnifex.
A parte cunctâ denique
Nunquam beatos Sol videt,
Vt inquilini sedibus
Dubiis vagantes, rarius
Habitant quietè aut commodè:
Sic donec hîc persungimur
Mortalitatis munere,
Cælestis arcis exules,
Iactamur incerto mari.
Ita Imperatori Deo
Visum, placetque, nec potest
Autoritate propriâ
Statione quisquam excedere;
Ne dirus atque pertinax
Desertor ejus audiat.
Vt mensibus novem tenens
Nos matris alvus, aëri
Cælique tempestatibus
Corpusculum hocce præparat:
Sic & per has tristes moras.
Mortalis ævi, nos Deus
Vitæ sequenti fabricat.
O ille decretorius
Quandò appetit nobis dies
Qui mixtionem corporis
Animique nostri separat,
Tunc gaudii demum locus,
Tunc intonandum lætius.
Pars illa nostri sanctior,
Capaxque sublimis Dei;
Hâc servitute flebili
Soluta, patriæ suæ,
Originique redditur,
Quodcunque circà se videt
Rei caducæ, despicit,
Linquitque non ingratiis
Iamque inter alios Cœlites
Locato, mortales videt,
Et ridet actus; utpote

Cui

Cui nota nunc æternitas,
Bonumque ſummum, quod viis
Variis vagando erronei
Homunciones quærimus
Hæc feritatis ſenſibus,
Affectibuſque corporis,
Dum mente mecum rumino;
O par Deo Patri Deus:
Opto diem qua deſeram
Hoc contubernium mali,
Interque ſanctos Martyres
Et ſimplices columbulas
Aevo perenni perſruar.
Hoc da Creator omnium,
Vbi limitem fatis datum
Peregero; ſic ſit tibi
Cum Patre ſummo gloria
Per ſæculorum ſæcula.

FINIS.

